PREMIUL NOBEL PENTRU LITERATURĂ 2019

PETER HANDKE

FRICA PORTARULUI ÎNAINTEA LOVITURII DE LA 11 METRI

ART

PETER HANDKE s-a născut la Griffen, Austria, în 1942 dintr-un tată german și o mamă de origine slovenă. În 1961 își începe studiile de drept la Universitatea din Graz, dar abandonează câțiva ani mai târziu, când o editură germană acceptă să-i publice primul roman, *Die Hornissen*. La 23 de ani este invitat de prestigioasa grupare literară *Gruppe 47* (printre membrii căreia se numărau Günter Grass, Heinrich Böll, Paul Celan, Ingeborg Bachmann) la una dintre reuniunile ei anuale. Tot atunci are loc la Frankfurt premiera piesei de teatru *Insultarea publicului*, care a avut un impact nemaiîntâlnit asupra spectatorilor. Printre romanele autorului amintim *Scurtă scrisoare pentru o lungă despărțire*, *Femeia stângace*, *Nefericire împăcată*. Handke a primit numeroase premii literare (Premiul Franz Kafka – 2009, Premiul Ibsen – 2014), iar în 2019 i s-a decernat Premiul Nobel pentru Literatură.

Peter Handke

Frica portarului înaintea loviturii de la 11 metri

Peter Handke

Frica portarului înaintea loviturii de la 11 metri

Traducere din limba germană
de Corina Jiva

Prefață de Victor Scoradeț

EDITURA
ART

Redactori: Ioana Tudor, Beatrice Feleagă
Tehnoredactor: Cristian Vlad
Corector: Theodor Zamfir
Copertă: Alexandru Daş
Ilustraţie copertă: Mircea Pop

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
HANDKE, PETER

Frica portarului înaintea loviturii de la 11 metri /
Peter Handke; trad. din lb. germană de Corina Jiva. – Bucureşti: Art, 2019

ISBN 978-606-710-686-2

I. Jiva, Corina (trad.)
II. Scoradeţ, Victor (pref.)

821.531

Peter Handke
Die Angst des Tormanns beim Elfmeter

© Suhrkamp Verlag Frankfurt am Main 1970.
All rights reserved by and controlled through Suhrkamp Verlag Berlin.

© Editura ART, 2019, pentru prezenta ediţie

„Privirea erotică“ și mistica descrierii

Probabil că singurul termen în măsură să sugereze receptarea lui Peter Handke de către critica și istoria literară este acela de „caz“; foarte puțini sunt autorii care au reușit, și după prima tinerețe, să se sustragă rubricilor – între timp, atât de diverse – ale exegezei. Chiar și biografia sa – fără să fie scandaloasă, e totuși presărată cu gesturi mai puțin obișnuite – trădează o personalitate alergică la convenții. Și această dominantă a personalității lui Handke se regăsește cu prisosință în operă, fie că e vorba de poezie, proză, teatru sau eseu. De la bun început, critica s-a văzut în imposibilitatea de a-i repera vreun model. Preocupările sale din cale afară de minuțioase față de limbă au fost puse în relație cu tradiția a ceea ce am putea numi școala austriacă, pe filiera Wittgenstein-Grupul de la Graz-Grupul de la Viena. Dar, dincolo de această constatare foarte generală, comentatorii nu au obținut alte succese notabile, eșuând în etichetări contradictorii, pentru uzul publicului. Așa se face că unii continuă să-l numească *enfant*

terrible (la trei decenii de la debut!) în vreme ce, pentru alții, Handke a fost aproape tot timpul „un tânăr clasic" sau un „clasic timpuriu". O definiție ceva mai suplă îi aparține americanului Ihaab Hassan: de îndată ce opera lui Handke a traversat Atlanticul (asta se întâmpla pe la începutul anilor '80), părintele post-modernismului s-a grăbit să și-l adjudece, numindu-l un clasic al respectivului curent. Dar nici această definiție nu s-a dovedit destul de „spațioasă" pentru autorul austriac. Prin urmare, nu ne rămâne decât să încercăm să ne apropiem de acest autor atât de original printr-un procedeu la care ține el însuși enorm: „descrierea".

Pentru personalități de succes precum Peter Handke, limba germană folosește un termen din aeronautică: *Senkrechtstarter* (avion cu decolare verticală). Normal: la douăzeci și trei de ani, Handke era celebru. Atât de celebru, încât prestigioasa *Gruppe 47* a ținut să-l invite la una din reuniunile ei anuale – e vorba de întâlnirea care a avut loc în 1966 în orașul american Princeton. Deloc intimidat de numele ce făcuseră faima grupării – Heinrich Böll, Günter Eich, Ingeborg Bachmann, Martin Walser, Günter Grass, Ilse Aichinger, Johannes Bobrowski –, chiar plictisit de ritualul rigid ce reglementa desfășurarea întâlnirilor și dezamăgit de literatura citită, el se ridică și acuză acest club atât de select

și de influent de *Beschreibungsimpotenz*: neputință de a descrie. Chiar dacă ar fi suportat acuzația, grupul nu putea tolera momentul în care fusese făcută și obiectul ei: observațiile, oricât de critice, puteau viza exclusiv textul tocmai citit. Dat, pur și simplu, afară, Handke hoinărește fericit prin orașul natal al lui Mark Twain și frecventează marile concerte pop ale vremii.

Această reacție spontană îl face însă prizonierul mediilor. Chipul lui face înconjurul lumii pe coperta unei reviste de mare circulație. Gestul său naște întrebări: Reacție a nonconformismului... la modă în epocă, sau atitudinea firească a unui scriitor tânăr și alergic la constrângerile regulilor? Ori poate chiar premeditare în scopuri publicitare?! Toate întrebările vizau persoana lui Handke, nimeni nu părea dispus să se întrebe dacă nu cumva reproșul formulat de el era îndreptățit. *Beschreibungsimpotenz* – sintagma suna de-a dreptul clinic, a diagnostic. Un diagnostic pe care timpul se grăbea să-l confirme, un diagnostic căruia gruparea nu avea să-i mai supraviețuiască decât un an și jumătate; după încă o reuniune, *Gruppe 47* se dizolva, realizând că rostul ei se încheiase.

Revenit pe continent, Handke scandalizează din nou. De data aceasta, deliberat, programatic. O face prin intermediul unui text pentru scenă, dintr-o specie inventată de el și practicată *numai* de el: *Sprechstück*

(piesă de vorbit). Termenul însuși exprimă intenții decis polemice la adresa dramaturgiei de succes a timpului. Se practica, atunci, așa-numitul teatru politic documentar (Kipphardt, Hochhuth, Walser, Weiss) – prima manifestare notabilă a dramaturgiei germane după un hiatus ce începuse odată cu ascensiunea nazismului.[1] Dar genul propus de Handke sfidează însăși esența teatrului: textul lui nu propune roluri interpretabile prin tehnicile știute, printr-o suită de gesturi convenționale și intonații verificate, textul lui nu trebuie *jucat*; el e conceput pentru a fi *vorbit*, rostit direct, convingător, ca un discurs. Relația vizată nu este aceea tradițională, în care „mesajul" este mediat de personaje și relațiile dintre ele. El pune publicul față în față cu un text care i se adresează direct și la care acesta să reacționeze; un text care să-l facă pe spectator să iasă, la rândul lui, din rolul de receptor pasiv. În acest scop, *Publikumsbeschimpfung* (Insultarea publicului) nu se sfiește să facă ceea ce era anunțat din titlu. „Dirijat" de cel ce avea să ajungă unul dintre cei mai mari regizori germani contemporani, Claus Peymann, acest text polifonic reușea să producă reacții violente multora dintre „spectatorii" care nu suportau agresiunea verbală a celor patru *Sprecher*

[1] Dramaturgia exilului – având-l în frunte pe Brecht –, elvețienii Frisch și Dürrenmatt și, după război, dramaturgia est-germană este tratată separat de istoria literaturii (n.a).

(vorbitori) de pe scenă: reactivitatea „spectatorului", ca repetiție pentru aceea a cetățeanului vizavi de agresiunile exercitate de societate –, iată, pe scurt, strategia (brechtiană, în fond) a acestei specii dramatice.

Un scop similar și-l propunea, spre sfârșitul anilor '70, și *Strassentheater*-ul (teatrul de stradă). Erau anii marilor mișcări studențești, iar teatrul de stradă intenționa și el să stimuleze apetitul reactiv al trecătorului, zdruncinarea pasivității cetățeanului față de subtilele mecanisme de manipulare ale societății de consum, incriminate drastic de tinerii occidentali; erodarea comodității intelectuale ce se instala odată cu confortul material ce începea să se manifeste după anii grei de reconstrucție de după război.

Sigur că un scriitor ca Peter Handke nu putea să nu susțină teatrul de stradă. Dar luciditatea care frapase încă de la primele sale scrieri îl face să perceapă și limitele mișcării și să le semnaleze într-un celebru *Manifest für das Strassentheater und gegen die Strassentheater*[1]. Fără să se lase influențat de considerente de strategie publicitară (avea să-și dezamăgească adepții de conjunctură), avertizează asupra primejdiei neutralizării prin modă, a eșuării gestului autentic, provocator, în gest

[1] Manifest pentru teatrul de stradă și împotriva teatrului de stradă (n.a.).

teatral, în manieră, în convenție. Așadar, încă un diagnostic pe care realitatea avea să-l confirme.

Totodată, Handke recunoaște și limitele propriilor sale demersuri literare. După ce câștigă cele 20.000 de mărci germane la un mare concurs de dramaturgie (*Mühlheimer Dramatikerpreis*[1]), produce alte câteva „Sprechstücke" ce au ca obiect o serie de poncife, automatisme, clișee verbale. Dar impactul acestor texte e limitat, iar montarea lor – oricât de mare ar fi regizorul ce o semnează – demonstrează că interesul lor e strict literar, ele nereușind să realizeze coeficientul de teatralitate necesar scenei. Conștient de aceste limite, dar fascinat în continuare de scenă, Handke încearcă – după o reușită piesă fără cuvinte, folosind exclusiv limbajul gestual (*Kaspar*, premiera 1967, regia: Claus Peymann) – o reconciliere cu dramaturgia de tip tradițional. Pe la începutul anilor '70, scrie o piesă cu intrigă, cu un *story* de factură aproape polițistă, *Die Unvernünftigen sterben aus* („Nechibzuiții sunt pe cale de dispariție"). Piesa se bucură de câteva montări apreciate, dar Handke se îndepărtează de scenă pentru mai bine de un deceniu. Căsnicia cu marea actriță Libgart Schwarz eșuează în repetiție, în convenție. Se dedică fiicei sale Amina și

[1] Premiul pentru dramaturgie de la Müheim an der Ruhr, unde are loc cel mai puternic concurs al autorilor de piese de teatru din spațiul cultural de expresie germană (n.a.).

prozei. Călătorește mult, trăiește o vreme în Germania, apoi în Franța. Apar marile lui cărți de proză.

Primul său mare succes în acest gen îl constituie *Die Angst des Tormanns beim Elfmeter* („Frica portarului înaintea loviturii de la 11 metri"), carte apărută în 1970. Ajunsă repede printre primele zece titluri de pe listele de *bestsellers* ale celebrei reviste *Der Spiegel*, cartea cunoaște mai multe ediții succesive, fiind apoi tradusă și peste ocean, unde este primită excelent. Pe măsură ce epuiza posibilitățile piesei „vorbite", Handke producea o proză din ce în ce mai consistentă și mai pregnantă. Cu totul originală în contextul literaturii contemporane, ea se integrează aceleiași tonalități fundamentale ce situează întreaga operă a lui Handke sub semnul unei unități stilistice surprinzătoare, indiferent de genul în care se exprimă.

Frica portarului... ne readuce în memorie acel diagnostic pe care tânărul scriitor îl pusese Grupului 47: neputința de a descrie. În poetica lui Handke, această atât de modestă, în aparență, figură de stil ocupă un loc central. Descrierea reprezintă singura modalitate de a evita capcanele unui limbaj ce abundă în clișee, poncife, truisme – așadar, în elemente prefabricate ce parazitează pe de o parte percepția, pe de alta, comunicarea. Handke și-a elaborat o estetică a simplității, ce își propune să descopere (și nicidecum să *re*-descopere!)

realitatea, o realitate ocultată de experiența devenită clișeu. Fascinația detaliului, descrierea nudă, interzicându-și metafore, comparații – cu excepția cazului când, așa cum notează în jurnal, comparația ar fi *trăită*, așadar, reacție lexicală directă, iar nu elaborată, mediată de intelect. „Îmi propun să scriu despre ceva în care nu cred, pentru a nu rămâne limitat în propriul meu eu care nu crede în acel ceva – poate voi ajunge să cred, după ce îl voi fi descris cu răbdare", notează el într-un jurnal publicat în 1977 sub titlul *Das Gewicht der Welt* („Greutatea lumii").

De altfel, în această perioadă scriitorul dezvoltă, la personajele sale, *das neue Sehen* (noul mod de a vedea) care, pe măsură ce câștigă în intensitate, se transformă în *privirea erotică* (*„erotischer Blick"*): e privirea care, eliberată de orice automatism, de orice apriorism, *descoperă* obiectele, detaliile, culorile din care se compune lumea, de parcă le-ar vedea pentru prima oară. La fel ca privirea îndrăgostitului, această privire se dedică în totalitate obiectului văzut, fără ca între ea și obiect să se mai interpună amintirea obiectelor similare văzute anterior. Este o deschidere maximă spre lume, pe care omul „modern" nu și-o poate permite și de care societatea îl apără printr-un întreg arsenal de tipare – perceptive, lingvistice, vizuale – menite să asigure buna funcționare a angrenajului.

Corespondentul, în planul expresiei, al acestui mod de a vedea, de a se raporta la lume este descrierea nudă, ce renunţă deliberat la orice artificiu de stil. Sesizabilă încă din prozele sale de început (*Die Begrüßung des Aufsichtsrats* – „Bine aţi venit în consiliul de administraţie"), această modalitate devine extrem de pregnantă în *Frica portarului...*. Deşi abundă în detalii, naraţiunea dă o puternică impresie de concizie. Descrierea e lipsită de orice conotaţii afective, de orice participare a naratorului. Este modul în care Bloch însuşi (protagonistul) percepe la un moment dat realitatea. Acel moment marchează totodată declanşarea a ceea ce am putea numi criza raporturilor sale cu societatea. Din momentul acela, Bloch se sustrage – sau încearcă să se sustragă – determinărilor sociale. Evoluează pe o orbită diferită, care nu interferează decât accidental cu aceea ştiută. Schisma între cele două realităţi – cea a lui Bloch devenind mai pregnantă, datorită ponderii detaliilor – creează o senzaţie de absurd, diferită totuşi de cea emanată de proza lui Kafka, de pildă. Absurdă pare şi crima comisă de Bloch: o ucide pe femeia cu care avea de gând să-şi petreacă noaptea, în clipa în care simte intens că ea îl tratează ca pe propriul lui clişeu.

Cărţile care urmează adâncesc şi nuanţează conceptul de „privire erotică" şi expresia artistică pe care acesta o presupune: *Der kurze Brief zum langen Abschied* („Scurtă

scrisoare pentru o lungă despărţire" – titlu amintind, deloc accidental, de *The Long Goodbye* al lui Chandler), *Wunschloses Unglück* („Nefericire împăcată"), ambele 1972, şi *Die Stunde der wahren Empfindung* („Ora adevăratei simţiri", 1975) sunt cărţi de referinţă în literatura germană contemporană.

Dar cartea care reia unele motive din *Frica portarului...*, dezvoltând strategia narativă experimentată acolo şi care reeditează şi succesul de librărie al aceleia este *Die linkshändige Frau* („Femeia stângace", 1976). Prezentă, vreme îndelungată, în fruntea listelor de *best-sellers*, „povestirea" aceasta se bucură şi de primirea entuziastă a criticilor, pentru ca în 1978 să devină şi scenariul filmului cu acelaşi nume.

Odată cu această carte, critica îşi reia cu şi mai mult elan tentativele de definire a literaturii lui Handke. S-au stabilit unele filiaţii cu scrisul unor autori precum Kleist, Büchner ori Kafka. S-a remarcat încă o dată apropierea lui Handke de viaţa cotidiană, dar mai ales de expresia ei artistică minoră – aşa-numita *Popularkultur*. De altfel, Handke nu a făcut niciodată un secret din predilecţia lui pentru această zonă (sub?)culturală. Se poate presupune că ceea ce îl atrage în primul rând este pulsaţia mai vie, expresia simplă, directă, stilul nesofisticat ce caracteriza, de pildă, arta tinerei generaţii a anilor '60. Cu toate astea, nu puţine voci au încercat

să-i aplice eticheta de elitism. „Cum poate fi socotit elitist unul care se emoționează la filmele americane?", se întreabă Handke într-o altă notație din jurnalul deja menționat, *Das Gewicht der Welt*.

Dar și acest din urmă paradox e numai aparent. Impresia de elitism o degajă în primul rând gradul înalt de distilare a limbajului ce a caracterizat, de la bun început, literatura austriacului. După cum noțiunile de armonie, frumos, echilibru așa cum le-a definit și promovat Handke în tetralogia *Langsame Heimkehr* („O lentă întoarcere acasă", 1978-1982), deopotrivă cu noua sa viziune integratoare, vin să servească drept argument celor ce susțin clasicitatea acestei literaturi. Au urmat alte cărți – proză, jurnal, scenarii de film – pentru ca, la începutul anilor '90, dramaturgul Peter Handke să revină în forță pe scenele germane cu *Das Spiel vom Fragen* („Jocul de-a întrebatul") și *Die Stunde da wir nichts voneinander wußten* („Ceasul când nu știam nimic unul despre altul").

După ce a locuit, o vreme – mai mult decât s-ar fi crezut el însuși în stare! – în Austria, pe unul din dealurile ce străjuiesc Salzburgul, Handke a revenit în Franța, stabilindu-se într-o suburbie la sud-vest de Paris. S-a recăsătorit și, la 51 de ani, a devenit tatăl unei fetițe, Léocadie. Nu-i place computerul, a renunțat și la mașina de scris. Scrie cu creionul: manuscrisele sale iau, în

această formă, drumul editurii Suhrkamp. Dimineața practică o gimnastică de înviorare intelectuală de care puțini autori contemporani sunt capabili: traduce câteva versuri din greaca veche. Nici măcar în cursul unei călătorii în Japonia nu a renunțat la acest obicei. De altfel, a tradus, din elină, *Prometeu* de Sofocle. Au urmate piese de Eschil și Euripide. Tot în această limbă a citit și Noul Testament.

Acesta ar fi, foarte pe scurt, Peter Handke. Indiferent de curentul în care îl va încadra, până la urmă, istoria literaturii, capitolul lui se va număra printre cele mai interesante.

Postfață la o prefață: cele două tinereți ale lui Peter Handke

În sfertul de secol scurs de la scrierea prefeței de mai sus s-au întâmplat multe cu autorul despre care vorbim. În primul rând, Handke a scandalizat. În al doilea rând – cronologic vorbind –, în 2019, Handke a primit *Premiul Nobel pentru literatură*. În al treilea rând, faptul că Handke a fost distins cu *Premiul Nobel pentru literatură* a scandalizat și mai tare.

Întrucât cam pe același model – alternanța scandal-premii literare – s-a desfășurat și tinerețea lui, se poate afirma că austriacul Peter Handke, care nu-i deloc austriac[1] (dar pe cine mai surprinde încă un paradox în biografia acestui scriitor?), își trăiește o a doua tinerețe.

Cu ce anume a reușit el acum să stârnească indignarea unor mari mase de oameni, în primul rând de presă, se știe: atitudinea lui pro-sârbă în timpul războaielor declanșate de dezintegrarea fostei Iugoslavii, iar după

[1] Mama lui a fost slovenă, tatăl natural german; la fel și cel care l-a crescut. Abia când a împlinit 18 ani, lui Peter Handke i-a fost dezvăluit faptul că cel care l-a conceput, în 1942, fusese un soldat german – fapt care l-a determinat să-și asume exclusiv originea balcanică (n.a.).

război, prezenţa şi discursul său la funeraliile lui Slobodan Miloşevici. Şi, înainte de toate, relativa lui îndoială privind genocidul sârb împotriva musulmanilor de la Srebreniţa. Formulate astfel, capetele de acuzare împotriva scriitorului par a nu lăsa loc de-ndoială; până şi tentativele de nuanţare ar fi percepute drept impietate. Prin urmare, decizia Academiei Regale din Stockholm de a acorda un Nobel pentru literatură unei personalităţi cu o atitudine atât de evident condamnabilă a declanşat un val de proteste la scară planetară, nesemnificativ contrabalansat de bucuria sârbilor, de entuziasmul Elfriedei Jelinek, şi ea laureată Nobel („Era şi timpul!", „ar fi trebuit să-l primească înaintea mea"), precum şi a altor literaţi.

Nici nu se putea altfel. Se ştie că, în lumea de azi, mass media sunt (cvasi?) atotputernice. Şi că, odată ce şi-au identificat victima, armata lor cea mai fidelă, opinia publică, îşi va folosi întregul arsenal pentru pedepsirea – exemplară, neapărat exemplară! – a vinovatului. Iar Peter Handke, numai nevinovat nu era. Îşi manifestase apropierea faţă de sârbi? Oho!!! Pe sute şi sute de pagini[1], în interviuri, prin vizite repetate la Miloşevici – atât viu,

[1] *Eine winterliche Reise zu den Flüssen Donau, Save, Morawa und Drina oder Gerechtigkeit für Serbien* („Călătorie, iarna, la râurile Dunăre, Sava, Morava şi Drina sau Dreptate pentru Serbia", roman, 1996) (n.a.).

aflat în detenție, cât și mort; dar și prin excursii în Serbia sau în sate sârbești din Kosovo, prin prezența la catafalcul dictatorului sârb și discursul rostit cu acel prilej. Ca atare, verdictul opiniei publice nu putea fi decât: „Vinovat!"

Firește, se poate pune întrebarea câți dintre cei indignați de Nobel-ul lui Handke îi citiseră opera, al cărei mesaj unanim recunoscut de exegeză este unul profund pacifist. Și se mai poate pune întrebarea – de altfel, deja formulată și îndelung dezbătută în media – dacă o gafă (sau o serie de gafe, o atitudine incorectă politic) poate anula valoarea unei opere literare. Căci premiul respectiv i-a fost acordat pentru *literatură*.

Iar aceia mai puțin intimidați de tăvălugul mediatic și de furia acelei mase – alcătuite în mare parte din inși fără o viață interioară proprie și care simt că trăiesc doar atunci când iau, nu-i așa, atitudine – își mai pot pune și alte întrebări. Și pot lua act și de o serie de detalii, de nuanțe din declarațiile făcute de Handke. De faptul că, la înmormântarea lui Miloșevici, a spus că *nu cunoaște adevărul* în legătură cu crimele de care fusese acuzat sârbul. Ori de atitudinea inițială a mediilor (mai ales de peste ocean), care-i făceau pe sârbi singurii sau principalii vinovați de conflict (uitând că, la început, chiar UE a dorit menținerea Iugoslaviei ca stat), de mefiența lui Handke față de politicieni[1], de...

[1] În opinia lui, vinovați de dezmembrarea Iugoslaviei și

Și apoi, de ce ar fi atât de nocivă atitudinea lui Handke în problema iugoslavă? Simplu: pentru că, se spune, declarațiile unei personalități atât de importante (iar recentul Nobel i-a mai adus ceva importanță) influențează opinia publică.

Dar, înainte de prima declarație – condamnabilă! – a lui Handke, opinia publică fusese influențată ***decisiv*** de medii și determinată să-i condamne în unanimitate pe sârbi. Sigur, unele voci din presă au afirmat, cu mai multă sau mai puțină sfială, că nici celelalte părți implicate în conflict nu ar fi fost chiar lipsite de vină. Numai că, odată declanșată, culpabilizarea uneia dintre părți nu mai poate fi contracarată. Nici măcar de vreo starletă de la Hollywood – oricum, mai populară decât Handke sau, ca să rămânem în lumea literelor, de vreo Sandra Brown. Prin urmare, ce impact ar mai fi putut avea vocea unui scriitor, chiar laureat Nobel, asupra opiniei publice?

Cei care-l citesc și-l apreciază e greu de crezut că se vor lăsa deturnați de scandalul mediatic. Cât despre ceilalți – poate că unii își vor pierde și bruma de respect pe care îl vor mai fi avut față de Academia Regală din Stockholm (mai ales după celelalte scandaluri recente, cărora aceasta pare însă a le fi supraviețuit fără daune

---

de conflictul din Balcani (în special de bombardarea Belgradului – pentru a treia oară de-a lungul câtorva decenii) ar fi Tony Blair, Gerhard Schröder și Bill Clinton (n.a.).

sesizabile). Dar în niciun caz nu se vor lăsa inundați de vreun val de simpatie față de sârbi.

Firește, rămân o serie de întrebări legate de „inculpat": Este el cumva un apologet al genocidului? Al războiului, în general? Îi urăște cumva pe musulmani?

Sunt acestea întrebări la care până și cei mai înverșunați critici ai lui nu pot răspunde decât negativ.

Prin urmare, apare o întrebare ceva mai serioasă: ce anume îl va fi determinat pe pacifistul Handke să facă această serie de declarații și gesturi nefericite?

Cei care-i cunosc opera și i-au urmărit interviurile și aparițiile publice știu cu siguranță că, totuși, scriitorul e capabil de un soi de „ură". El urăște conformismul (cu forma lui extremă care e unanimitatea), clișeul, manipularea, „curajul" manifestat de majoritățile copleșitoare împotriva victimelor aflate într-o evidentă minoritate. Și că este partizanul „privirii îndrăgostite", atente la detalii, și al unei atitudini permanent (auto)interogative. De altfel, într-un articol recent din *Tagesspiegel* (*Oglinda zilei*, 22.10.2019), Jan Röhnert notează: „Scrisul implică, la el [Peter Handke], îndoială față de propria percepție. Astfel, semnul lui de punctuație preferat este, tocmai în cărțile lui despre Iugoslavia, semnul întrebării." Autorul articolului vorbește și despre obsesia lui Handke de „a recunoaște ambivalența în ceea ce ne apare ca univoc."

Și mai e dragostea lui pentru Balcani, nostalgia unei Iugoslavii multietnice. Am sugerat mai sus, într-o notă, că, în războiul ce va fi avut loc în sufletul lui Handke între originea sa germană (tatăl său natural a fost un soldat german) și cea balcanică (mamă slovenă, care s-a sinucis în 1972), a învins cea de-a doua. Probabil că și lucrul acesta îl determină pe Röhnert să conchidă cu o speculație convingătoare: Pentru a-și salva utopia unei Iugoslavii multinaționale, „austriacul" a trecut de partea lui Miloșevici.

Și încă ceva: poate cea mai mare eroare a lui a fost aceea de a discuta despre toate astea cu un partener deloc dispus să discute, adică să nuanțeze, să analizeze, și mult prea grăbit să sară la concluzii spectaculoase: mass media. Este, probabil, motivul pentru care, acum, scriitorul a decis să nu mai stea de vorbă cu presa.

În cazul în care credeți că Peter Handke o merită, ar mai fi o ultimă întrebare: Ce mai face el?

La aflarea, prin telefon, a veștii cum că e noul laureat Nobel, „inculpatul" Peter Handke a reacționat cu o lungă tăcere. Apoi, cu o și mai lungă plimbare prin pădure. O pădure în care va fi avut ocazia să-și testeze acuitatea vizuală. Să vadă, adică, dacă acea privire „erotică" – astăzi i-aș zice îndrăgostită – continuă să descopere detaliile acestei lumi cu aceeași bucurie. Și să le descrie cu aceeași plăcere de proaspăt îndrăgostit.

Care trăiește ceea ce, în textul juriului suedez, s-a numit „epifania lumii".

E destul de sigur că, nici peste decenii, sârbii nu vor trăi în mult visata Serbie Mare. Mult mai degrabă e posibil să trăiască în Statele Unite ale Europei.[1] Caz în care nimeni nu va mai înțelege mare lucru din actualul scandal legat de autorul austro-balcanic. În schimb, vor avea la dispoziție uriașa ediție „Peter-Handke-Bibliothek" publicată de Suhrkamp, care acum a ajuns la aproape 11.500 de pagini. Și care e destul de sigur că nu se va opri aici.

Victor Scoradeț

[1] Argumente pertinente în acest sens în cartea *Lumea în pericol* de Wolfgang Ischinger (Editura Curtea Veche, 2019) (n.a).

„Portarul privi mingea rostogolindu-se dincolo de linie..."

DIMINEAŢA când se prezentă la lucru, instalatorului Josef Bloch, care fusese înainte un cunoscut portar de fotbal, i se aduse la cunoştinţă că fusese concediat. În orice caz, aşa a interpretat el faptul că, la apariţia lui la uşa barăcii unde se aflau atunci muncitorii, maistrul fusese singurul care în pauza pentru gustare ridicase privirea înspre el, şi atunci Bloch părăsi şantierul. Pe stradă, ridică braţul, dar maşina care trecu prin dreptul lui – deşi Bloch nu ridicase braţul după un taxi – nu era un taxi. Până la urmă auzi în preajma lui un zgomot de frână. Bloch se întoarse. În spatele lui se afla un

taxi; şoferul bodogănea; Bloch se întoarse din nou, se urcă şi-i spuse să-l ducă la piaţa de fructe.

Era o zi frumoasă de octombrie. Bloch mâncă la un chioşc un cârnat cald şi o luă apoi printre tejghele spre un cinematograf. Îl deranja tot ce vedea. Încercă să observe cât mai puţin. În interiorul cinematografului răsuflă uşurat.

Retrospectiv, se miră că la gestul cu care pusese banii în farfuria turnantă, fără să spună un cuvânt, reacţia casieriţei venise ca un răspuns firesc. Lângă ecran observă un ceas electronic cu cadranul luminat. La mijlocul filmului auzi sunând un clopot. Multă vreme fu în dilemă dacă se auzise în film sau de afară, din turnul bisericii de lângă piaţa de fructe.

Ajuns din nou pe stradă, îşi cumpără struguri care, în acest anotimp, erau foarte ieftini. Continuă să meargă, mâncă strugurii şi scuipă pieliţele. Primul hotel la care întrebă de o cameră îl refuză pentru că avea la el doar o servietă. Portarul celui de-al doilea hotel, plasat pe o stradă laterală, îl conduse el însuşi în cameră. În timp ce portarul ieşea pe uşă, Bloch se întinse pe pat şi adormi foarte repede.

Seara părăsi hotelul şi se îmbătă. Mai târziu îşi reveni şi încercă să le telefoneze unor prieteni, dar cum mulţi dintre aceşti prieteni nu locuiau în perimetrul oraşului, iar telefonul automat nu restituia monedele, în curând Bloch îşi termină mărunţişul. Salută un poliţist în speranţa că îl va face astfel să se oprească, dar acesta nu-i răspunse. Bloch se întrebă dacă nu cumva poliţistul a înţeles greşit cuvintele pe care i le-a strigat peste drum şi, prin contrast, se gândi la firescul cu care casiereţa de la cinematograf îi dăduse pe farfurioara turnantă biletul de intrare. Fusese atât de surprins de iuţeala gestului, încât aproape că omisese să-şi ia biletul de pe farfurioară. Hotărî să o caute pe acea casieriţă.

Când ajunse la cinematograf, în vitrinele acestuia tocmai se stingea lumina. Bloch zări un bărbat care, cocoţat pe o scară, schimba titlul filmului cu cel pentru ziua următoare. Aşteptă până ce putu să citească titlul celuilalt film şi apoi se întoarse la hotel.

A doua zi era sâmbătă. Bloch hotărî să rămână încă o zi la hotel. În afara unei perechi de americani – soţ şi soţie –, era singur în sala în care se

servea micul dejun. Le urmări câtva timp conversaţia, pe care o înţelegea destul de bine, întrucât înainte fusese de câteva ori cu echipa lui în turneu la New York. Apoi ieşi grăbit afară să cumpere câteva ziare. În această zi, fiind vorba de ediţii de sfârşit de săptămână, ziarele erau foarte grele. Întorcându-se la hotel, nu le îndoi, ci le ţinu sub braţ. Se aşeză din nou la masa unde mâncase micul dejun şi care fusese între timp debarasată şi puse deoparte suplimentele cu anunţuri. Îl apăsau. Zărise trecând pe stradă două persoane cu nişte ziare groase. Îşi ţinu respiraţia până ce trecură. De abia acum îşi dădu seama că fuseseră cei doi americani. Iniţial nu-i recunoscuse, întrucât până atunci nu-i văzuse decât în sala pentru micul dejun, la una din mese.

Mai târziu, într-o cafenea, bău încet de tot apa de la robinet care îi fusese servită într-un pahar alături de cafea. Din când în când se ridica şi-şi lua câte o revistă din teancurile aşezate pe mesele şi scaunele anume rânduite în acest scop. În timp ce recupera revistele pe care el le făcuse teanc alături, chelneriţa rosti, îndepărtându-se, cuvintele „masa ziarelor". Bloch, care, pe de o parte, suporta cu greu răsfoitul revistelor, dar pe de altă parte nu putea

pune nici un număr deoparte înainte de a-l fi frunzărit complet, încerca să privească din când în când, câte puţin, afară în stradă. Contrastul între revista ilustrată şi imaginile alternante de afară îl relaxa. Înainte de a ieşi, puse el însuşi revista ilustrată înapoi pe masă.

Gheretele din piaţa de fructe erau deja închise. Un timp, Bloch dădu cu piciorul în legumele şi fructele azvârlite pe jos care i se iveau în cale. Într-un loc, între gherete, îşi făcu nevoile. Văzu cu această ocazie că peste tot pereţii barăcilor de lemn erau înnegriţi de urină.

Pieliţele strugurilor pe care le scuipase cu o zi înainte se aflau tot acolo pe trotuar. Când Bloch puse banii pe farfurioara turnantă, bancnota se agăţă în timpul rotirii şi el avu prilejul să spună ceva. Casieriţa îi răspunse. El iarăşi îi spuse ceva. Pentru că lucrul acesta nu era obişnuit, casieriţa se uită la el. De aici un nou prilej pentru el ca să continue să vorbească. Înăuntru, în cinematograf, Bloch îşi aminti de romanul foileton şi de plonjorul electric de lângă casieriţă. Se lăsă pe spate şi începu să distingă diferite detalii pe ecran.

După-amiază, ceva mai târziu, se duse cu tramvaiul până la stadion. Își cumpără un bilet de stat în picioare, apoi se așeză totuși pe ziarele pe care încă nu le aruncase, nu-l deranja faptul că spectatorii din față îi obturau priveliștea. În timpul jocului, cei mai mulți se așezară. Bloch nu fusese recunoscut. Lăsă ziarele pe jos, puse o sticlă de bere peste ele și, ca să nu nimerească în înghesuială, ieși din stadion înaintea fluierului final al arbitrului. Îl uimi numărul mare al autobuzelor și tramvaielor care așteptau, aproape goale, în fața stadionului – fusese un meci derby. Se urcă într-un tramvai. Rămase atât de multă vreme aproape singur, încât începu să-și piardă răbdarea. Să fi prelungit cumva arbitrul jocul? Când privi afară, Bloch văzu că soarele asfințea. Fără a voi să spună ceva cu gestul său, își lăsă capul în jos.

Afară, dintr-odată, începuse să bată vântul. Aproape concomitent cu fluierul final, compus din trei fluierături izolate și prelungi, în autobuze și tramvaie se suiră vatmanii și încasatorii și dinspre stadion lumea venea în goană. Bloch își imagină că aude zgomotele produse de sticlele de bere căzând în terenul de joc. Auzi totodată cum praful

izbea în geamuri. Dacă în cinematograf se lăsase pe spate, acum, când spectatorii năvăliră în tramvaie, se aplecă în față. Din fericire avea la el un program al filmului văzut. I se păru că pe stadion se aprinseseră reflectoarele. O închipuire neroadă, își spuse Bloch. Ca portar, jucase prost la lumina reflectoarelor.

În centru încercă să găsească o cabină telefonică. Când găsi una liberă, era o cabină în care receptorul zăcea rupt pe jos. Merse mai departe. Până la urmă izbuti să telefoneze de la gara de vest. Pentru că era sâmbătă, nu reuși să vorbească aproape cu nimeni. Când, în sfârșit, îi răspunse o femeie pe care o cunoștea dinainte, trebui să vorbească mai mult până ca ea să-și dea seama cine este. Își dădură întâlnire într-un local în apropierea gării de vest unde, după cum știa Bloch, se afla un tonomat. Până să vină femeia, își petrecu vremea azvârlind bani în tonomat și lăsându-i pe alții să apese tastele în locul lui. Între timp, contemplă fotografiile și semnăturile de pe pereți ale fotbaliștilor; cu câțiva ani în urmă, localul fusese arendat de un înaintaș din echipa națională, care după aceea plecase peste ocean, ca antrenor al uneia

dintre sălbaticele echipe divizionare, iar acum, după dizolvarea diviziei, dispăruse pe undeva pe acolo. Bloch intră în vorbă cu o fată care, de la masa de lângă automat, întindea mâna în spate şi nimerea, orbeşte, mereu aceeaşi placă. Părăsi localul împreună cu ea. Încercă să intre cu ea în primul gang, dar porţile caselor erau deja peste tot încuiate. Într-un loc unde poarta se putu deschide, se dovedi, judecând după cântări, că dincolo de o a doua uşă se ţinea o slujbă religioasă. Intrară în ascensorul care se afla între prima şi a doua uşă. Bloch apăsă pe butonul pentru ultimul etaj. Dar înainte ca ascensorul să se pună în mişcare, fata vru să iasă. Atunci Bloch apăsă butonul pentru etajul întâi. Coborâră şi rămaseră în casa scărilor. Fata schiţă nişte gesturi de tandreţe. Urcară împreună treptele. La nivelul mansardei întâlniră ascensorul oprit. Intrară în el, coborâră şi ieşiră din nou în stradă.

Bloch merse câtva timp alături de fată, apoi se întoarse şi intră din nou în local. Femeia, încă cu paltonul pe ea, îl aştepta. Bloch îi spuse prietenei cu care fusese fata şi care continua s-o aştepte, la masa de lângă automat, că fata nu se mai întoarce şi, împreună cu femeia, părăsi localul.

Bloch începu să vorbească: „Cred că sunt ridicol, aşa fără palton, lângă tine care eşti în palton." Femeia îl luă de braţ. Spre a-şi elibera braţul, Bloch se prefăcu că vrea să-i arate ceva. Apoi nu ştiu ce să-i arate. Brusc dori să cumpere ediţia de seară a unui ziar. Parcurseră mai multe străzi fără să dea de vreun vânzător de ziare. Atunci se duseră cu autobuzul până la gara de sud, dar gara era deja închisă. Bloch se arătă ca şi cum ar fi fost speriat; de fapt, era cu adevărat speriat. Îi spuse femeii, care îşi deschisese poşeta şi se juca cu diverse obiecte, lăsând astfel să se înţeleagă că este indispusă: „Am uitat să las un bileţel", fără să ştie ce voia de fapt să spună cu cuvintele „bileţel" şi „să las". Oricum, se urcă singur într-un taxi şi se duse la piaţa de fructe.

Cinematograful avea sâmbăta program nocturn. Bloch ajunse deci prea devreme. Intră într-un restaurant cu autoservire din apropiere şi mâncă în picioare nişte chiftele. Încercă să-i spună chelneriţei, în minimum de timp posibil, o glumă. Când văzu că timpul a trecut şi el încă n-a terminat de povestit, se întrerupse în mijlocul frazei şi plăti. Chelneriţa râse.

Pe stradă întâlni un cunoscut care îl acostă şi-i ceru bani. Bloch îl repezi. În clipa în care beţivul îl apucă pe Bloch de cămaşă, se făcu întuneric pe stradă. Speriat, beţivul lăsă jos mâna. Bloch, care se aşteptase ca reclama luminoasă a cinematografului să se stingă, se depărtă în grabă. În faţa cinematografului o întâlni pe casieriţa care tocmai se pregătea să se urce în maşina unui bărbat.

Bloch o privi. Deja instalată în maşină pe scaunul din dreapta bărbatului, răspunse privirii sale aranjându-şi rochia de sub ea. Bloch luă gestul drept răspuns. Nu se petrecu nici un incident. Ea închise portiera şi maşina demară.

Bloch se întoarse la hotel. Găsi holul de la intrarea în hotel luminat, dar pustiu. Când îşi luă din cui cheia din raft căzu un bileţel. Îl desfăcu. Era nota de plată. În timp ce Bloch stătea încă cu hârtia în mână în hol şi se uita la o valiză aşezată lângă uşă, din încăperea de depozitat bagaje apăru portarul. Bloch îl întrebă pe dată dacă are un ziar şi, prin uşa deschisă, aruncă o privire în încăperea alăturată în care – era evident – portarul adormise pe un scaun pe care şi-l adusese acolo din hol. Portarul trase uşa după el, astfel că Bloch nu mai zări decât

o scăriță cu un polonic de supă pe treapta cea mai de sus, și abia după ce se postă în spatele ghișeului, acesta se arătă dispus să converseze. Dar Bloch considerase deja închisul ușii un răspuns negativ și urcă scara spre camera lui. Pe coridorul destul de lung văzu în dreptul unei singure uși o pereche de pantofi. În cameră își scoase pantofii fără să-și desfacă șireturile și-i așeză și el în fața ușii. Se întinse pe pat și adormi pe loc.

În toiul nopții o ceartă în camera de alături îl trezi pentru scurtă vreme. Poate că din cauza trezitului brusc, auzul îi fusese atât de iritat, încât luă vocile care se auzeau alături drept voci care se certau. Bătu o dată cu pumnul în perete. Imediat se auzi zgomot de apă pe conductă. Apoi apa fu închisă; se făcu liniște și adormi din nou.

A doua zi, Bloch fu trezit de telefonul din cameră. Fu întrebat dacă are de gând să mai rămână o noapte. În timp ce-și privea servieta de pe podea – în cameră nu exista un suport pentru bagaje – spuse pe loc da și închise telefonul. După ce-și luă pantofii de pe coridor – pentru că era duminică, nu fuseseră curățați – părăsi hotelul, fără să mănânce micul dejun.

La gara de sud, la toaletă, se rase cu un aparat electric. Făcu un duş într-una din cabinele de duş. Cât timp se îmbrăcă, citi în ziar rubrica sportivă şi cronica judiciară. Apoi – în timp ce încă mai citea şi în cabinele din jur era destulă linişte – se simţi dintr-odată bine. Gata îmbrăcat, se sprijini de peretele cabinei şi dădu cu pantoful în banca de lemn. Zgomotul atrase după sine o întrebare din partea îngrijitoarei şi, cum el nu răspunse, urmă o bătaie în uşă. Nerăspunzând nici de astă dată, femeia lovi cu un prosop, sau ce-o fi fost, în clanţa uşii şi se depărtă. Stând în picioare, Bloch citi ziarul până la capăt.

Pe trotuarul din faţa gării întâlni un cunoscut care pleca spre una din suburbii ca arbitru la un meci din divizia C. Bloch luă vestea aceasta drept o glumă, intră în joc şi-i spuse că în acest caz poate să-l însoţească şi el, în calitate de arbitru de tuşă. Chiar şi atunci când, în semn de răspuns, cunoscutul îşi desfăcu sacoşa şi-i arătă un costum de arbitru şi o plasă cu lămâi, Bloch continuă cu aceeaşi atitudine avută faţă de prima frază a aceluia şi socoti obiectele un fel de articole de amuzament şi-i declară că din moment ce hotărâse

să-l însoţească, avea să-i ducă el sacoşa. Mai târziu, când deja se afla alături de celălalt în trenul local, cu sacoşa pe genunchi, i se păru – mai cu seamă fiindcă era în jurul orei prânzului şi compartimentul nu era ocupat – că participă la toate astea numai în glumă. Ce legătură avea compartimentul gol cu comportamentul lui neserios, aceasta, bineînţeles, nu era limpede pentru Bloch. Atunci când se întoarse singur în oraş – jocul nu-i plăcuse –, i se păru o închipuire că un cunoscut călătorise cu o sacoşă într-o suburbie, că el Bloch îl însoţise, că mâncaseră împreună prânzul într-o cârciumă de mahala şi că fuseseră împreună pe un „stadion de fotbal în carne şi oase" – cum spusese Bloch. Toate astea nu contează, gândi Bloch. Din fericire, în faţa gării nu întâlni pe nimeni.

Dintr-o cabină telefonică de la marginea unui parc îi telefonă fostei lui soţii. Ea îi spuse că totul este în regulă, dar nu îl întrebă nimic. Bloch era neliniştit.

Se aşeză într-o grădină de vară care, în pofida anotimpului, era încă deschisă şi comandă o bere. După ce trecu câtva timp şi încă nu venise nimeni cu berea, plecă; îl orbise şi tăblia de oţel a mesei care nu era acoperită cu o faţă de masă. Oamenii

dinăuntru stăteau în faţa unui televizor. Se uită şi el o bucată de vreme. Cineva întoarse capul spre el, şi atunci plecă.

În parcul de distracţii nimeri într-o încăierare. Din spate, un tânăr îi trase fulger sacoul peste braţe şi altul îl pocni cu capul sub bărbie. Lui Bloch i se înmuiară puţin genunchii, apoi îi trase un picior tânărului din faţa lui. Până la urmă însă cei doi îl înghesuiră în dosul unui chioşc cu dulciuri şi-l doborâră. Se prăbuşi, iar cei doi o luară la picior. Bloch îşi curăţă faţa şi hainele la o toaletă.

Într-o cafenea din sectorul doi jucă biliard până în momentul când, la televizor, urmau ştirile sportive. Bloch o rugă pe chelneriţă să deschidă televizorul, apoi se uită într-acolo doar din când în când, ca şi cum, de fapt, nu l-ar fi interesat. O pofti pe chelneriţă să bea ceva cu el. Când chelneriţa se întoarse din încăperea din spate, unde se jucau jocuri de noroc, Bloch stătea deja lângă uşă. Ea trecu prin dreptul lui, dar nu zise nimic. Bloch ieşi afară.

Reîntors în piaţă, văzând lăzile goale de fructe şi legume stivuite de-a valma, i se păru că lăzile acelea erau un fel de joacă; că nu erau de luat în serios. Ca nişte glume fără cuvinte! gândi Bloch căruia îi

plăceau glumele fără cuvinte. Această impresie că se preface şi se agită – „agitaţie cu fluier de arbitru în sacoşă!" gândi Bloch – dispăru abia înăuntru, în cinematograf, când un comic din film luă, ca din întâmplare o trompetă dintr-o prăvălie cu vechituri şi începu, foarte firesc, să sufle în ea. De-abia atunci sesiză trompeta şi apoi şi toate celelalte lucruri la modul real şi deslușit. Bloch se linişti.

După film o aşteptă pe casieriţă printre chioşcurile din piaţa de fructe. La câtva timp după ce începu ultimul spectacol, ea ieşi din cinematograf. Ca să nu o sperie ieşindu-i în întâmpinare de după gherete, rămase aşezat pe o ladă până ce ea ajunse într-o zonă mai luminată a pieţei. Într-unul din chioşcurile părăsite, se auzi sunând, de după oblonul de tablă ondulată, un telefon. Numărul de telefon al chioşcului respectiv era scris mare pe oblon. „Nu mai e valabil!" gândi pe dată Bloch. Merse în urma casieriţei, fără s-o acosteze. Când aceasta se urcă în autobuz, o ajunse şi se urcă după ea. Se aşeză în faţa ei, dar astfel încât între ei să se afle câteva rânduri de scaune. De abia când la staţia următoare câţiva pasageri, proaspăt urcaţi, îi obturară vederea, Bloch putu din nou să înceapă

să reflecteze: ea îl privise, e drept, dar, evident, nu-l recunoscuse. Să se fi schimbat oare într-atât din cauza încăierării? Bloch îşi pipăi obrazul. I se păru ridicol să o urmărească în oglinda geamului spre a vedea ce făcea ea în momentul acela. Scoase ziarul din buzunarul de la piept al hainei; privirile îi alunecară pe litere în jos, dar fără să citească. Apoi, dintr-odată, se pomeni citind. Un martor ocular relata o crimă comisă asupra unui proxenet care fusese împuşcat, de la mică distanţă, în ochi. „Din capul lui, din spate, a ţâşnit un liliac care s-a izbit de tapet. Mi-a stat inima în piept." Când Bloch văzu că, fără să fie alineat nou, rândurile tratau în continuare despre cu totul altceva, o altă persoană, se sperie. „Aici ar fi trebuit să fie alineat nou!" gândi Bloch care, după ce întâi se speriase, acum era furios. Merse pe culoarul dintre bănci înspre casieră şi se aşeză, pe diagonală, în faţa ei, astfel încât să o poată privi; dar nu se uită la ea.

Când coborâră, Bloch îşi dădu seama că era foarte departe de centru, în apropierea aeroportului. Acum, noaptea, aici era o linişte deplină. Bloch mergea pe lângă fată, dar nu ca şi cum ar fi vrut s-o conducă sau să o însoţească. După câtva

timp o atinse. Fata se opri, se întoarse şi-l atinse şi ea, dar atât de puternic, încât el se sperie. Preţ de o clipă, poşeta din mâna ei rămasă liberă i se păru lui Bloch mai familiară decât fata însăşi.

Merseră o bucată de vreme alături, la o oarecare distanţă, fără să se atingă. De abia în casa scărilor Bloch o atinse din nou. Ea o luă la goană. El merse mai încet. Când ajunse sus îi recunoscu locuinţa după uşa lăsată larg deschisă. Ea îşi semnală prezenţa în întuneric; el se apropie de ea şi ea îi cedă fără comentarii.

Dimineaţa, trezit de un zgomot, se uită pe fereastra apartamentului şi văzu un avion care tocmai ateriza. Licăritul luminilor de poziţie ale avionului îl făcu să tragă perdelele. Cum până acum nu aprinsese vreo lumină, perdelele rămăseseră date deoparte. Bloch se culcă şi închise ochii.

Stând cu ochii închişi, se simţi năpădit de o incapacitate stranie de a-şi imagina ceva. Deşi se căzni să-şi imagineze lucrurile din cameră, după numele lor, nu reuşi; nici măcar avionul, pe care tocmai îl văzuse aterizând şi al cărui scrâşnet de frânare acum pe pistă îl recunoscu pentru că îl auzise şi în alte dăţi, n-ar fi putut să-l schiţeze din

minte. Deschise ochii și privi câtva timp într-un colț unde se afla nișa pentru gătit: își fixă în memorie ceainicul și florile veștejite care atârnau peste marginea chiuvetei. Dar cum închise ochii, nu-și mai putu reprezenta nici florile și nici ceainicul. Se ajută construind pentru lucrurile respective, în locul cuvintelor, propoziții, crezând că o poveste alcătuită din asemenea propoziții l-ar putea ajuta să-și reprezinte lucrurile. Ceainicul fluiera. Florile îi fuseseră oferite fetei de un prieten. Nimeni nu luă ceainicul de pe reșou. „Să fac un ceai?" întrebă fata. Dar toate nu-i erau de nici un folos; când lucrurile deveniră insuportabile, Bloch deschise ochii. Fata de lângă el dormea.

Bloch deveni nervos. Pe de o parte, când ținea ochii deschiși, supărătoarea insistență a ambianței, pe de altă parte, și mai supărătoarea insistență a cuvintelor pentru obiectele din jur, când închidea ochii! „Să fie cumva din cauză că m-am culcat cu ea?" se întrebă el. Intră în baie și făcu un duș prelungit.

Când reveni, ceainicul fluiera de-adevărat. „Dușul m-a făcut să mă trezesc!" îi spuse fata. Pentru Bloch era ca și cum pentru prima dată ea-i

vorbea direct. Îi răspunse că el încă nu şi-a revenit de tot. Să fie cumva furnici în cana de ceai? „Furnici?“ Când apa clocotindă din ceainic ajunse peste frunzele de ceai de pe fundul cănii, el văzu în locul frunzelor de ceai furnici peste care cândva turnase apă fiartă. Dădu din nou draperiile deoparte.

Cum lumina pătrundea numai prin micuţul orificiu rotund pentru capac, ceaiul din cutia deschisă avea o culoare aparte datorită reflectării pe pereţii interiori.

Îl amuza că putea fi atât de fascinat de strălucirea specială a frunzelor de ceai în timp ce vorbea cu fata. În cele din urmă, apăsă capacul în deschizătură, dar concomitent se opri din vorbit. Fata nu observase nimic. „Mă cheamă Gerda!“ spuse ea. Bloch nu voise câtuşi de puţin să afle acest lucru. Nu observase nimic? o întrebă el, dar între timp ea puse un disc, un cântec italian, instrumentat cu chitare electrice. „Îmi place vocea lui“, zise ea. Bloch, căruia şlagărele italieneşti nu-i spuneau mare lucru, tăcu.

În timp ce ea ieşi să cumpere ceva pentru micul dejun – „E luni!“ spusese ea –, Bloch se simţi, în sfârşit, în stare să privească totul în linişte. La masă

vorbiră mult. După câtva timp, Bloch observă că ea vorbește despre unele chestiuni pe care tocmai i le povestise el ca și cum erau problemele ei, în timp ce el, dimpotrivă, ori de câte ori amintea ceva din cele spuse de ea o cita cu prudență sau, dacă le comenta cu propriile lui cuvinte, punea de fiecare dată câte un „acesta" sau „aceasta" cu efect de înstrăinare, de distanțare, de parcă s-ar fi temut ca nu cumva problemele ei să devină și ale lui. Dacă el spunea ceva despre șeful de echipă sau despre un fotbalist cu numele Stumm, ea îi numea, imediat după aceea, „șeful de echipă" și „Stumm". În schimb el, după ce ea amintise de un cunoscut pe care-l chema Freddy și de un local numit „Stephanskeller", când îi răspundea, folosea de fiecare dată „acest Freddy" și „acest Stephanskeller". Tot ce aducea ea în discuție îi crea o reținere în a se apropia de spusele ei și îl deranja că ea manevra ceea ce spunea el fără pic de jenă – așa i se părea lui.

Între timp, de câteva ori, discuția îi deveni și lui, pe intervale scurte, tot atât de familiară ca și ei. El o întreba, ea îi răspundea; apoi întreba ea și el îi dădea câte un răspuns cât se poate de firesc. „Avionul ăsta e cu reacție?" „Nu, e un avion cu elice."

„Tu unde locuieşti?“ „În sectorul doi.“ Era cât pe ce să-i povestească şi despre încăierare.

Apoi totul îl deranja din ce în ce mai mult. Vru să-i răspundă, dar se întrerupse pentru că i se păru că ceea ce ar fi avut de spus era ceva cunoscut. Ea deveni neliniştită, începu să umble prin odaie de colo colo. Îşi căuta de lucru, zâmbea din când în când aiurea. Trecu ceva timp cu întorsul şi schimbatul discurilor. Se ridică şi se lungi în pat. Veni şi el lângă ea. Nu se duce astăzi la serviciu? îl întrebă ea.

Dintr-odată o strânse de gât. De la bun început o strânse atât de puternic, încât ea nici nu apucă să creadă că e vorba de o glumă. Bloch auzi glasuri afară pe coridor. Îl cuprinse o frică de moarte. Observă că din nasul ei se scurgea un lichid. Ea bolborosea. În sfârşit auzi un zgomot ca o trosnitură. Era ca şi cum pe un drum de ţară cu hârtoape o piatră loveşte brusc dedesubtul maşinii. Pe pardoseala acoperită cu linoleum se scursese salivă.

Concentrarea fusese atât de puternică, încât se simţi dintr-odată obosit. Se culcă pe jos, incapabil să adoarmă şi incapabil să-şi ridice capul. Auzi cum afară cineva loveşte cu un prosop clanţa uşii.

Ciuli urechile. Nu se auzea nimic. Prin urmare, adormise totuşi.

Nu avu nevoie de prea mult timp ca să se trezească. Din prima clipă de trezie se simţi descoperit din toate părţile. Ca şi cum, gândi el, ar fi curent în cameră. Nici măcar nu-şi zdrelise pielea. Totuşi i se păru că din tot corpul îi iese un lichid ca un fel de limfă. Se sculă şi şterse cu o cârpă de vase toate obiectele din încăpere.

Privi pe fereastră. Jos alerga cineva pe peluză spre o furgonetă, cu braţul plin de costume puse pe umeraşe.

Coborî cu ascensorul din casă şi umblă câtva timp fără să-şi schimbe direcţia. Mai târziu luă autobuzul suburban care ducea la capătul liniei de tramvai. De acolo se duse în centrul oraşului.

Când ajunse la hotel, se dovedi că servieta lui fusese pusă deoparte în ideea că nu se mai întoarce. În timp ce plătea, băiatul de serviciu îi scoase servieta din camera de bagaje. După urma în formă de cerc, Bloch recunoscu că pe servietă stătuse o sticlă de lapte cu fundul ud. În timp ce portarul căuta să-i dea restul, el deschise servieta şi constată că i se controlase deja conţinutul. Coada periuţei de dinţi

era ieşită din teaca de piele, radioul portativ era pus deasupra. Bloch se întoarse spre băiatul de serviciu, dar acesta dispăruse în camera de bagaje. Spaţiul din spatele tejghelei portarului era destul de strâmt, astfel că Bloch putu să-l apuce cu o mână pe portar şi, după ce trase aer în piept, îi făcu, cu cealaltă mână, o fentă înspre obraz. Acesta zvâcni îndărăt, deşi Bloch nici măcar nu-l atinse. Băiatul din camera de bagaje nici nu se clinti. Bloch ieşise deja cu servieta.

Reuşi să ajungă la timp la biroul de personal al firmei, înaintea pauzei de prânz şi îşi luă hârtiile. Bloch se miră că ele nu erau deja pregătite şi că au mai fost necesare câteva convorbiri telefonice. La rândul său, ceru permisiunea să telefoneze şi o sună pe fosta lui soţie. Când îl auzi răspunzând pe copil, care îşi turui imediat propoziţia învăţată cum că mama nu e acasă, Bloch puse receptorul în furcă. Între timp, hârtiile erau gata. Dovada cu impozitele din salariu o puse în servietă. Când dădu s-o întrebe pe femeie despre salariul care i s-ar fi cuvenit încă, ea nu mai era acolo. Bloch puse pe masă banii pentru convorbirea telefonică şi părăsi clădirea.

Băncile închiseseră și ele. Aștepta într-un parc să treacă prânzul ca să poată să-și scoată banii din contul curent; un cont de economii nu avusese niciodată. Cum n-ar fi putut ajunge prea departe cu acei bani, hotărî să restituie radioul cu tranzistori încă aproape nou. Se duse cu autobuzul la locuința lui din sectorul doi și luă și blițul pentru aparatul de fotografiat și o mașină de ras. La magazin primi explicația că lucrurile i se cumpără îndărăt numai dacă el cumpără în schimb alte lucruri. Bloch luă din nou autobuzul și se duse în camera lui, puse într-un sac de voiaj două cupe –, firește, niște copii după cupele pe care echipa lui le câștigase într-un turneu de campionat – și un breloc, două ghete aurite.

În prăvălia de vechituri, când văzu că nu apare nimeni, își scoase lucrurile și le așeză pe tejghea. Apoi i se păru prea firesc gestul de a fi întins deja lucrurile pe tejghea de parcă ar fi fost acceptate spre cumpărare și le strânse repede de pe tejghea, ba le și ascunse în sacul de voiaj și le repuse pe masă abia după ce i se ceru s-o facă. Pe un raft din spate zări o cutiuță muzicală pe care se afla, în postura obișnuită, silueta unei balerine din porțelan. De fiecare

dată când vedea o cutiuță muzicală credea că a mai văzut-o cândva. Fără să se tocmească, a fost imediat de acord cu prima ofertă care i s-a făcut pentru lucrurile sale.

Cu pardesiul pe care și-l luase pe mână încă din cameră, plecă spre gara de sud. În drum spre autobuz se întâlni cu femeia de la ziare, cea de la al cărei chioșc își cumpăra de obicei ziarele. Era într-o haină de blană și își plimba câinele; deși, când cumpăra câte un ziar și când ea îi înmâna ziarul și mărunțișul cu buricele degetelor ei negre, vorbise adesea cu ea, acum, în afara chioșcului, ea părea că nu-l recunoaște; oricum nu se uită la el și nu-i răspunse la salut.

Întrucât ziua circulau puține trenuri înspre graniță, Bloch își petrecu timpul până la plecarea următorului tren intrând într-un cinematograf cu actualități și dormind acolo. La un moment dat se făcu lumină și foșnetul unei draperii care se dădea la o parte sau se trăgea i se păru periculos de aproape. Spre a afla dacă draperia a fost trasă sau dată la o parte, deschise ochii. Cineva îi ținea o lanternă de buzunar în față. Bloch îi dădu plasatorului una peste mână și se duse la toaleta de pe coridor.

Aici era liniște, de afară pătrundea lumina zilei. Bloch stătu fără să se miște.

Plasatorul venise după el și îl amenința cu poliția; Bloch dădu drumul la robinet, se spălă pe mâini, apoi apăsă pe butonul uscătorului automat, își ținu mâinile sub curentul de aer cald până ce plasatorul dispăru.

Apoi Bloch se spălă pe dinți. Se privi în oglindă cum își spăla dinții cu o mână, în timp ce cealaltă mână și-o ținea strânsă pumn la piept, într-un mod ciudat. Din sala de cinematograf se auzeau țipetele și vacarmul unui film de desene animate.

Bloch avusese cândva o prietenă despre care știa că ținea acum un local într-o localitate de la graniță, undeva prin sud. La poșta din gară unde se aflau expuse cărțile de telefon din întreaga țară, căutase zadarnic numărul ei. În localitatea aceea existau câteva localuri, dar nu erau numiți și proprietarii lor. Și apoi, la un moment dat, Bloch se sătură să țină ridicată cartea de telefon – cărțile de telefon atârnau la rând, cu cotorul în sus. „Cu fața în jos", gândi el brusc. Un polițist intră și-i ceru cartea de identitate.

S-a plâns plasatorul, spuse polițistul, în timp ce se uita când în pașaport, când la chipul lui Bloch.

După câtva timp Bloch hotărî să se scuze. Dar între timp poliţistul îi dăduse paşaportul înapoi, remarcând ce mult călătorise deja. Bloch nu se uită în urma lui, ci dădu drumul imediat cărţii de telefon. Cineva striga. Ridicând privirea, Bloch văzu că în cabina telefonică din faţa lui un *gastarbeiter*[1] vorbea destul de tare în receptor. Bloch se răzgândi şi îşi propuse să nu călătorească cu trenul, ci cu autobuzul. Îşi schimbă biletul de călătorie şi, după ce-şi cumpără o chiflă cu un cârnat şi câteva ziare, o porni spre autogară.

Autobuzul era deja tras la peron, bineînţeles, încă închis. Şoferii stăteau laolaltă la o oarecare depărtare şi tăifăsuiau. Bloch se aşeză pe o bancă. Era soare. Mâncă chifla şi cârnatul, dar ziarele de lângă el nu le atinse, pentru că se gândi să şi le păstreze pentru orele lungi ale călătoriei.

Portbagajele situate de ambele părţi ale maşinii rămaseră destul de goale. Nu prea veniră oameni cu bagaje. Bloch aşteptă afară până ce uşa din spate a

[1] Nume dat muncitorilor străini veniţi să lucreze în fosta Germanie de Vest în cadrul unor acorduri speciale semnate de autorităţile germane după al Doilea Război Mondial (n.r.).

autobuzului se deschise. Se urcă în grabă și autobuzul demară. Dar se opri imediat pentru că strigase cineva. Bloch nu se întoarse. Se urcaseră o țărancă cu un copil care plângea. Înăuntru, copilul se liniști și atunci mașina porni la drum.

Bloch observă că se așezase tocmai pe scaunul de deasupra roții. Picioarele îi lunecau de pe pardoseala boltită în acest loc. Se sculă și se așeză în spate, pe ultima bancă unde, dacă ar fi vrut, putea să privească comod și îndărăt. Când se așeză, deși aceasta n-avea nici o importanță, întâlni în oglinda retrovizoare privirea șoferului. Bloch se folosi de răsucirea pe care o făcu spre a-și pune servieta în spate și privi pe fereastră. Ușa batantă clămpănea destul de tare.

În timp ce dispunerea celorlalte rânduri de scaune din autobuz îi făcea pe călători să privească înainte, cele două bănci din fața lui erau așezate față în față. Astfel, călătorii așezați unii în spatele altora aproape că încetară cu toții să se întrețină de îndată ce autobuzul se puse în mișcare, dar călătorii din fața lui își continuară peste puțin timp discuțiile. Lui Bloch îi făcea plăcere să le audă vocile; se simțea ușurat că putea să-i asculte.

După o bucată de vreme – autobuzul se înscrisese deja pe şoseaua de ieşire din oraş –, o femeie care stătea lângă el, în colţ, îl făcu atent că a pierdut nişte monede. Ea îl întrebă: „Sunt banii dumneavoastră?“ şi-i arătă o monedă pe care o scoase din spaţiul dintre braţul şi perna scaunului. Pe mijlocul scaunului, între el şi femeie, se afla o a doua monedă, un cent american. Bloch îşi luă monedele, răspunzând că probabil şi le pierduse mai înainte, când se răsucise. Cum femeia nu observase că el se răsucise, începu să-l întrebe, iar Bloch îi răspunse. Treptat, deşi el nu şedea într-o poziţie prea comodă, începură să vorbească unul cu celălalt.

Vorbitul şi ascultatul îl împiedicară pe Bloch să-şi pună monedele la locul lor. Ele i se încălziră în palmă, de parcă tocmai îi fuseseră înmânate la casieria unui cinematograf. Spuse că de aceea erau monedele atât de murdare, pentru că nu cu mult timp în urmă fuseseră folosite înaintea unui meci de fotbal pentru alegerea terenului. „Nu mă pricep la asta“, spuse călătoarea. Bloch se grăbi să despăturească ziarul. „Capul sau pajura“, zise ea în continuare, încât Bloch fu nevoit să împăturească

ziarul la loc. Înainte, când se aşezase pe locul de deasupra roţii i se rupsese agăţătoarea de la pardesiul pe care-l prinsese în cuierul de lângă el, din cauza unei mişcări bruşte cu care se aşezase pe colţul pardesiului care atârna. Neajutorat, Bloch şedea lângă femeie cu pardesiul pe genunchi.

Şoseaua începuse să aibă denivelări. Cum uşa nu se închidea perfect, Bloch vedea prin crăpătură lumina de afară răspândindu-se ca un licăr în maşină. Fără a se uita înspre crăpătură, observă licărirea aceea şi pe foaia ziarului. Citi rând cu rând. Apoi îşi ridică privirea şi-i contemplă pe călătorii din faţă. Cu cât şedeau mai departe, cu atât era mai agreabil să-i urmărească. După câtva timp îşi dădu seama că licărul luminos din maşină dispăruse. Afară se făcuse întuneric.

Bloch, care nu fusese obişnuit să recepţioneze atâtea amănunte, fu cuprins de o durere de cap, probabil şi din cauza mirosului ziarelor pe care le avea cu el. Din fericire, autobuzul opri într-o reşedinţă de district unde li se servi călătorilor o cină. În timp ce Bloch se mişca puţin pe afară, auzi dinăuntrul cârciumii ţăcănitul repetat al automatului de cumpărat ţigări.

Pe terenul din faţă zări o cabină telefonică luminată. În urechi îi ţiuia încă huruitul autobuzului din timpul mersului, astfel că scârţâitul pietrişului din dreptul cabinei îi făcu bine. Aruncă ziarele în coşul de gunoi de lângă cabina telefonică şi se închise în ea. „Eşti o ţintă minunată!“ îşi aminti el că auzise într-un film pe cineva care stătea noaptea în dreptul unei ferestre.

Nu răspunse nimeni. Din nou afară, în umbra cabinei telefonice, Bloch auzi în local, de dincolo de draperiile trase, sunetul strident al jocurilor automate. Când intră şi el în cârciumă, aceasta aproape că se golise; majoritatea călătorilor ieşiseră.

În picioare, Bloch bău o bere şi ieşi pe culoar. Unii erau deja aşezaţi în maşină, alţii se opriseră în faţa uşii şi se întreţineau cu şoferul, iar câţiva stăteau cu spatele la maşină, în întuneric. Bloch, căruia i se făcu lehamite de aceste constatări, îşi trecu palma peste gură, în loc ca, pur şi simplu, să se uite în altă parte. Îşi mută privirea şi văzu nişte călători care ieşeau cu copiii de la closete. Când îşi trecu mâna peste gură, aceasta mai avea mirosul barelor de metal de deasupra spătarelor scaunelor. „Nu se poate!“ gândi Bloch. Şoferul urcă şi, în

semn că este cazul să urce şi ceilalţi, porni motorul. „Ca şi cum nu era de la sine înţeles", gândi Bloch. La plecare, pe stradă se împrăştiară în toate părţile scântei de la ţigările azvârlite în grabă pe fereastră.

Lângă el nu mai stătea nimeni. Bloch se retrase în colţ şi-şi întinse picioarele pe bancă. Îşi desfăcu şireturile de la pantofi, se propti de fereastra laterală şi privi prin fereastra cealaltă. Îşi încrucişă mâinile la ceafă, îndepărtă cu piciorul o firimitură de pe perna băncii, îşi presă antebraţele pe urechi şi-şi privi coatele care-i ajunseseră în faţă. Îşi apăsă latura interioară a coatelor pe tâmple, adulmecă mânecile cămăşii, îşi frecă bărbia de partea de sus a braţului, îşi lăsă capul pe spate şi se uită la lumina din plafon. Ah, nu se mai sfârşea odată! Nu ştiu ce să mai facă şi reveni în poziţie şezândă.

În timpul mersului, umbrele copacilor care se aflau în spatele tufişurilor se roteau în jurul acelor copaci. Cele două ştergătoare de parbriz nu erau poziţionate în aceeaşi direcţie. Geanta cu biletele de călătorie de lângă şofer părea a fi deschisă. Pe culoarul din mijlocul autocarului se zărea ceva ca o mănuşă. Pe pajiştile de lângă şosea dormeau vaci. N-avea nici un rost să negi acest lucru.

Treptat coborâră tot mai mulţi călători la diverse staţii de pe rută. Se postau lângă şofer şi acesta îi lăsa să coboare prin faţă. În timpul opririi autobuzului, Bloch auzi fluturând prelata de pe acoperiş. Apoi autobuzul se opri din nou şi el auzi afară, în întuneric, oamenii strigându-şi formule de salut. Mai încolo recunoscu o trecere peste o linie ferată fără barieră.

Cu puţin înainte de miezul nopţii autobuzul opri în satul de la frontieră. Bloch găsi numaidecât o cameră la hanul din dreptul staţiei. O întrebă pe fata care-l conduse sus de cunoscuta lui, despre care nu ştia decât că o chema Hertha. Fata fu în stare să-l informeze: cunoscuta lui luase în arendă un local puţin în afara oraşului. Ce vrea să însemne zgomotul acesta? o întrebă Bloch – deja în cameră – pe fata care stătea în uşă. „Nişte băieţi, joacă încă popice", răspunse fata şi ieşi din cameră. Fără să se mai uite împrejur, Bloch se dezbrăcă, se spălă pe mâini şi se întinse pe pat. Gălăgia şi izbiturile de jos continuară încă o bucată de vreme, dar Bloch adormise deja.

Nu se trezise de la sine, ci fusese trezit de ceva anume. Linişte pretutindeni. Bloch chibzui ce-ar

fi putut să-l trezească. După câtva timp începu să-şi spună că fusese speriat de foşnetul unui ziar. Sau fusese cumva trosnetul dulapului? Poate că din pantalonii puşi neglijent pe scaun, o monedă căzuse şi se rostogolise sub pat. Pe perete dădu cu ochii de o gravură care înfăţişa localitatea respectivă în timpul războiului cu turcii. În faţa zidurilor se preumblau târgoveţii, în spatele zidurilor, în turn, clopotul atârna atât de strâmb, încât îţi făcea impresia că tocmai suna de zor. Bloch îşi imagină clopotarul săltat de funia clopotului. Se vedea că cetăţenii de afară se îndreptau cu toţii spre poarta din zid. Unii dintre ei alergau cu copiii în braţe; un câine se strecura printre picioarele unui copil şi acesta părea că se împiedică. Şi clopotul cel mic de alamă din turnul capelei era astfel desenat de părea gata să se răstoarne. Sub pat nu fusese decât un băţ de chibrit ars. Afară pe coridor, ceva mai departe, se auzi zgomotul unei chei în broască, probabil că asta îl trezise.

La micul dejun, Bloch auzi că de două zile era căutat un elev cu deficienţă la mers. Fata îi povestise acest lucru şoferului de autobuz care înnoptase şi el la han, înainte de a porni înapoi – cu autobuzul

destul de gol, după cum observă Bloch pe fereastră. Apoi plecă și fata, astfel că Bloch rămase câtva timp singur în sala de mese. Adunase pe scaunul de lângă el ziarele. Citi că nu era vorba de un băiat cu deficiențe de mers, ci de vorbire. Imediat după ce reveni, fata îl lămuri, vrând parcă să se justifice că deasupra se dă cu aspiratorul. Bloch nu știu ce să-i răspundă. Apoi zăngăniră sticlele de bere goale din lăzile care erau duse în curte. Bloch auzi glasurile celor care cărau berea pe coridor, de parcă ar fi venit de alături, din televizor. Fata îi povestise că mama hangiului ședea toată ziua în camera de alături și urmărea programul pentru muncitorii care lucrau în ture de noapte.

Pe urmă Bloch își cumpără dintr-un magazin mixt o cămașă, lenjerie de corp și o pereche de ciorapi. Vânzătoarea, care apăruse după câtăva vreme din depozitul destul de întunecos de altminteri, păru să nu-l înțeleagă pe Bloch care îi vorbea în propoziții cam lungi; abia când îi numi, pe rând, fiecare lucru dorit, ea se clinti din loc să i le aducă. În timp ce deschidea sertarul de la casă, îi spuse că sosiseră și cizme de cauciuc. Iar în timp ce îi înmâna lucrurile într-o pungă de plastic îl întrebă

dacă mai are nevoie de ceva: Batiste? O cravată? O vestă de lână? La han Bloch se schimbă şi înghesui lenjeria folosită în punga de plastic. În piaţeta din faţa hanului şi pe drumul care ducea în afara localităţii nu-i ieşi în cale aproape nimeni. În preajma unei lucrări aflate în construcţie tocmai atunci se opri malaxorul de ciment. Era atâta linişte, încât propriii săi paşi îi părură lui Bloch de-a dreptul necuviincioşi. Se opri în loc şi studie prelatele negre de deasupra unor stive de lemne ale unui joagăr ca şi cum dintr-acolo s-ar fi auzit altceva decât murmurul muncitorilor de la gater care probabil că se aflau în spatele stivelor de lemne, la micul dejun.

După cum i se explicase, cârciuma se afla, împreună cu nişte case ţărăneşti şi clădirea vămii, în locul în care şoseaua asfaltată făcea o curbă, cotind-o înapoi spre localitate, iar din şoseaua asfaltată se desprindea, printre case, un drum, asfaltat şi el, dar care la un moment dat era numai cu pietriş şi apoi, aproape de frontieră, devenea potecă. Punctul de trecere a frontierei era închis. Bineînţeles că Bloch întrebase de punctul de trecere a frontierei.

Peste câmp zări rotindu-se un uliu. Când uliul bătu brusc din aripi şi se năpusti în jos, Bloch realiză că, de fapt, nu urmărise zbaterea aripilor şi nici picajul păsării, ci locul asupra căruia voia iar să se năpustească, dar uliul se redresase din picaj şi se înălţase din nou.

Era ciudat şi faptul că, în trecere pe lângă lanul de porumb, Bloch nu vedea spaţiile drepte dintre şiruri, care duceau până în capătul celălalt al lanului, ci doar hăţişul de tuleie, frunze şi ştiuleţi din care, ici şi colo, se zăreau până şi boabele despuiate. Până şi? Râul peste care îl purta acum drumul vuia destul de puternic şi Bloch se opri.

La cârciumă dădu de o chelneriţă care tocmai spăla podelele. Bloch întrebă de arendaşă. „Doarme încă!" îi răspunse chelneriţa. Bloch comandă în picioare o bere. Chelneriţa ridică un scaun de pe o masă. Bloch dădu jos de pe masă şi cel de-al doilea scaun şi se aşeză.

Chelneriţa se duse în spatele tejghelei. Bloch îşi puse mâinile pe masă. Chelneriţa se aplecă şi-i deschise sticla. Bloch împinse scrumiera într-o parte. Din mers, chelneriţa luă de pe o altă masă un suport pentru paharul cu bere, Bloch îşi dădu scaunul înapoi. Chelneriţa luă paharul de pe gâtul

sticlei – așa-l adusese –, așează suportul respectiv pe masă, puse paharul pe suport, turnă din sticlă în pahar, puse sticla pe masă și plecă. Începea din nou! Bloch nu știa ce să mai facă.

În cele din urmă zări o picătură care se prelingea pe exteriorul paharului, iar pe perete, un ceas ale cărui limbi erau făcute din două bețe de chibrit. Unul dintre bețe fusese rupt și servea drept arătător pentru ore. El nu urmărise cum se prelingea picătura, ci locul de pe suport unde avea să nimerească picătura. Chelnerița, care între timp dădea pardoseala cu o pastă, îl întrebă dacă o cunoaște pe cârciumăreasă. Bloch dădu din cap, dar spuse da abia când chelnerița ridică privirea spre el.

Un copil dădu buzna în încăpere, fără să închidă apoi ușa. Chelnerița îl trimise înapoi la intrare, unde-și descălță cizmele și, după ce ea îi făcu a doua oară observație, închise ușa. „Fetița cârciumăresei", explică chelnerița care duse imediat copilul în bucătărie. Când apăru din nou, îi spuse că în urmă cu câteva zile s-a prezentat la cârciumăreasă un bărbat. „Zicea că fusese angajat să sape un puț. Ea a vrut să-l expedieze pe loc, dar el nu s-a lăsat până ce ea nu i-a arătat pivnița, unde el

a pus imediat mâna pe o cazma, aşa încât ea a trebuit să cheme ajutoare ca el să plece şi ea...“ Bloch reuşi s-o întrerupă. „De atunci copilului îi e frică să nu se întoarcă săpătorul de fântâni.“ Între timp intrase un funcţionar de la vamă care bău la tejghea un pahar de rachiu.

Oare s-a întors acasă elevul dispărut? – vru să ştie chelneriţa. Funcţionarul de la vamă îi răspunse: „Nu, încă n-a fost găsit.“ „Nu sunt nici două zile de când a dispărut“, spuse chelneriţa. Funcţionarul de la vamă răspunse: „Dar nopţile sunt deja destul de friguroase.“ „Oricum, este îmbrăcat gros“, spuse chelneriţa. Da, fusese îmbrăcat gros, spuse şi funcţionarul.

„Nu poate fi prea departe“, adăugă el. Nu, nu putea să fi ajuns prea departe, repetă chelneriţa. Deasupra tonomatului Bloch zări nişte coarne de cerb ciuntite. Chelneriţa îl lămuri că provin de la un cerb care se rătăcise pe un câmp minat.

Auzi în bucătărie zgomote care, când ciuli mai atent urechea, se dovediră a fi nişte glasuri. Chelneriţa strigă ceva prin uşa închisă. Cârciumăreasa răspunse din bucătărie. O bucată de vreme

conversară astfel una cu cealaltă. Apoi, în mijlocul unui răspuns, stăpâna intră. Bloch o salută.

Se aşeză la masa lui, nu alături de el, ci în faţa lui; mâinile şi le lăsă pe genunchi, sub masă. Prin uşa deschisă Bloch auzi bâzâitul frigiderului. Copilul şedea alături şi mânca un sendviş. Cârciumăreasa se uită la Bloch de parcă trecuse prea multă vreme de când nu-l văzuse. „E mult de când nu ne-am văzut", spuse ea. Bloch îi povesti ceva ce justifica şederea lui aici. Prin uşă, în bucătărie, destul de departe, zări fata şezând. Arendaşa îşi puse mâinile pe masă şi începu să-şi întoarcă palmele când cu faţa în sus, când cu faţa în jos. Chelneriţa aduse băutura pe care Bloch o comandase pentru ea. Cine „ea"? În bucătăria rămasă între timp pustie, oprindu-se, frigiderul produse acel zgomot de scuturătură. Prin deschizătura uşii Bloch se uită la cojile de mere care se aflau pe masa din bucătărie. Sub masă se găsea un lighean plin cu mere; câteva dintre ele se rostogoliseră pe jos şi se opriseră ici şi colo pe pardoseală. Un pantalon de lucru atârna de un cui în canatul uşii. Cârciumăreasa împinse scrumiera între ea şi el. Bloch dădu sticla deoparte, ea însă aşeză în faţa ei cutia de chibrituri şi mai puse şi paharul alături.

Până la urmă, Bloch îşi aşează şi el paharul şi sticla lui alături. Hertha râse.

Copilul veni şi se sprijini de scaun în spatele cârciumăresei. Fu trimis să aducă lemne pentru bucătărie, dar când veni şi dădu să deschidă uşa cu o mână, lemnele îi căzură pe jos. Chelneriţa le adună şi le duse în bucătărie, în timp ce copilul iarăşi se propti de scaunul cârciumăresei. Lui Bloch i se păru că aceste întâmplări ar fi menite contra lui.

Cineva bătu afară la fereastră, dar se depărtă pe dată. E fiul moşierului, spuse cârciumăreasa. Apoi trecură pe afară şi nişte copii, dintre care unul se apropie iute, îşi lipi obrazul de geam şi apoi fugi. S-au terminat orele, spuse ea. În clipa următoare, înăuntru se întunecă pentru că pe stradă se opri un camion de transportat mobilă. „Uite că mi-a sosit mobila!" zise cârciumăreasa. Bloch se simţi uşurat pentru că acum putea să se scoale şi să ajute la adusul mobilelor în casă.

În timpul căratului se deschise uşa unui dulap. Bloch o închise cu piciorul. Când dulapul fu instalat în dormitor, uşa iarăşi se deschise. Unul dintre cei care căraseră mobila îi predă cheia lui Bloch, care încuie dulapul. Dar nu el e proprietarul, spuse

Bloch. După aceea, de fiecare dată când mai spunea câte ceva, se vedea pus din nou în postura asta. Cârciumăreasa îl pofti la masă. Bloch, care de fapt avusese de gând să locuiască la ea, refuză. Dar va veni pe seară. Hertha, care vorbea din camera în care se aflau mobilele, îi răspunse în timp ce el ieşea deja. În orice caz, i se păruse că ar fi auzit-o chemându-l. Intră din nou în cârciumă. Prin uşile toate deschise, o zări pe chelneriţă stând în faţa plitei din bucătărie, pe cârciumăreasă punându-şi hainele în dulapul din dormitor şi pe copii făcându-şi lecţiile la o masă în cârciumă. Când ieşise, confundase pesemne zgomotul apei care clocotea pe sobă cu o chemare.

Deşi fereastra era deschisă, era imposibil să vezi ceva în încăperea vămii. Privită de afară, încăperea era prea întunecoasă. Dar de dinăuntru Bloch fusese reperat; îşi dădu seama de asta pentru că în timp ce trecea prin dreptul ei îşi ţinu răsuflarea. Era oare cu putinţă să nu fi fost nimeni în încăpere, deşi fereastra era larg deschisă? De ce „deşi"? Era cu putinţă să nu fi fost nimeni în încăpere pentru că fereastra era larg deschisă? Bloch se uită îndărăt; până şi o sticlă de bere de pe pervazul ferestrei

fusese îndepărtată pentru a putea fi urmărit. Auzi un zgomot ca şi cum s-ar fi rostogolit o sticlă sub o canapea. Pe de altă parte, nu era de aşteptat ca într-un birou de vamă să existe o canapea. De abia când se îndepărtase îi fu limpede că în încăpere cineva deschisese un aparat de radio. Bloch urmă curba pe care o făcea strada, ducând înapoi spre localitate. Dintr-odată uşurat, o luă la fugă, atât de bine trasat i se aşternea în faţă drumul înspre acel sat.

Câtva timp se învârti printre case. Într-o cafenea, după ce proprietarul puse în funcţiune tonomatul, îşi alese câteva discuri; dar ieşi înainte ca muzica de pe discurile alese să fi încetat. Afară fiind, auzi cum proprietarul scoase din nou ştecărul din priză. Pe nişte bănci şedeau copii care aşteptau autobuzul.

Se opri în faţa unei tonete cu fructe, dar se postă mai departe astfel încât femeia care stătea în spatele fructelor să nu i se poată adresa. Se uită la el şi aşteptă să se apropie cu un pas. Un copil care se afla chiar în faţa lui zise ceva, femeia nu-i răspunse, în schimb i se adresă pe dată jandarmului care se apropiase din spate şi venise până lângă fructe.

În localitate nu exista o cabină telefonică. Bloch încercă de la poştă să-i telefoneze unui prieten. Aşteptă pe o bancă în faţa ghişeelor, dar nu primi legătura. La ora aceasta circuitele sunt, cică, supraîncărcate. Se răsti la funcţionară şi plecă.

În afara satului, când trecu prin dreptul unor băi, zări doi jandarmi pe biciclete, care veneau spre el. Cu mantale pe ei, îşi zise el. Într-adevăr, când se opriră în dreptul lui, jandarmii aveau mantale. Când coborâră de pe biciclete nici măcar nu-şi scoaseră clamele de prins pantalonii. Din nou i se năzări lui Bloch cum că priveşte un ceas cu figurine; ca şi cum ar fi văzut şi altcândva toate acestea. Nu dădu drumul porţii din gardul care împrejmuia băile, deşi era zăvorâtă. „Băile sunt închise", spuse Bloch.

Jandarmii, care făcură observaţii obişnuite păreau a spune totuşi cu totul altceva; în orice caz, accentuară fals expresii ca „pe-aci... ţi-e drumul!" şi „de luat... în considerare", schimbându-le sensul, după cum pronunţară şi nişte cuvinte cu dublu sens. În fond, ce rost avea ca jandarmii să-i povestească lui de caprele lui Becher care, odată, când fusese lăsată deschisă poarta de la baia publică, de altminteri încă nedată în folosinţă, murdăriseră totul,

până și zidurile cafenelei, astfel încât încăperile trebuiră zugrăvite din nou și băile nu putură fi gata la timp; drept care Bloch să lase poarta închisă și să-și vadă de drum. Parcă în bătaie de joc, în timp ce-o porniră mai departe, jandarmii renunțară la formulele obișnuite de salut sau, în orice caz, le schițară doar, ca și cum altele ar fi avut ei a-i spune. Nu-și întoarseră capul după el. Vrând să arate că n-are nimic de ascuns, Bloch rămase încă lângă gard și se uită la stabilimentul pustiu – „ca într-un dulap deschis la care m-am dus ca să iau ceva din el", gândi Bloch. Nu-și mai amintea ce vrusese să facă, de fapt, la băile acelea. Între timp se întunecase. Firmele clădirilor comunale de la marginea localității erau deja luminate. Bloch se reîntoarse în sat. Pe lângă el trecură două fete care fugeau spre gară și Bloch strigă ceva în urma lor. Ele se întoarseră din mers și-i răspunseră. Lui Bloch îi era foame. Mâncă la han; în camera de alături se auzea deja televizorul. Apoi își luă paharul și se duse și el alături și se uită până ce, la sfârșitul programului, apăru imaginea de control. Ceru cheia și urcă. Pe jumătate adormit, i se păru că aude oprind o mașină cu farurile stinse. Zadarnic

încercă să se întrebe de ce îi venise în minte tocmai o maşină cu farurile stinse. Dar între timp adormi.

Bloch se trezi în pocniturile şi hârâitul de pe stradă care se aud atunci când se golesc pubelele de gunoi în maşinile colectoare. Când se uită afară văzu însă că mai degrabă era zgomotul făcut de închisul uşii autobuzului care tocmai pleca şi că ceva mai încolo se aşezau bidoane de lapte pe rampa de încărcare a lăptăriei. Aici, la ţară, nu existau maşini de strâns gunoaiele. Iarăşi începuseră confuziile.

Bloch zări fata în dreptul uşii; ţinea în braţe un teanc de prosoape şi deasupra lor o lanternă. Înainte ca el să se facă recunoscut, ea ieşise deja pe culoar. Abia de după uşă îi ceru scuze, dar Bloch nu o înţelese pentru că, în acelaşi timp, îi spuse şi el ceva. O urmă pe culoar; ea era însă deja într-altă cameră. Ajuns din nou în camera lui, Bloch încuie, ostentativ, de două ori, uşa. Mai târziu se duse după fata care ajunsese deja în camera mai depărtată şi o lămuri că fusese o neînţelegere. În timp ce aşeza un prosop peste chiuvetă, fata răspunse că, da, fusese într-adevăr o neînţelegere, că îl confundase adineauri, din capătul coridorului, de la distanţă, cu

şoferul de pe scara autobuzului şi, crezând că plecase deja, intrase la el în cameră. Bloch, stând în dreptul uşii deschise, îi răspunse că nu despre asta era vorba. Dar ea tocmai deschisese robinetul, aşa că îl rugă să repete ce-a spus mai înainte. Atunci Bloch îi spuse că în camere erau mult prea multe dulapuri, comode, sipete. Fata confirmă şi spuse că pentru toate astea la han era prea puţin personal, lucru pe care îl dovedea şi confuzia de adineauri, datorată, în ceea ce o priveşte, oboselii. De fapt, nu la asta s-a referit, îi răspunse Bloch, doar că în camere nu poţi să te mişti în voie. Fata îl întrebă ce vrea să spună cu asta. Bloch nu-i răspunse. Ea interpretă tăcerea lui punând mâna pe prosopul cel murdar şi făcându-l ghem – sau, cel puţin aşa gândi el, socotind mototolitul prosopului drept o reacţie la tăcerea lui. Ea dădu drumul prosopului în coş. Din nou Bloch nu reacţionă, fapt care o determină pe ea – crezu el – să dea la o parte draperiile, ceea ce-l făcu să iasă imediat pe culoarul întunecat. „N-am vrut să spun asta", strigă fata. Ieşi pe culoar după el şi atunci el o urmă în celelalte camere unde ea împărţea prosoapele. La o cotitură a culoarului dădură peste o grămadă de cearşafuri

folosite care zăceau pe jos. Când Bloch se dădu într-o parte, fetei îi scăpă o cutie cu săpunuri de deasupra stivei de prosoape. Avea cumva nevoie de lanternă pe drumul către casă? o întrebă Bloch. Are un prieten, îi răspunse fata, care se ridică roşie în obraz. Sunt cumva la han şi camere cu uşi duble? întrebă Bloch. „Prietenul meu este tâmplar", răspunse fata. Bloch spuse că a văzut un film în care un hoţ de hoteluri fusese închis între uşile duble. „Din camerele noastre nu s-a luat niciodată nimic", răspunse fata.

Jos, în hol, citi că lângă casieriţă fusese găsită o mică monedă americană, o monedă de cinci cenţi. Cunoscuţii casieriţei n-o văzuseră niciodată cu un soldat american. Şi nici turişti americani nu prea erau în sezonul acela în ţară. În plus, au fost găsite şi nişte mâzgăleli pe marginea unui ziar, aşa cum se fac uneori în timpul unei discuţii. Mâzgălelile, era evident, nu aparţineau casieriţei. Se cerceta dacă, pornind de la acestea, se puteau afla date despre vizitator.

Hangiul veni la masă şi-i întinse lui Bloch formularul de înscriere care, zicea el, s-a aflat tot timpul în camera lui Bloch. Bloch completă formularul.

Hangiul stătea mai la o parte şi-l privea. La joagărul de afară ferăstrăul mecanic tocmai muşca lemnul. Bloch ascultă sunetul acela de parcă ar fi auzit ceva interzis.

În loc să se ducă, cum ar fi fost firesc, cu formularul în spatele tejghelei, hangiul se duse cu el în încăperea de alături şi vorbi – Bloch văzu asta – cu mama lui. Şi în loc ca apoi, cum era de aşteptat, judecând după uşa lăsată deschisă, să se reîntoarcă, continuă să vorbească, ba până la urmă închise şi uşa. În locul hangiului ieşi apoi bătrâna. Hangiul n-o urmă, ci rămase în camera de alături, dădu draperiile deoparte şi, în loc să deschidă televizorul, puse în funcţiune ventilatorul.

Din partea cealaltă a sălii intră fata cu aspiratorul. Bloch se aştepta, ca şi cum ar fi fost firesc, ca ea să iasă cu aspiratorul în stradă. În loc de aceasta, ea îl conectă la priză şi începu să-l împingă înainte şi înapoi pe sub scaune şi pe sub mese. După aceea, când hangiul trase la loc perdelele în camera de alături, când mama hangiului reveni în încăpere şi, în sfârşit, când hangiul opri ventilatorul, lui Bloch i se păru că totul îşi reia cursul normal.

Se interesă la hangiu dacă în zonă se citesc multe ziare. „Doar săptămânale şi reviste ilustrate", răspunse hangiul. Bloch, care întrebase acest lucru în timp ce ieşea, apăsând clanţa cu cotul, îşi prinse braţul între clanţă şi uşă. „De acolo vi se trage!" spuse fata în urma lui. Bloch îl auzi pe hangiu întrebând-o ce vrea să spună cu asta.

Scrisese câteva ilustrate, dar nu le expedie imediat. Ceva mai târziu, în afara satului, când vru să le pună într-o cutie poştală prinsă de un gard, văzu că abia mâine urma să fie golită din nou cutia respectivă. Încă din timpul unui turneu în America de Sud, de unde echipa lui trebuise să trimită ilustrate cu iscăliturile tuturor jucătorilor la diferite ziare, Bloch rămăsese cu obiceiul ca atunci când era în călătorie, să scrie ilustrate.

Prin faţa lui trecu o clasă de elevi. Copiii cântau şi Bloch azvârli înăuntru ilustratele. Când căzură în cutia goală, dinăuntrul ei se auzi răsunând. Dar cutia poştală era atât de mică, încât nici nu putea să răsune. De altminteri, Bloch se şi depărtase imediat.

Câtva timp merse de-a dreptul peste ogor. Senzaţia că o minge îngreunată de ploaie îi plonja

în cap se atenuă. În apropierea frontierei începea pădurea. Se întoarse când zări primul turn de observaţie de cealaltă parte a spaţiului dintre frontiere. La marginea pădurii se aşeză pe un trunchi de copac. Dar se ridică numaidecât. Apoi se aşeză din nou şi-şi număra banii. Îşi ridică privirea. Peisajul, deşi plat, se boltea atât de aproape de el, încât părea să-l înghesuie. El se afla aici, la marginea pădurii, acolo era o căsuţă pentru un transformator, acolo o gheretă pentru colectarea laptelui, acolo câmpul cu câteva siluete pe el şi, la marginea pădurii, acolo era el. Stătu atât de nemişcat, încât, la un moment dat, nu se mai percepu pe sine. Mai târziu observă că siluetele de pe câmp erau jandarmi cu câini.

Lângă o tufă de mure Bloch găsi o bicicletă de copil. O ridică. Şaua era destul de înălţată, ca pentru un adult. În cauciucuri se înfipseseră câţiva spini de la ramurile de mur, dar asta nu făcuse ca ele să se dezumfle. Între spiţe se prinsese atât de tare o creangă de molid, încât blocase roata. Bloch rupse creanga. Apoi lăsă jos bicicleta, gândindu-se că jandarmii ar putea să zărească reflexele luminii

din carcasele nichelate ale farurilor. Dar jandarmii și câinii lor trecuseră deja mai departe.

Bloch urmări siluetele care coborau în goană un povârniș. Se vedeau sclipind tăbliţele metalice de la gâtul câinilor și aparatele de transmisie-recepţie. Oare tindeau să comunice ceva sclipirile acelea? Să fi fost semnale luminoase? Treptat, lucrul îşi pierdu această semnificaţie; ceva mai departe, acolo unde șoseaua îşi schimba direcţia, sclipeau carcasele farurilor de la maşini, lângă Bloch sclipeau ciobu-rile unei oglinjoare de buzunar, pe drum sclipeau fărâme de mică. Prundișul fugi de sub roţile bici-cletei când Bloch o încălecă.

Merse doar o scurtă porţiune. Rezemă apoi bicicleta de căsuţa transformatorului și plecă mai departe pe jos.

Citi afișul cinematografului, prins în cleme pe ghereta de colectare a laptelui; celelalte afișe de dedesubt erau sfâșiate. Continuând să meargă, Bloch zări în curtea unei case ţărăneşti un tânăr care sughiţa. Într-o livadă cu pomi fructiferi văzu zburând un roi de viespi. În dreptul unei cruci din marginea drumului, nişte flori intraseră în des-compunere... În iarba de pe lături zăceau cutii de

ţigări goale. Lângă ferestrele închise văzu atârnând cârligele metalice ale obloanelor. Când trecu prin faţa unei ferestre deschise simţi un miros putred. La cârciumă, arendaşa îi spuse că în casa de peste drum murise cineva ieri.

Bloch dădu să intre la ea în bucătărie, ea însă ieşi în întâmpinare în uşă şi trecu înaintea lui în încăperea cu mese a cârciumii. Bloch o depăşi şi se îndreptă spre o masă din colţ, ea însă se şi aşezase la o masă în apropierea uşii. Bloch vru să înceapă a vorbi, ea însă i-o luă înainte. El voia să-i atragă atenţia că chelneriţa purta ghete ortopedice, dar cârciumăreasa îi arătă pe stradă un jandarm care împingea o bicicletă de copil. „E bicicleta elevului mut!“ zise ea.

Chelneriţa, cu o revistă ilustrată în mână, veni spre ei. Se uitară cu toţii afară. Bloch întrebă dacă s-a mai prezentat săpătorul de fântâni. Arendaşa, care înţelesese numai cuvântul „prezentat“, începu să vorbească de soldaţi. Bloch înlocui cuvântul cu „reîntors“ şi cârciumăreasa îi vorbi de elevul mut. „Nici să strige ajutor n-a apucat!“ spuse chelneriţa, citind de fapt textul de sub o imagine din revistă. Cârciumăreasa povesti ceva despre un film în care

se frământaseră cuie în aluatul de cozonac. Bloch întrebă dacă santinelele din turnurile de pază aveau binocluri de campanie; pentru că, acolo sus, scânteiază ceva. „De aici nici nu se zăresc turnurile de pază!" răspunse una dintre cele două femei. Bloch observă că amândouă aveau, de la frământatul cozonacilor, făină pe obraji, mai ales pe sprâncene şi acolo unde începea părul.

Ieşi în curte, dar cum nu-l urmă nimeni, se reîntoarse. Se postă în faţa tonomatului în aşa fel încât lângă el mai era loc. Chelneriţa, care acum se afla în spatele tejghelei, spărsese un pahar. Auzind zgomotul produs, cârciumăreasa veni din bucătărie, dar nu se uita înspre chelneriţă, ci înspre el. Bloch învârti de butonul din spatele tonomatului şi dădu muzica mai încet. Apoi, în timp ce cârciumăreasa stătea în uşă, dădu din nou muzica mai tare. Arendaşa păşi prin faţa lui în cârciumă, de parcă ar fi vrut să măsoare încăperea. Bloch o întrebă ce arendă trebuie să-i plătească proprietarului cârciumii, moşierul. La întrebarea aceasta, Hertha se opri. Chelneriţa strângea cu mătura cioburile pe un făraş. Bloch se îndreptă spre Hertha, dar cârciumăreasa trecu pe lângă el spre bucătărie. Bloch o urmă.

Pentru că pe cel de-al doilea scaun stătea o pisică, rămase în picioare lângă cârciumăreasă. Ea îi vorbi despre fiul moşierului, prietenul ei. Bloch se aşeză la fereastră şi o întrebă tot felul de lucruri despre el. Ea îi povesti ce face fiul moşierului. Şi continuă să-i vorbească, deşi el n-o mai întreba nimic. Pe marginea maşinii de gătit, Bloch observă un al doilea borcan pentru conserve. Din când în când rostea: Da? În pantalonii de lucru agăţaţi de canatul uşii, zări şi un al doilea metru de lemn. O întrerupse şi o întrebă cu ce cifră începe atunci când numără. Ea se opri brusc din curăţatul unui măr căruia tocmai îi scotea căsuţa seminţelor. Bloch îi spuse că, în ultima vreme, constată că are obiceiul de a începe o numărătoare numai de la doi; azi-dimineaţă, de pildă, în timp ce traversa strada, era cât pe ce să ajungă sub o maşină pentru că socotise că are timp suficient până la cea de-a doua maşină; prima maşină, pur şi simplu, n-o socotise. Cârciumăreasa îi răspunse cu o zicătoare.

Bloch se îndreptă spre scaun, îl ridică de spetează, astfel încât pisica sări jos. Se aşeză, dar îşi depărtă scaunul de masă. Făcând această mişcare, nimeri într-o măsuţă pentru debarasat de pe care

se răsturnă o sticlă cu bere şi se rostogoli sub canapeaua din bucătărie. De ce se tot aşază, se scoală, pleacă, se învârte, se întoarce – îl întrebă cârciumăreasa. Cumva vrea să-şi bată joc de ea? În loc de răspuns, Bloch îi citi o glumă din ziarul pe care ea îl pusese ca să strângă cojile de mere. Dar cum, privit din poziţia lui, ziarul stătea cu susul în jos, citi atât de poticnit, încât cârciumăreasa se aplecă şi continuă în locul lui. Afară, chelneriţa râse. În dormitor ceva căzu pe jos. Nu urmă un al doilea zgomot. Bloch, care nu auzise nici înainte vreun zgomot, dădu să vadă ce este, dar cârciumăreasa îl lămuri că a auzit de mai înainte copilul care se trezise, că tocmai coborâse din pat şi avea să iasă ca să ceară o bucată de cozonac. Bloch auzi apoi, într-adevăr, ceva ca un scâncet. Se dovedi că, în somn, copilul căzuse din pat şi, pe jos fiind, nu-şi găsea locul. În bucătărie, copilul povesti că sub pernă sunt muşte. Cârciumăreasa îi explică lui Bloch că în urma decesului, pe timpul cât catafalcul se afla în casă, copiii vecinilor dormeau aici la ea şi că aveau obiceiul să tragă după muştele de pe perete cu elasticul de la borcanele pentru conserve; seara puneau muştele căzute pe jos sub perne.

Copilul, căruia i se dădură în mână diferite obiecte – pe primele le mai lăsase să cadă –, se linişti treptat. Bloch văzu cum chelneriţa ieşi din dormitor cu mâna făcută pumn şi aruncă muştele în găleata cu gunoi. Spuse că el n-are nici o vină în privinţa asta. Văzu că în dreptul casei vecine se oprise maşina brutarului şi că şoferul puse pe treptele din dreptul uşii două pâini – dedesubt una neagră, deasupra una albă. Cârciumăreasa îndemnă copilul să se ducă la uşă, în întâmpinarea omului. Bloch auzi cum, dincolo de tejghea, chelneriţa dădu drumul la apă ca să se spele pe mâini. L-a observat că se tot scuză, îi spuse cârciumăreasa. Chiar aşa? întrebă Bloch. Dar imediat după aceea copilul se întoarse în bucătărie, cu două pâini. O văzu şi pe chelneriţă cum îşi şterse mâinile de şorţ, apropiindu-se de un client. Ce vrea să bea? Cine? Deocamdată nimic, fu răspunsul. Copilul închise uşa dinspre sală.

„Acum suntem singuri", spuse Hertha. Bloch se uită la copilul care stătea la fereastră şi privea casa vecină. „El nu contează", spuse ea. Bloch înţelese că ea se pregătea să-i spună ceva; după aceea îşi dădu seama că ea voise să-i dea de înţeles că poate să

înceapă să vorbească. Lui Bloch nu-i veni nimic în minte. Rosti ceva obscen. Ea trimise imediat copilul afară. El întinse mâna înspre ea. Ea se răsti uşor la el. El o apucă cu brutalitate de braţ, dar imediat îi dădu drumul. Afară, pe stradă, întâlni copilul care scurma cu un pai în tencuiala peretelui casei.

Se uită prin fereastra deschisă în casa vecină. Pe catafalc zări mortul. Coşciugul se afla deja alături. Într-un colţ, pe un scăunel, şedea o femeie şi muia pâine într-o cană cu must. Pe banca de lângă masă stătea întins pe spate un tânăr care dormea. Pe burta lui era culcată o pisică.

Când să intre în casă, Bloch fu cât pe ce să alunece în coridor pe o aşchie de lemn. Ţăranca veni înspre uşă, el intră şi se întreţinu cu ea. Tânărul se ridică în capul oaselor, dar nu zise nimic. Pisica o tuli afară. „Toată noaptea a trebuit să stea de veghe", zise ţăranca. Dimineaţa l-a găsit pe tânăr cam băut. Se întoarse către mort şi rosti o rugăciune în timp ce schimba apa la flori. „Totul s-a petrecut foarte repede", spuse ea. „A trebuit să sculăm copilul ca să se ducă degrabă în sat." Dar copilul n-a fost în stare să-i spună preotului ce s-a întâmplat, aşa că nu s-a tras clopotul. Bloch

observă că încăperea fusese deja încălzită. După câtva timp, arzând, lemnele din sobă se surpară. „Mai adu ceva lemne!“ zise țăranca. Tânărul se întoarse cu câteva bucăți de lemn pe care le ținea în mâna stângă și în mâna dreaptă și le lăsă să cadă lângă sobă stârnind praf în jur.

Tânărul se așeză dincolo de masă și țăranca azvârli un lemn în sobă. „Unul dintre copii ne-a murit pentru că s-au prăbușit dovlecii peste el“, spuse ea. Prin dreptul ferestrei trecură două femei în vârstă și salutară. Pe pervazul ferestrei, Bloch zări o poșetă neagră; de abia fusese cumpărată, nici măcar nu i se scosese hârtia cu care era îndesată. „A horcăit o dată și a murit“, spuse țăranca.

Privirea lui Bloch ajungea până la cârciuma de peste drum unde soarele, care coborâse deja, lumina înăuntru, făcând să strălucească partea de jos a încăperii, mai ales podelele proaspăt ceruite, picioarele scaunelor, mesele și persoanele de acolo, de parcă suprafața lor iradia lumină. În bucătărie îl zări pe fiul moșierului, care, sprijinit de canatul ușii, cu brațele încrucișate pe piept, vorbea de la oarecare distanță cu cârciumăreasa, care continua să stea la masă. Pe măsură ce soarele cobora,

aceste imagini îi apăreau lui Bloch tot mai jos şi tot mai depărtate. Dar nu-şi abătu privirea. De-abia copiii care alergau încoace şi încolo pe stradă îi spulberară impresia. Unul dintre copii intră cu un buchet de flori. Ţăranca puse buchetul într-un pahar pe care-l aşeză la picioarele mortului. Copilul rămase pe loc. După un timp, ţăranca îi dădu un bănuţ şi copilul ieşi.

Bloch auzi un zgomot de parcă cineva s-ar fi prăbuşit odată cu podeaua. Dar iarăşi fuseseră doar lemnele din sobă care se frânseseră. De îndată ce Bloch încetase să mai discute cu ţăranca, tânărul se întinse pe laviţă şi adormi din nou. Ceva mai târziu apărură câteva femei care, cu mătănii în mâini, rostiră rugăciunile potrivite. Pe tăbliţa neagră din dreptul băcăniei cineva şterse ceea ce fusese trecut cu cretă şi scrise: portocale, caramele, sardine. În încăpere se vorbea încet, de afară se auzea gălăgia copiilor. În perdea se încurcase un liliac. Trezit de ţipătul acestuia, tânărul sări numaidecât, dar liliacul zburase deja afară.

Era un amurg în care nimeni n-avea poftă să aprindă lumina. Doar la cârciuma de peste drum era puţină lumină de la tonomatul care era în priză.

Dar nu fuseseră puse discuri. În bucătăria de alături era întuneric. Bloch fu poftit la cină şi mâncă la masă cu ceilalţi.

Deşi acum fereastra era închisă, prin cameră zburau ţânţari. Un copil fu trimis la cârciumă să aducă nişte suporturi de carton pentru paharele de bere, care fură apoi puse peste pahare ca să nu cadă ţânţarii înăuntru. O femeie observă că îşi pierduse medalionul prins de lanţul de la gât. Toţi începură să caute. Bloch rămase aşezat la masă. După un timp se simţi cuprins de ardoarea de a fi el găsitorul şi se alătură căutării celorlalţi. Negăsind în cameră medalionul, căutară în continuare pe coridor. O lopată se răsturnă, dar Bloch o prinse înainte ca ea să cadă. Tânărul lumina cu o lanternă de buzunar, ţăranca veni cu o lampă cu petrol. Bloch ceru lanterna şi ieşi în stradă. Cercetă, aplecat înainte, pietrişul. Nu-l urmase nimeni. Auzi pe cineva strigând în coridor că medalionul s-a găsit. Bloch nu vru să creadă şi continuă să caute. Apoi auzi din nou prin fereastră rugăciuni. Puse de afară lanterna pe pervazul ferestrei şi plecă.

Ajuns din nou în localitate, Bloch se aşeză într-o cafenea şi se uită la unii care jucau cărţi. Începu să

se certe cu jucătorul în spatele căruia se aşezase. Ceilalţi jucători îl somară să dispară de acolo. Bloch se duse în sala din dos. Acolo se ţinea o conferinţă cu secvenţe filmate. Bloch o urmări o vreme. Era o conferinţă despre spitalele unor ordine călugăreşti din Asia de Sud-Est. Dar pentru că făcea intervenţii cu glas tare, Bloch se pomeni iarăşi certându-se cu oamenii. Se întoarse şi ieşi. Reflectă dacă să nu se ducă totuşi înapoi, dar nu-i veni nimic în minte ce ar fi putut să le spună. Intră într-altă cafenea. Acolo ceru să se oprească ventilatorul. De altfel, şi lumina era prea mată, zise el. Chelneriţa se aşeză la masa lui şi, după câtva timp, el schiţă un gest ca şi cum ar fi vrut s-o cuprindă cu braţul. Ea observă că el se prefăcea şi se lăsă pe spate înainte ca el să fi arătat limpede că se prefăcea doar. Bloch vru să se justifice şi întinse efectiv braţul s-o cuprindă, dar ea era deja în picioare. Bloch dădu să se ridice, însă chelneriţa plecă. Acum ar fi trebuit să arate c-ar vrea s-o urmeze. Dar asta i se păru deja prea mult şi părăsi localul.

Se trezi în încăperea lui de la han, cu puţin timp înainte de ivirea zorilor. Dintr-odată totul din jurul său i se păru insuportabil. Stătu să se

gândească dacă nu cumva s-a trezit tocmai pentru că, la un moment dat, cu puţin înainte de ivirea zorilor, totul îi devenise insuportabil. Salteaua pe care stătea culcat avea o groapă la mijloc, dulapurile şi comoda erau departe, la perete, plafonul se afla insuportabil de sus. Era atâta linişte în încăperea semiobscură, afară pe culoar, şi mai cu seamă pe stradă, încât Bloch nu mai putu răbda. Îl cuprinse o greaţă violentă. Vomită imediat în chiuvetă. Continuă să vomite, dar nu simţi nici o uşurare. Se întinse iarăşi pe pat. Nu se simţea ameţit, dimpotrivă, pe toate le vedea într-un echilibru insuportabil. Nu-i folosi nici faptul că se aplecă pe fereastră şi privi jos în stradă. Nemişcată, o prelată acoperea o maşină garată. În cameră zări pe perete cele două ţevi de apă; erau paralele şi limitate sus de plafon şi jos de podea. Tot ce vedea era limitat într-un mod insuportabil. Senzaţia de vomă nu-l făcu să se ridice, ci îl afundă şi mai mult în pat. I se păru că fusese desprins cu o daltă din tot ce vedea în jur sau poate că mai degrabă obiectele dimprejur fuseseră scobite din el. Dulapul, chiuveta, sacul de voiaj, uşa; de-abia acum îşi dădu seama că adăuga în gând, parcă dintr-o constrângere, la fiecare

obiect, cuvântul care-l denumea. Fiecărei reperări a unui obiect îi urma pe dată cuvântul. Scaunul, umeraşul, cheia. Adineauri fusese atâta linişte; nu erau nici un fel de zgomote care să-i distragă atenţia. Şi pentru că, pe de o parte, era suficientă lumină ca să distingă obiectele dimprejur, iar, pe de altă parte, atâta linişte încât nu erau zgomote care să-l distragă, văzu lucrurile care-l înconjurau ca şi cum ar fi fost, deopotrivă, şi nişte reclame pentru ele însele. De fapt, greaţa era o greaţă asemănătoare cu cea care-l cuprindea uneori în faţa anumitor reclame în versuri, a unor şlagăre sau imnuri de stat care-l sileau să le repete, să le îngâne până ce adormea. Îşi ţinu din nou respiraţia. După un timp aceasta îi folosi şi adormi.

Dimineaţa nu fu în stare să-şi amintească nimic. Restaurantul era deja curat şi un funcţionar de la fisc trecea printre lucruri, cerându-i hangiului să-i spună preţurile lor. Hangiul îi întinse funcţionarului chitanţele pentru un aparat de făcut cafea şi o ladă frigorifică. Auzindu-i pe cei doi vorbind de preţuri, stările avute în timpul nopţii îi apărură lui Bloch ridicole. Răsfoi ziarele în treacăt, apoi le puse deoparte şi rămase cu urechea ciulită

la funcționarul de la fisc care se certa cu hangiul în privința prețului unui aparat de făcut înghețată. Veniră și mama hangiului, și fiica, toți vorbeau de-a valma. Bloch se amestecă și el și întrebă cât costă amenajarea unei camere în han. Hangiul îi răspunse că el a cumpărat mobilierul destul de ieftin, de la țăranii din zonă, care fie se mutaseră, fie emigraseră. Bloch vru să afle prețul defalcat pe fiecare lucru care alcătuia mobilierul. Hangiul o puse pe fată să-i aducă lista de inventar a camerei și îi numi la fiecare obiect atât prețul cu care îl cumpărase, cât și pe cel la care credea că ar putea să vândă, la rândul lui, un dulap sau o ladă. Funcționarul, care până atunci luase notițe, acum nu mai scria, ci comandă fetei un pahar cu vin. Bloch era mulțumit și vru să plece. Funcționarul de la fisc îi povesti că atunci când vede un lucru, de pildă o mașină de spălat, imediat se interesează de preț și că dacă revede obiectul, de pildă o mașină de spălat de același tip, n-o recunoaște după semnalmentele exterioare, deci în cazul mașinii de spălat după butoanele pentru programele de spălare, ci întotdeauna numai după cât a costat când a văzut-o prima dată, deci după preț.

Bineînțeles că memorează foarte precis prețul și, în felul acesta, poate recunoaște, practic, orice obiect. Și dacă obiectul n-are nici o valoare? întrebă Bloch. El n-are nicicum de-a face cu obiecte fără valoare comercială – cel puțin în timpul exercitării profesiunii – îi răspunse funcționarul de la fisc.

Elevul cel mut încă nu fusese găsit. Bicicleta se afla pusă deoparte, în siguranță; acum se cercetau împrejurimile, dar nu se auzi nici o împușcătură, care ar fi putut fi un semn că jandarmii dăduseră peste ceva. În orice caz, în frizeria în care Bloch intrase după aceea, zgomotul de dincolo de paravan al unui aparat de uscat părul era atât de puternic, că nu se auzea nimic de afară. Ceru să i se radă părul de la ceafă. În timp ce frizerul se spăla pe mâini, o fată îi perie lui Bloch gulerul. Acum se opri și uscătorul și auzi de dincolo de paravan fâșâit de hârtii. Apoi o pocnitură. Dar nu era decât un bigudiu care căzuse într-un vas de tablă.

Bloch o întrebă pe fată dacă se duce acasă în timpul pauzei de prânz. Fata îi răspunse că ea nu e din sat, că vine cu trenul în fiecare dimineață; la prânz se duce la o cafenea sau rămâne în prăvălie cu colega ei. Bloch o întrebă dacă își cumpără în fiecare zi bilet

de întoarcere. Fata îi răspunse că foloseşte un abonament săptămânal. „Cât costă un abonament săptămânal?" întrebă Bloch prompt. Dar înainte ca fata să-i răspundă, el zise că, de fapt, asta nu-l priveşte. Totuşi fata îi spuse preţul. Colega de după paravan interveni: „De ce întrebaţi dacă nu vă priveşte?" Bloch, care se ridicase deja, mai citi, în timp ce aştepta restul de monede, lista de preţuri de lângă oglindă şi ieşi.

Observă că-l cuprinse o manie ciudată de a afla preţul la toate. Se simţi uşurat când zări pe geamurile unui magazin alimentar, scrise cu vopsea albă, mărfurile proaspăt primite şi preţurile lor. Pe stativul pe care erau expuse fructele în faţa magazinului, tabla cu preţuri era răsturnată. O aşeză la loc. Acest gest fu suficient ca cineva să iasă afară şi să-l întrebe dacă vrea să cumpere ceva. Într-o altă prăvălie se vedea un şezlong drapat cu o rochie lungă. Cartonaşul cu preţul – în care era înfipt un ac cu gămălie – se afla lângă rochie, pe şezlong. Bloch era nedumerit dacă preţul se referea la scaun sau la rochie; mai mult ca sigur că unul dintre cele două obiecte nu era de vânzare. Rămase îndelung acolo până când ieşi din nou cineva să-l

întrebe. Răspunse la rândul său cu o întrebare. I se răspunse că probabil acul cu gămălie cu care fusese prins cartonaşul cu preţul alunecase de pe rochie, dar că e limpede că preţul nu se poate referi la şezlong; că, bineînţeles, acesta este proprietate personală. El n-a vrut decât să se informeze, zise Bloch, care deja o pornise mai departe. Din urmă i se strigă de unde poate cumpăra un şezlong exact ca acela. La cafenea, Bloch se interesă de preţul tonomatului. Patronul îi răspunse că nu-i al lui, fusese luat cu împrumut. Nu la asta s-a referit, zise Bloch, el voia doar să ştie preţul. Fu mulţumit doar când patronul îi numi preţul. Dar nu era sigur, adăugase patronul. Bloch începu atunci să întrebe de celelalte obiecte din local, al căror preţ patronul trebuie să-l cunoască pentru că erau ale lui. După aceea patronul începu să-i vorbească despre ştrandul comunal, ale cărui cheltuieli de construcţie depăşiseră cu mult devizul iniţial. „Cu cât?" întrebă Bloch. Patronul nu ştia. Bloch deveni nerăbdător. „Şi la cât s-a ridicat devizul?" întrebă Bloch. Patronul iarăşi nu putu să-i răspundă. Primăvara trecută s-a găsit acolo într-o cabină un mort care probabil că zăcuse în locul ăla

toată iarna, capul îi era vârât într-o sacoşă de plastic. Mortul era un ţigan. În zona aceea se statorniciseră câţiva ţigani; din despăgubirile primite pentru detenţia în lagărele de concentrare îşi construiseră, la marginea pădurii, mici locuinţe. „Cică e foarte curat înăuntru", zise patronul. Jandarmii care îi interogaseră pe cei de acolo despre elevul dispărut fuseseră surprinşi de podelele proaspăt spălate şi, în general, de ordinea din încăperi. Dar tocmai această ordine, continuă patronul, spori suspiciunile, pentru că, fără motiv, ţiganii n-ar fi spălat podeaua. Bloch nu renunţă şi întrebă dacă despăgubirile ajunseseră pentru construcţia caselor. Patronul nu putu să-i spună la cât se ridicase despăgubirea. „Pe atunci, materialele de construcţie şi mâna de lucru erau încă ieftine", spuse patronul. Curios, Bloch întoarse bonul de casă care se lipise de fundul paharului cu bere. Apoi, vârând mâna în buzunar şi punând o piatră pe masă, întrebă : „Are vreo valoare?" Fără să ia piatra în mână, patronul îi răspunse că asemenea pietre se găsesc în zona respectivă la tot pasul. Bloch nu răspunse. Atunci patronul luă piatra, o rostogoli în

palmă și o puse din nou pe masă. Gata! Bloch vârî imediat piatra în buzunar.

În ușă se întâlni cu cele două coafeze. Le invită să-l însoțească la un alt local. Cea de-a doua fu de părere că acolo nu au discuri la tonomat. Bloch întrebă ce vrea să spună cu asta. Fata îi răspunse că discurile de la tonomatul de acolo sunt proaste. Bloch o luă înainte și ele îl urmară. Fetele comandară ceva de băut și-și despachetară niște sendvișuri. Bloch se aplecă în față și conversă cu ele. Fetele îi arătară legitimațiile lor. Când puse mâna pe învelișurile acestora, mâinile începură imediat să-i nădușească. Îl întrebară dacă e soldat. Cea de-a doua avea seara întâlnire cu un agent comercial, dar ar putea ieși în patru pentru că în doi n-ai ce să vorbești. „Când suntem patru, mai spune câte ceva când unul, când altul. Spunem glume." Bloch nu știu ce să răspundă. În încăperea de alături se târa pe jos un copil. Un câine țopăia în jurul lui și-l lingea pe obraz. Telefonul de pe tejghea sună. Cât timp continuă să sune, Bloch nu urmări discuția. De cele mai multe ori, soldații n-au bani, spuse coafeza. Bloch nu răspunse. Când se uită la mâinile lor, fetele îi explicară că unghiile li s-au înnegrit

din cauza fixativului. „Nu foloseşte dacă dăm cu lac pe deasupra, marginea tot neagră rămâne." Bloch îşi ridică privirea. „Rochiile ni le cumpărăm de gata." „Ne coafăm una pe cealaltă." „La vară va fi încă lumină când ajungem acasă." „Eu prefer să dansez lent." „Pe drum, la întoarcere, nu mai spunem atâtea glume; atunci ne trece pofta de vorbit." Prea le ia pe toate în serios, îi spuse prima fată. Ieri, în drum spre gară, s-a uitat în toate livezile după elevul cel dispărut. În loc să le restituie legitimaţiile, Bloch le puse pe masă în faţa lui, de parcă n-ar fi avut dreptul să se uite la ele. Urmări cu privirea cum dispărea urma umedă a degetelor sale de pe învelişurile celofanate; când îl întrebară ce e el, le răspunse că a fost portar la fotbal. Le lămuri că portarii pot rămâne mai multă vreme activi decât jucătorii. „Zamora ajunsese chiar destul de bătrân", spuse Bloch. În chip de răspuns, fetele începură să vorbească de jucătorii de fotbal pe care îi cunoşteau ele. Când se joacă vreun meci în localitatea lor, ele se aşază în spatele porţii echipei străine şi-şi bat joc de portar, ca să-l enerveze. Şi majoritatea portarilor au picioarele crăcănate.

Bloch observă că de fiecare dată când își amintea și povestea el câte ceva, cele două îi răspundeau cu o istorioară legată de lucrul amintit sau de unul similar, pe care o trăiseră ele însele sau despre care auziseră măcar. Dacă, de pildă, Bloch vorbea despre niște fracturi de coaste pe care le avusese ca portar, ele îi răspundeau că în urmă cu câteva zile, aici la joagăr, un muncitor căzuse de pe o stivă de scânduri și suferise și el o fractură de coaste. Dacă Bloch menționa că lui i s-au cusut buzele de mai multe ori, drept răspuns fetele îi povesteau despre un meci de box de la televizor în care boxerului îi plesnise arcada, iar când Bloch le povesti că la o săritură a nimerit în stâlpul porții și și-a secționat limba, pe loc ele îi replicară că și elevul cel mut avea limba despicată.

De altminteri, vorbeau despre lucruri și mai ales despre persoane pe care el n-avea cum să le cunoască de parcă ar fi trebuit să le cunoască și să fie în temă. Maria l-a pocnit pe Otto în cap cu poșeta de piele de crocodil. Unchiul a coborât în pivniță, l-a gonit pe Alfred în curte și a bătut-o pe bucătăreasă cu o nuia de mesteacăn. Eduard a pus-o să coboare la intersecție, încât a trebuit să

meargă, în toiul nopţii, pe jos până acasă; a trecut prin pădurea ucigaşului de copii, ca Walter şi Karl să n-o vadă mergând pe Calea străinilor şi, până la urmă, şi-a descălţat pantofii de bal pe care-i primise în dar de la domnul Friedrich. În schimb, Bloch explica la fiecare nume despre cine este vorba. Până şi obiectele pe care le amintea, le descria şi le explica. Când fu rostit numele Viktor, Bloch adăugă: „Un cunoscut al meu." Şi povestindu-le de o lovitură liberă, nu numai că le explică ce e o lovitură liberă, ci – în timp ce coafezele aşteptau ca el să continue povestea – le explică şi regulile unei lovituri libere. Chiar şi când aminti de o lovitură de colţ pe care a dispus-o un arbitru, se crezu de-a dreptul dator să le dea explicaţia că nu e vorba de un colţ de cameră. Pe măsură ce vorbea, lui Bloch i se părea că vorbeşte din ce în ce mai puţin firesc. Treptat i se păru că fiecare cuvânt are nevoie de o explicaţie. Trebui să se stăpânească pentru a nu se poticni la mijloc de propoziţie. De câteva ori când gândise în avans fraza pe care tocmai o rostea, se bâlbâi; când ceea ce povesteau coafezele se sfârşea aşa cum îşi închipuise el ascultându-le, nu era în stare să le răspundă ceva

imediat. Cât timp vorbiră încă firesc, reuşise să uite tot mai mult de tot ce-l înconjura; nu mai văzu nici câinele, nici copilul din încăperea de alături. Însă când se poticni şi nu mai fu în stare să continue, când trebui să-şi găsească propoziţiile pe care ar fi putut să le rostească, lucrurile din jur începură din nou să-l asalteze şi văzu peste tot amănunte. În sfârşit, le întrebă dacă Alfred era prietenul lor; dacă pe dulap se află întotdeauna o nuia de mesteacăn, dacă domnul Friedrich este comis-voiajor şi dacă cumva Calea străinilor se numeşte astfel pentru că trece pe lângă o aşezare locuită numai de străini. Ele îi răspundeau cu bunăvoinţă şi, treptat, în locul părului platinat cu rădăcina neagră, în locul broşei izolate de la gât, în locul unghiei înnegrite, în locul unui coş în sprânceana pensată, în locul stofei plesnite din scaunul cafenelei, Bloch reîncepu să perceapă contururi, mişcări, glasuri, exclamaţii, persoane. Cu o singură mişcare rapidă, dar lejeră prinse poşeta care alunecase de pe masă. Prima coafeză îi oferi o îmbucătură din sendvişul ei şi, când i-l întinse, Bloch muşcă cu multă naturaleţe.

Afară auzi că li se dăduse liber şcolarilor ca să poată să participe cu toţii la căutarea colegului lor.

Fură însă găsite doar câteva obiecte care, în afară de oglinda de buzunar spartă, nu aveau nici o legătură cu cel dispărut. Oglinda de buzunar a fost identificată ca aparţinând elevului mort după suportul de plastic în care se afla. Deşi împrejurimile locului unde fusese găsită au fost cercetate cu mare atenţie, n-au mai apărut alte indicii. Jandarmul care-i povestise aceste lucruri lui Bloch adăugă că din ziua dispariţiei, unul dintre ţigani devenise şi el de negăsit. Pe Bloch îl miră faptul că jandarmul se oprise de partea cealaltă a străzii ca să-i comunice toate acestea. Şi atunci, la rândul lui, îl întrebă dacă au fost cercetate şi băile. Jandarmul răspunse că băile erau încuiate şi că nu intră nimeni acolo, nici măcar ţiganii.

În afara localităţii, Bloch observă că lanurile cu porumb erau aproape în întregime culcate la pământ, aşa încât între tuleii frânţi deveniseră vizibile florile galbene ale bostanilor; stătuseră în mijlocul lanului cu porumb, mereu la umbră, şi de abia acum începuseră să înflorească. Pretutindeni pe drum se găseau ştiuleţi de porumb rupţi, în parte cu foile date la o parte şi muşcaţi de elevi. Alături, mătasea porumbului, neagră, smulsă de

pe ştiuleţi. Bloch îi văzuse în sat cum, în timp ce aşteptau autobuzul, ţinteau unii într-alţii cu ghemotoace din firele acelea negre. Mătasea porumbului era atât de umedă, încât de fiecare dată când Bloch călca pe câte un smoc, ieşea apa din el şi se auzea un sunet de parcă ar fi păşit pe un teren mlăştinos. Fu cât pe ce să se împiedice de un popândău strivit, căruia îi ieşise limba mult în afară. Bloch se opri şi atinse cu vârful pantofului limba lungă, ascuţită şi înnegrită de sânge; era tare şi înţepenită. Împinse popândăul cu piciorul într-o tufă şi merse mai departe.

La pod părăsi drumul şi o luă de-a lungul râului înspre graniţă. Treptat, râul păru să devină mai adânc, în orice caz, apa curgea tot mai încet. Tufele de alun de pe ambele maluri se lăsaseră atât de mult peste râu, încât aproape că nu se mai zărea suprafaţa apei. De la oarecare depărtare răzbătea hârşâitul unei coase. Pe măsură ce apa curgea mai lent, devenea tot mai tulbure. Înaintea unei cotituri, râul parcă încetase să mai curgă şi apa îşi pierduse complet transparenţa. De la mare distanţă putea fi auzit duduitul unui tractor căruia parcă nu-i păsa de nimic din jur. Ici-colo, rugii de soc înnegriţi de

boabele răscoapte atârnau prin desişuri. Pe oglinda apei nemişcate erau mici pete de ulei.

Se vedea cum de pe fundul apei se ridicau din când în când băşici. Capetele crengilor de alun atârnau în apă. Acum nici un zgomot exterior nu-l mai putea distrage. Băşicile nici nu ajungeau bine la suprafaţă şi le vedeai dispărând. Ceva ţâşnise atât de repede afară, încât n-ai fi putut să-ţi dai seama dacă a fost cumva un peşte.

La un moment dat, când Bloch se mişcă brusc, în apă se auziră pretutindeni bolboroseli. Păşi pe o punte care trecea râul şi privi nemişcat în apă. Apa era atât de liniştită, încât frunzele care pluteau pe ea rămăseseră complet uscate pe deasupra.

Vedeai cum gonesc de colo colo musculiţe şi mai sus, fără să mai ridici capul, un roi de ţânţari. Într-un loc apa făcea un mic vârtej. Şi din nou se auzi un pleoscăit ca şi cum ar fi sărit un peşte din apă. La margine văzu o broască cocoţată peste alta. Un boţ de argilă se desprinse din mal şi din nou se auziră bolboroseli în apă. Măruntele lucruri care se petreceau la suprafaţa apei i se părură atât de importante, încât, repetându-se, îi captau privirea şi, concomitent, le rememora. Frunzele, la rândul

lor, se mişcau atât de încet pe apă, încât simţea nevoia să le privească fără a clipi măcar, până ce-i ardeau ochii, de teamă că odată cu clipitul, ar fi putut confunda mişcarea genelor cu cea a frunzelor. Noroioasă cum era, apa nu reflecta nici măcar crengile aproape cufundate în ea.

Dincolo de raza privirii lui era ceva ce începuse să-l deranjeze pe Bloch, care se uita fix în apă. Clipi, de parcă ochii lui ar fi fost de vină şi nu mai privi într-acolo. Treptat, raza imaginii sale se extinse. Câtva timp văzu fără să-şi dea seama ce vede; ca şi cum conştiinţa îi era o pată oarbă. Apoi – ca într-un film comic în care cineva deschide cu totul întâmplător o ladă, dar, pentru că în acest timp continuase să trăncănească, de-abia după aceea tresare şi se întoarce, brusc, la lada cu pricina – zări sub el, în apă, cadavrul unui copil.

Ieşi din nou la drum. În curbă, unde se aflau ultimele case înainte de graniţă, i se ivi în cale un jandarm călare pe o motocicletă; îl zărise de mai înainte, în oglinda din curbă; după aceea apăruse într-adevăr în curbă, stând drept în şa, cu mănuşi albe, cu o mână pe ghidon şi alta pe burtă; cauciucurile erau murdare de noroi; între spiţe flutura

o frunză de sfeclă. Chipul jandarmului nu trăda nimic. Pe măsură ce urmărea silueta de pe motocicletă, lui Bloch i se păru că își ridică încet privirea de pe o pagină de ziar și se uită, printr-o fereastră, undeva afară. Depărtându-se din ce în ce mai mult, jandarmul îl preocupa tot mai puțin. Concomitent, Bloch observă că ceea ce vedea, uitându-se în urma jandarmului, era, pentru scurtă vreme, ca un soi de metaforă pentru altceva: jandarmul dispăru din imagine și atenția lui Bloch deveni complet superficială. În cârciuma de la graniță, unde intră după aceea, nu zări la început pe nimeni, deși ușa era larg deschisă.

Stătu câtva timp, apoi deschise din nou ușa și o închise agale, pe dinăuntru. Se așeză la o masă în colț și așteptă împingând încoace și încolo bilele cu care se socoteau la jocul de cărți rundele câștigate. Până la urmă își amestecă singur cărțile aflate între șirurile de bile și jucă cu sine însuși. Îl năpădi pofta de joc. O carte îi alunecă sub masă. Se aplecă și îl văzu sub o altă masă, printre scaunele așezate împrejurul ei pe toate laturile, pe copilul cârciumăresei, care stătea acolo ghemuit. Bloch se ridică și continuă să joace. Cărțile erau atât de uzate,

încât fiecare dintre ele îi părea umflată. Se uită pe fereastră în casa vecină; catafalcul era gol: ferestrele erau larg deschise. De pe stradă se auziră strigăte de copii, iar copilul de sub masă dădu repede scaunele la o parte și fugi afară.

Chelnerița veni înăuntru dinspre curte. Ca un fel de răspuns la faptul că-l vedea șezând acolo, îi spuse că arendașa s-a dus la castel ca să reînnoiască contractul de arendă. În spatele chelneriței se ivi un flăcău care târa, în fiecare mână, câte o ladă plină cu sticle de bere. Nu părea a fi din cauza asta fără chef de vorbă. Bloch i se adresă, dar chelnerița îi spuse să nu-i vorbească, pentru că el nu-i poate răspunde când cară poveri atât de grele. Flăcăul, care se vedea că era cam prostănac, stivui lăzile în dosul tejghelei. Chelnerița îl întrebă: A mai aruncat cenușa în pat în loc s-o azvârle în râu? Mai sare și acum la capre? Taie iarăși dovleci și-și mânjește cu ei obrazul? Fata luă o sticlă cu bere și se propti în ușă, dar el nu-i răspunse. Când îi întinse sticla, băiatul veni înspre ea. Îi dădu sticla și-l lăsă să iasă. O pisică năvăli înăuntru, făcu un salt în aer după o muscă, o prinse și o mestecă pe loc. Chelnerița închise ușa. Cât timp ușa fusese deschisă, Bloch

auzi sunând telefonul în clădirea vămii, aflată alături.

Apoi Bloch o luă pe urmele flăcăului înspre castel; mergea încet, pentru că nu voia să-l depăşească. Se uită la el şi-l văzu arătând cu gesturi agitate în sus, în dreptul unui păr, şi-l auzi spunând: „Un roi de albine!" La prima vedere i se păru şi lui că vede adunat sus un roi de albine, până ce, după ce se uită şi la ceilalţi pomi, îşi dădu seama că de fapt trunchiurile copacilor erau doar ici-colo mai îngroşate. Îl văzu pe băiat azvârlind sticla în coroana copacului ca şi cum ar fi vrut să demonstreze că e vorba de un roi de albine. Restul de bere ţâşni, stropind tulpina, iar sticla căzu în iarbă pe o grămadă de pere putrede de unde, brusc, se înălţară bâzâind muşte şi viespi. În timp ce mergea alături de flăcău, Bloch îl ascultă cum povestea de unul „nebun după scăldat" pe care-l văzuse ieri la râu scăldându-se şi că degetele îi erau chircite şi în dreptul gurii avea un rotocol de spumă. Bloch îl întrebă dacă ştie să înoate. Văzu cum flăcăul căscă iute gura şi dădu aprobator din cap, dar după aceea îl auzi rostind „nu". Bloch o luă înaintea lui, îl auzea vorbind în continuare, dar nu se mai uită îndărăt.

În faţa castelului se opri şi ciocăni la fereastra căsuţei portarului. Se apropie mult de geam şi putu privi înăuntru. Pe masă se afla o covată plină cu prune. Portarul, care stătuse culcat pe sofa, tocmai se trezise. Îi făcu nişte semne la care Bloch nu ştiu ce să răspundă. Dădu şi el din cap. Portarul veni afară cu o cheie, descuie poarta şi se întoarse imediat şi i-o luă înainte. Un portar cu cheie, gândi Bloch. Din nou i se păru că toate astea ar fi fost de privit doar la figurat. Observă că portarul avea intenţia să-l conducă prin clădire. Hotărî să lămurească confuzia. Dar, cu toate că portarul nu vorbea aproape deloc, nu se ivi prilejul unei lămuriri. Pe uşa de la intrare prin care pătrunseră în clădire erau ţintuite peste tot capete de peşte. Bloch dădu să ceară o explicaţie, dar probabil că iarăşi scăpase momentul potrivit. Se aflau deja în interior.

În bibliotecă portarul îi citi din nişte cărţi câte părţi din recoltă trebuiau să-i predea înainte ţăranii moşierului drept arendă. Bloch nu apucă să-l întrerupă în acest loc, pentru că portarul tocmai începuse să-i traducă o inscripţie în latină în care era vorba de un ţăran nesupus. „A trebuit să părăsească moşia", citi portarul, „şi după un timp îl

găsiră în pădure, atârnat cu picioarele de o creangă şi cu capul într-un muşuroi de furnici." Registrul cu socoteli era atât de gros, că portarul trebui să-şi folosească amândouă mâinile ca să îl poată închide. Bloch îl întrebă dacă era locuită casa. Portarul îi răspunse că accesul în încăperile de locuit nu era îngăduit. Bloch auzi un clinchet – portarul închisese registrul. „Întunecimea pădurilor de molid", cită portarul din memorie, „îl făcuse să-şi piardă minţile." În faţa ferestrei se auzi un zgomot de parcă din ram s-ar fi desprins un măr mare. Dar nu urmă pocnitura căderii. Bloch privi afară şi-l zări în grădină pe fiul moşierului, ţinând un băţ lung care avea prins la capăt un săculeţ cu marginile dinţate cu care, rotindu-le, rupea merele şi le prindea în timp ce jos, în iarbă, stătea hangiţa ţinându-şi şorţul întins.

În camera de alături se aflau panouri cu fluturi. Portarul îi arătă cum i se pătaseră mâinile de la pregătirea lor. Şi totuşi mulţi dintre fluturi se desprinseseră din acele cu care fuseseră fixaţi. Bloch văzu în dreptul panourilor, pe podea, grămăjoare de praf. Se apropie şi privi resturile de fluturi, încă prinse în ace. Când portarul închise uşa

în urma lui, dintr-un panou, aflat nu tocmai în raza privirii sale, se desprinse ceva şi în cădere se pulverizã. Bloch zări un ochi de păun-de-noapte care părea năpădit cu totul de un licăr verzui. Nu se aplecă şi nici nu se dădu îndărăt. Citi legendele de sub acele goale. Unii dintre fluturi îşi schimbaseră atât de mult înfăţişarea, încât numai după denumirile de sub ei mai puteau fi recunoscuţi. „Un cadavru în cameră", cită portarul care se afla deja în pragul următoarei încăperi. Afară cineva dădu un ţipăt şi un măr căzu pe pământ. Bloch, care se uită pe fereastră, văzu cum se saltă înapoi o creangă rămasă goală. Hangiţa luă mărul care căzuse pe jos şi-l puse în grămadă, laolaltă cu celelalte mere stricate.

Ceva mai târziu apăru şi o clasă de elevi dintr-altă localitate şi portarul îşi întrerupse turul şi o luă de la început. Bloch profită de ocazie şi se depărtă.

Ajuns din nou în stradă se aşeză, lângă staţia în care opreau autobuzul şi maşina poştei, pe o bancă despre care o plăcuţă de alamă anunţa că a fost donată de casa de economii din localitate. Casele erau atât de departe, încât abia se mai distingeau

una de alta. Când începură să bată clopotele, nu le putu vedea în clopotniță. Un avion zbură la prea mare înălțime deasupra lui, încât nici pe acesta nu-l putu distinge; o singură dată zări ceva ca o sclipire. Pe bancă, alături de el, era o dâră uscată de melc. Sub bancă, iarba era încă umedă de roua nopții trecute; învelișul de celofan al unui pachet de țigări era aburit. Din stânga lui văzu... în dreapta era... În spate văzu... I se făcu foame și plecă mai departe.

Reîntors la han, Bloch comandă o gustare. Chelnerița tăie pâine și salam cu mașina de tăiat pâine și-i aduse feliile subțiri de salam pe o farfurie; pe deasupra lor pusese puțin muștar. Bloch mâncă. Se întunecase deja. Afară, la joacă, un copil se ascunsese atât de bine, că nu putură să-l găsească. De abia după ce jocul s-a sfârșit, Bloch îl zări mergând pe strada pustie. Împinse într-o parte farfuria, împinse și suportul de bere, împinse și solnița.

Chelnerița duse copilul la culcare. Dar puțin mai târziu copilul reveni în cârciumă și începu să alerge în cămașă de noapte încoace și încolo printre oameni. Dinspre podea se ridicau din când în când molii. După ce s-a întors, hangița își duse din nou copilul în odaia de dormit.

Se traseră perdelele și cârciuma se umplu. În fața tejghelei stăteau câțiva flăcăi care, de fiecare dată când izbucneau în râs, se dădeau un pas înapoi. Alături de ei stăteau niște fete în trenciuri, parcă gata de plecare. Se vedea cum un flăcău povestea ceva și cum ceilalți, după ce rămaseră încremeniți, izbucniră în hohote de râs. Cei care ședeau se aflau în general pe lângă perete. Se vedea și gheara tonomatului cum apuca un disc. Brațul pick-upului care se lăsa pe disc, iar cei care își așteptau discurile preferate amuțeau. Dar nu asta conta; pentru el nu se schimbase nimic. Și nu s-a schimbat nimic nici când chelnerița își lăsă să atârne brațul obosit, când văzu alunecând de sub mâneca vestonului pe încheietura mâinii brățara ceasului, când brațul aparatului de făcut cafea se înălță ușor și auzi cum cineva își scutura la ureche cutia cu chibrituri înainte de a o deschide. Văzu cum erau duse la gură pahare care se goliseră demult, cum chelnerița ridica pe rând câte un pahar spre a controla dacă-l poate lua, cum băieții se pălmuiau în joacă. Nu ajuta la nimic. Totul deveni din nou serios când cineva strigă că voia să plătească.

Bloch era destul de băut. Toate obiectele îi apăreau în afara razei lui de acţiune. Era atât de departe de tot ce se petrecea în jur, încât nici nu se mai repera pe sine în cele ce vedea ori auzea. Parcă ar fi nişte imagini aeriene, gândi ei, în timp ce privea trofeele de coarne de pe perete. Zgomotele i se păreau adiacente, ca tusea şi dresul glasului în transmisiile radiofonice ale slujbelor religioase.

Ceva mai târziu apăru şi fiul moşierului. Purta pantaloni de golf şi-şi atârnă pardesiul atât de aproape de Bloch, încât acesta trebui să se aplece într-o parte.

Hangiţa se aşeză lângă fiul moşierului şi se auzi cum, deja aşezată, îl întrebă ce vrea de băut şi cum îi strigă apoi comanda chelneriţei. Bloch îi văzu cum băură amândoi dintr-un pahar. De fiecare dată când flăcăul spunea ceva, hangiţa se înghesuia în el cu cotul; şi când ea îi trecu în grabă palma peste obraz, îl văzu cum îşi ţuguie gura spre a o linge. Apoi hangiţa se aşeză la o altă masă unde, continuându-şi gesturile ce ţineau de meserie, îi trecu unui tânăr mâna prin păr. Fiul moşierului se ridică şi-şi căută ţigările în haina din spatele lui Bloch. În timp ce răspunse, dând din cap, la întrebarea dacă-l

deranjează cumva pardesiul, Bloch își dădu seama că rămăsese cu privirea fixă de mai multă vreme. Bloch strigă: „Plata!" și din nou totul păru să reintre în normal. Hangița, cu capul lăsat pe spate, desfăcea o sticlă cu vin și îi făcu un semn chelneriței care se afla în dosul tejghelei și spăla pahare, așezându-le după aceea pe un suport de burete ce absorbea apa. Trecând printre tinerii care stăteau în jurul tejghelei, chelnerița veni spre el, îi întinse cu degetele ei reci restul – niște monede ude pe care, sculându-se în picioare, Bloch și le vârî imediat în buzunar. O nimica toată, gândi Bloch. Poate pentru că era beat, de aceea i se păruse procedura atât de complicată.

Porni spre ușă, o deschise și ieși. Totul era în ordine.

Ca să se asigure, rămase câtva timp pe loc. Din când în când ieșea câte unul și-și descărca udul. Alții, care se apropiau, începeau de afară să cânte, de îndată ce auzeau tonomatul. Bloch se îndepărtă.

Înapoi în localitate; înapoi la han; înapoi în cameră. Nouă cuvinte întregi, gândi Bloch ușurat. Auzi deasupra lui cum cineva dădea drumul la apă

în cadă sau, în orice caz, auzi cum cineva făcea gargară, apoi un fornăit și un pleoscăit.

Nici nu adormise bine că se și trezi. În prima clipă i se păru că alunecase afară din propriul său trup. Observă că zăcea într-un pat. Netransportabil, gândi Bloch. O aberație! Se percepu pe sine ca și cum ar fi degenerat subit. Totul era fără noimă. Oricât de nemișcat voia să stea, se agita și icnea întruna. Era atâta evidență și stridență în zacerea lui, încât nu putea evita nici o imagine cu care-i venea să se asemuiască. Așa cum zăcea, era scârbos, obscen, deplasat, respingător la culme. Ar trebui să fie îngropat, interzis, îndepărtat, gândi Bloch. I se păru că-i este lui însuși lehamite să se pipăie, dar își dădu seama după aceea că doar conștiința de sine era atât de vehementă, încât o percepea ca pe un simț tactil pe întreaga suprafață a corpului. De parcă conștiința, gândurile sale s-ar fi încăierat, ar fi devenit agresive, violente cu el însuși. Zăcea lipsit și incapabil de orice apărare; cu lăuntrul său răsturnat scârbavnic în afară; nu străin de sine, ci dezgustător de diferit. A fost ca o izbitură și din izbitura aceea devenise nenatural, fusese smuls din context. Zăcea aici, real, imposibil de real. Nu mai

era vorba de nici o comparaţie. Conştiinţa de sine fu atât de puternică, încât îl cuprinse o spaimă de moarte. Asudă. O monedă alunecă pe podea şi se rostogoli sub pat. Ciuli urechea: o comparaţie? Apoi adormi.

Şi iarăşi treaz. Doi, trei, patru – începu Bloch să numere. Starea lui nu se modificase, dar probabil că în somn se obişnuise cu ea. Puse în buzunar moneda care căzuse sub pat şi coborî. Dacă era atent şi-şi silea imaginaţia, cuvintele se succedau încă bine. O zi ploioasă de octombrie; dis-de-dimineaţă; un geam prăfuit. Aşadar, funcţiona. Îl salută pe patron. Patronul potrivea ziarele în suporturile lor. Fata împinse o tavă în firida de trecere dintre bucătărie şi sala de mese. Funcţiona în continuare. Dacă se controla, putea s-o ducă aşa mai departe. Se aşeză la masa la care se aşezase întotdeauna. Despături ziarul pe care-l despăturea în fiecare zi. Citi în ziar notiţa care anunţa că în cazul crimei Gerda T. s-a descoperit o pistă promiţătoare care duce în sudul landului; mâzgălelile de pe marginea ziarului găsit în locuinţa moartei au făcut să avanseze cercetările. Fiecare propoziţie o determina pe

următoarea. Şi apoi, şi apoi, şi apoi... Câtva timp putea fi liniştit.

După o bucată de vreme, deşi încă în sala de mese şi îndeletnicindu-se cu înregistrarea faptelor care se derulau pe stradă, Bloch se pomeni conştientizând următoarea propoziţie: „Era de mult prea multă vreme fără ocupaţie." Părându-i-se această propoziţie o concluzie, reflectă retrospectiv cum ajunsese în acea situaţie. Ce fusese mai înainte? Da! Înainte – îşi aminti el – s-a gândit: „Şutul l-a luat prin surprindere şi el a lăsat mingea să-i treacă printre picioare." Şi înaintea acestei fraze se gândise la fotografii din spatele porţii, care îl agasaseră. Şi mai înainte: „În spatele lui se oprise cineva, dar n-a făcut altceva decât să-şi fluiere câinele..." Dar înaintea acestei fraze? Înaintea acestei fraze se gândise la o femeie care se oprise în parc, se întorsese în urma lui şi-l privise aşa cum te uiţi la un copil neascultător. Dar mai înainte? Proprietarul hanului povestise despre elevul mut care a fost găsit mort de către un vameş, la mică distanţă de frontieră. Şi înaintea poveştii cu elevul se gândise la mingea care sărise chiar în faţa liniei. Şi înaintea gândului la minge a văzut-o pe vânzătoarea

din piaţă săltându-se de pe scăunel şi luând-o la fugă după un elev. Şi înaintea femeii fusese o frază dintr-un ziar: „În urmărirea hoţului, tâmplarul fusese stânjenit şi de faptul că purta încă şorţul." Iar fraza din ziar o citise atunci când îşi amintise de o încăierare în care ceilalţi, pe la spate, îi trăseseră sacoul peste braţe. De încăierare şi-a amintit când s-a pocnit cu fluierul piciorului de masă. Şi mai înainte? Nu-i veni în minte ce l-a făcut să se lovească cu fluierul piciorului de masă. În derularea faptelor căuta un punct de reper pentru ceea ce ar fi putut fi înainte: să fi fost ceva legat de mişcare? Sau legat de durere? Sau legat de zgomotul produs de picior şi masă? Dar nu putu penetra mai în urmă. Apoi dădu cu ochii în ziar de fotografia uşii unei locuinţe care trebuise să fie spartă pentru că în dosul ei se afla un cadavru. De la uşa aceasta a început – gândi el – până ce a ajuns să se regăsească în propoziţia „Era de mult prea multă vreme fără ocupaţie".

Câtva timp lucrurile au mers bine; mişcările buzelor oamenilor cu care stătea de vorbă se potriveau cu ceea ce-i auzea spunându-i; casele nu aveau doar faţade; de pe rampa de încărcare a lăptăriei

se cărau saci grei cu făină într-un depozit; dacă cineva striga ceva în josul străzii, auzea sunetul venind într-adevăr din partea aceea; oamenii care treceau pe trotuarul de vizavi nu păreau a fi plătiți să se perinde pe un fundal; băiatul cu leucoplast sub ochi avea cu adevărat o crustă de sânge acolo; ploaia, și ea, nu părea să cadă doar în prim-planul imaginii, ci în toată raza privirii sale. Bloch nimeri apoi sub streașina unei biserici. Probabil că ajunsese aici printr-o străduță când a început să plouă.

În interiorul bisericii – faptul îl frapă – era mai multă lumină decât își închipuise. Astfel că, după ce se așeză pe o bancă, putu să contemple pictura tavanului de deasupra lui. După un timp oarecare o recunoscu: era reprodusă în pliantul care se afla în toate camerele hanului. Bloch, care luase foaia respectivă pentru că pe ea erau schițate localitatea, împrejurimile, cu străzile și drumurile respective, scoase pliantul și citi că la prim-planul și fundalul picturii lucraseră meșteri diferiți; că figurile din prim-plan fuseseră de mult terminate când celălalt meșter încă picta fundalul. Bloch își ridică privirea de pe foaia de hârtie spre boltă; necunoscându-le, personajele – era vorba de personaje din povestea

biblică – îl plictiseau. Totuşi îi făcea plăcere să privească bolta în timp ce afară ploua tot mai vârtos. Pictura se întindea peste întregul tavan al bisericii; fundalul îl constituia un cer destul de lipsit de nori, de un albastru aproape uniform; ici-colo se zăreau nişte norişori bucolici; într-o parte, la destul de mare depărtare deasupra personajelor, era pictată o pasăre. Bloch căută să estimeze câţi metri pătraţi a avut de pictat pictorul. Să-i fi fost oare greu să aştearnă atât de egal albastrul acela? Era un albastru atât de deschis, încât culoarea a trebuit, desigur, să fie amestecată cu alb. Şi a mai trebuit să vegheze ca nuanţa aceea de albastru să nu difere de la o zi la alta de lucru... Pe de altă parte, albastrul nu era tocmai uniform, ci se modifica odată cu tuşa pensulei. Prin urmare plafonul nu a putut fi pur şi simplu zugrăvit într-o culoare albastră uniformă, ci a trebuit realizat un adevărat tablou? Fundalul nu a devenit cer, întinzând orbeşte, cu o pensulă cât mai mare, poate chiar cu o mătură, culoarea peste mortarul menţinut în permanenţă umed – reflectă Bloch. Pictorul a trebuit într-adevăr să picteze un cer, cu mici alternanţe de albastru, care, la rândul lor, nu puteau fi prea pregnante, încât să

apară ca o eroare de amestec. Fundalul nu părea cer pentru că lumea este obişnuită să-şi închipuie cerul drept fundal, ci pentru că acolo cerul a fost pictat trăsătură cu trăsătură. Era pictat atât de amănunţit, gândi Bloch, încât putea să ţi se pară desenat; în orice caz, mai amănunţit decât personajele din prim-plan. Să fi pictat oare dintr-un acces de furie pasărea aceea? Va fi pictat pasărea de la bun început sau a adăugat-o abia când terminase totul? Să fi fost oare pictorul fundalului cuprins de disperare? Nu existau semne în acest sens şi Bloch îşi dădu seama imediat că supoziţia e ridicolă. În general, i se păru că preocuparea sa intensă cu pictura aceea, mersul încoace şi încolo, statul, ieşitul, intratul – toate nu erau decât nişte subterfugii. Se ridică în picioare: „Nici o divagaţie!" îşi zise el. Parcă pentru a se combate, ieşi din biserică, trecu strada şi intră direct în gangul unei case, stătu ostentativ acolo, alături de nişte sticle de lapte goale, până ce încetă să plouă, fără însă ca cineva să-l fi luat la întrebări, intră într-o cafenea şi şezu şi aici o bucată de vreme cu picioarele întinse, dar nimeni nu-i făcu plăcerea să se împiedice de ele şi să se angajeze într-o încăierare.

Uitându-se afară văzu acea porţiune de piaţă unde staţiona un autobuz pentru elevi; în cafenea văzu, la stânga şi la dreapta, porţiuni din pereţi, o sobă neîncălzită pe care se afla un buchet de flori şi, în partea cealaltă, un cuier unde atârna o umbrelă. Remarcă o altă porţiune – cea cu tonomatul pe care se mişca lent un punct luminos ce se oprea la numărul ales; alături, automatul pentru ţigări şi deasupra acestuia un buchet de flori; apoi o altă porţiune – patronul, în spatele tejghelei, desfăcând o sticlă pentru chelneriţa care stătea alături şi pusese sticla pe o tavă; în sfârşit – o porţiune din el însuşi, aşa cum stătea cu picioarele întinse, cu bombeurile murdare, pe masă, cu scrumiera uriaşă, alături de o vază de flori mai mică şi la masa vecină, unde în clipa aceea nu stătea nimeni –, un pahar plin cu vin. După cum constată acum, după ce plecase autobuzul şcolii, unghiul din care se vedea piaţa era aproape identic cu cel din care fuseseră luate ilustratele: aici un cadru din columna ciumei de lângă fântână; dincolo, la marginea imaginii, un fragment dintr-un stativ pentru biciclete.

Bloch era iritat. În aceste cadre detaliile i se păreau supărător de pregnante; ca şi cum părţile pe

care le vedea suplineau întregul. Amănuntele, la rândul lor, îi apăreau ca nişte firme. „Reclame luminoase", gândi el. Astfel, urechea cu clips a chelneriţei semnifica întreaga persoană. O poşetă de pe masa de alături, care era întredeschisă încât înăuntru se putea zări un batic cu buline, reprezenta femeia din spate, care cu o mână ţinea ceaşca de cafea şi cu cealaltă răsfoia în grabă o revistă ilustrată, oprindu-se doar din când în când la câte o imagine. Turnul de cupe de îngheţată, aşezate unele într-altele pe tejghea, era o metaforă pentru patron, iar balta de apă de pe pardoseală, de sub cuier, reprezenta umbrela de deasupra. În loc să vadă capetele clienţilor, Bloch percepea zonele murdare de pe pereţi, din dreptul capetelor. Era atât de iritat, încât şnurul murdar de care trăgea acum chelneriţa ca să stingă luminile de pe pereţi – afară se înseninase din nou – îi apărea ca o obrăznicie la adresa lui. Şi pentru că umblase în ploaie, îl durea şi capul.

Amănuntele care-l împresurau păreau că murdăresc şi schimonosesc personajele şi cadrul din jurul lor. Bloch se putea apăra denumindu-le pe fiecare în parte şi utilizându-le drept cuvinte de ocară la adresa personajelor respective. Patronului

de după tejghea îi putea zice cupă de înghețată, chelneriței – o gaură în lobul urechii. Ar fi avut chef să-i spună femeii cu revista ilustrată: Măi, poșetă! Iar bărbatului de la masa de alături, care apăruse într-un târziu din încăperea din dos și care în timp ce plătea și-a golit paharul stând în picioare: Măi, pantalon pătat! Sau tot lui, care-și pusese pe masă paharul gol și ieșea din local, îi putea striga că e amprentă, clanță, șliț la palton, băltoacă de ploaie, clemă de prins pantalonul la bicicletă, aripă de mașină și așa mai departe până ce silueta de afară dispăru din imagine... Până și o conversație, și mai ales exclamările oamenilor – acel „zău?", acel „aha!" – i se păreau atât de ostentative, încât îi venea să le îngâne cu glas tare, în semn de batjocură.

Bloch intră într-o măcelărie și-și cumpără două chifle cu salam. Nu voia să mănânce la han pentru că, treptat, banii se împuținaseră. Contemplă salamurile care stăteau atârnate unul lângă altul pe o bară și-i arătă vânzătoarei din care să-i taie. Intră un copil cu un bilețel în mână. Vânzătoarea tocmai spusese că funcționarul de la vamă considerase, la început, cadavrul elevului drept o

saltea adusă de apă. Luă dintr-o cutie două chifle şi le crestă, fără să le taie în jumătate. Erau atât de vechi, încât Bloch auzi un scrâşnet când cuţitul pătrunse în ele. Vânzătoarea depărtă jumătăţile de chiflă şi puse între ele feliile de salam. Bloch îi spuse că are vreme şi că să-l servească întâi pe copil. Văzu cum copilul întinse, fără să scoată un cuvânt, biletul. Vânzătoarea se aplecă şi citi. Când tăie carnea, halca alunecă de pe scândură şi căzu pe pardoseala de piatră. „Pleosc", zise copilul. Bucata de carne se oprise pe locul unde a căzut. Vânzătoarea o ridică, o răzui cu tăişul cuţitului şi o împachetă. Bloch zări afară elevi mergând cu umbrelele deschise, deşi nu mai ploua, îi deschise copilului uşa şi o urmări pe vânzătoare cum curăţa pielea de pe bucata de salam şi cum punea felia în cea de-a doua chiflă.

„Negoţul merge prost", spuse vânzătoarea. „Casele se află numai pe partea străzii pe care se află şi prăvălia, aşa că vizavi nu locuiesc oameni care să vadă că aici e o prăvălie, asta în primul rând, iar în al doilea rând, oamenii care trec pe acolo nu circulă niciodată pe partea cealaltă a străzii şi de aceea se înghesuie şi iarăşi n-apucă să vadă că aici e o

prăvălie, mai cu seamă, că vitrina nu e cu mult mai mare decât ferestrele camerelor din casele vecine."

Bloch își exprimă mirarea că oamenii nu circulau și pe partea cealaltă a străzii, deși trotuarul e liber și mult mai însorit. O fi existând o nevoie de a merge de-a lungul caselor! spuse el. Vânzătoarea, care nu-l înțelesese pentru că, în mijlocul frazei, lui i se făcuse lehamite de vorbit și nu mai putuse decât să mormăie, râse de parcă, oricum, ceea ce așteptase ea era să audă o glumă. Într-adevăr, în clipa aceea, când niște oameni se perindară prin fața vitrinei, prăvălia se întunecă atât de tare de parcă totul ar fi fost o glumă.

În primul rând... în al doilea rând... repetă Bloch pentru sine ceea ce spusese vânzătoarea; i se părea straniu că abia a început să vorbească și știa deja ce va spune la sfârșitul frazei. Mâncă afară, din mers, chiflele cu salam. Mototoli hârtia cerată în care fuseseră împachetate, gata s-o azvârle. Nu era nici un coș de gunoi prin apropiere. Umblă o vreme cu hârtia în buzunarul hainei, iarăși o scoase și, până la urmă, o azvârli printr-un gard într-o grădină. Pe dată se repeziră la ea, strângându-se din

toate părţile, nişte găini care însă se întoarseră fără să ciugulească ghemotocul.

În faţa lui, tăind strada în diagonală, Bloch văzu trei bărbaţi, doi în uniformă şi, între ei, unul într-un costum negru de duminică, purtând o cravată care, din cauza mersului grăbit, îi fusese săltată de vânt şi atârna peste umăr, spre spate. Îi urmări pe jandarmi cum îl duceau pe ţigan în clădirea jandarmeriei. Până în faţa uşii păşiră alături şi ţiganul părea să se mişte nestingherit între jandarmi, vorbind cu ei. Dar când un jandarm deschise uşa, celălalt îl împinse pe ţigan uşor de cot, fără însă să-l apuce de braţ. Ţiganul privi peste umăr spre jandarm şi-i zâmbi prietenos; sub nodul cravatei, gulerul de la cămaşă era descheiat. Lui Bloch i se păru că ţiganul era prins ca într-o cursă, încât atunci când braţul îi fu atins, nu-i mai rămase altceva de făcut decât să-l privească neajutorat şi prietenos pe jandarm.

Bloch îi urmă în clădire, unde se afla, de altfel, şi poşta. Preţ de o clipă crezu că, dacă îl privea cineva cum mânca în văzul lumii o chiflă cu salam, nu putea să-i treacă prin minte că el ar fi implicat în ceva. „Implicat?“ Dar de ce să-şi închipuie că ar trebui să-şi justifice prezenţa aici, de faţă la

arestarea țiganului, prin niște acțiuni oarecare ca de pildă mâncatul chiflei cu salam? Putea să se justifice numai dacă i s-ar fi cerut socoteală și i s-ar fi imputat ceva; și, pentru că trebuia să evite să se gândească la faptul că ar putea să i se ceară socoteală, nu avea voie să se gândească nici la găsirea anticipată a unor justificări pentru acel caz. Cazul acela nici nu exista. Așadar, de va fi întrebat dacă a văzut cum l-au arestat pe țigan, n-are nevoie să nege și să pretexteze că atenția îi era distrasă de faptul că mânca o chiflă cu salam, ci putea recunoaște că a fost martor la arestare. „Martor?" se întrerupse Bloch în timp ce aștepta la poștă să i se dea legătura telefonică: „Să recunoască?" Ce aveau aceste cuvinte cu un fapt lipsit de importanță pentru el? Nu cumva îi confereau tocmai acea importanță pe care el voia s-o nege? „Să nege?" se întrerupse el din nou. Nu exista nimic de negat. Trebuia să fie atent la cuvintele care făceau din ceea ce voia el să exprime un fel de declarație.

Fu chemat la cabina telefonică. Încă preocupat să evite impresia că ar avea de făcut vreo declarație, se pomeni că apucă receptorul cu batista. Oarecum descumpănit, vârî batista în buzunar. Cum

de ajunsese de la vorbitul nechibzuit la batistă? Auzi că prietenul cu care voia să vorbească era împreună cu echipa sa în cantonament, pentru un meci important de duminică şi nu putea fi căutat acolo la telefon. Bloch îi dădu telefonistei un alt număr. Ea îi ceru să plătească întâi prima convorbire. Bloch plăti şi se aşeză pe bancă, aşteptând-o pe a doua. Telefonul sună şi el se sculă în picioare. Dar se comunica doar o telegramă de felicitare. Funcţionara de la poştă o notă şi apoi o verifică cuvânt cu cuvânt. Bloch se mişca încoace şi încolo. Unul dintre factorii poştali se întorsese şi-şi făcea decontul cu funcţionara. Bloch se aşeză. Dinspre stradă, la o oră atât de timpurie a după-amiezii, nu se petrecea nimic care să-l distragă. Deveni nerăbdător, dar nu arătă acest lucru. Îl ascultă pe factorul poştal povestind că ţiganul se ascunsese în toate aceste zile într-un adăpost al clădirii vămii de pe graniţă. „Asta poate s-o spună oricine!" interveni Bloch. Factorul poştal se întoarse înspre el şi amuţi. Ceea ce prezenta el acum drept o noutate, continuă Bloch, a putut fi citit în ziar ieri, alaltăieri, răsalaltăieri. Iar ceea ce spune el nu înseamnă nimic, nimic, absolut nimic. În timp ce Bloch mai

vorbea încă, factorul poştal îi întoarse spatele şi se întreţinu cu glas scăzut cu funcţionara de la ghişeu; Bloch auzea murmurul ca acele pasaje din anumite filme străine care nu erau traduse pentru că oricum trebuiau să rămână neinteligibile. Observaţiile lui Bloch nu mai răzbiră până la ei. Dintr-odată, faptul că tocmai o poştă era locul în care el „nu mai răzbea" nu-i apăru ca un fapt oarecare, ci ca o glumă proastă, ca unul dintre acele jocuri de cuvinte care, folosite de pildă la reporterii sportivi, îi provocau dintotdeauna o maximă repulsie. Mai cu seamă ceea ce povestea factorul poştal despre ţigan i se păruse de un echivoc grosolan, o aluzie stângace, la fel şi telegrama de felicitare, în care cuvintele erau atât de uzuale, încât nu putuseră fi gândite în sensul acela. Şi, de altfel, nu numai ceea ce vorbeau ei era o aluzie, ci şi obiectele din jurul lui aveau menirea să-i semnifice ceva. „E ca şi cum mi-ar face semn cu ochiul!" gândi Bloch. Căci ce putea să însemne capacul de la călimară, care zăcea lipit de ea, pe sugativă şi faptul evident că astăzi se schimbase şi se pusese o sugativă nouă pe pupitrul de scris, aşa încât erau puţine urmele care se puteau citi? Nu era mai bine să se spună

„pentru ca să" în loc de „aşa încât"? Aşadar, pentru ca să poată fi citite urmele? Şi funcţionara care ridică receptorul şi transmite, pe litere, telegrama de felicitare. Ce fel de aluzii făcea? Ce se ascundea în spatele acelui „numai bine" pe care-l dicta? „Cele mai calde salutări" – oare ce să însemne? Pentru cine erau înfloriturile astea? Al cui era pseudonimul „bunicii mândri"? Încă de dimineaţă, Bloch socotise măruntul anunţ din ziar „De ce nu telefonezi"? drept o cursă.

I se păru că factorul poştal şi funcţionara ştiu tot. „Funcţionara şi factorul poştal", se corectă el. Iată că această boală a jocului de cuvinte, atât de urâtă de el, l-a năpădit în miezul zilei. „În miezul zilei"? Cine ştie cum de i-a venit în minte expresia asta. Formularea îi părea, într-un mod neplăcut, hilară. Dar restul cuvintelor din frază nu erau şi ele tot atât de neplăcute? Dacă rostea cuvântul „boală", după câteva repetări nu-i venea decât să-şi râdă de sine. „M-a năpădit o boală" – ridicol. „Mă îmbolnăvesc" – la fel de ridicol. „Funcţionara şi factorul poştal"; „Factorul poştal şi funcţionara" – ce glumă! „Ştiţi gluma cu factorul poştal?" „Toate îmi apar ca nişte titluri", gândi Bloch: „Telegrama de

felicitare", „Capacul călimării", „Fărâme de sugativă pe pardoseală". Văzu stativul în care erau atârnate diferitele ştampile de parcă ar fi fost desenat. Îl privi îndelung, dar nu se dumiri ce putea fi comic acolo; totuşi trebuia să aibă o poantă, altminteri nu l-ar fi văzut el ca pe un desen. Sau iarăşi o cursă? Obiectul, să fi fost el anume menit să-l dea de gol pe el? Bloch se uită în altă parte, apoi iarăşi în altă parte şi încă o dată în altă parte. Vă spune ceva această tuşieră? La ce vă gândiţi când vedeţi acest cec completat? Cu ce asociaţi tragerea sertarului în afară? Îi venea să inventarieze încăperea pentru ca obiectele, în faţa cărora ezită sau pe care omite să le enumere, să-i poată servi drept indicii. Factorul poştal bătu cu palma geanta mare pe care continua s-o ţină atârnată. „Factorul poştal loveşte geanta şi şi-o dă jos de pe umăr", gândi Bloch, cuvânt cu cuvânt. „Acum o aşază pe masă şi intră în magazia de coletărie." Descrise momentele acţiunii de parcă abia în felul acesta şi le putea imagina, aidoma unui reporter de la radio pentru ascultători. După un timp, lucrul acesta i-a folosit.

Se opri pentru că sunase telefonul. Ca de fiecare dată, când suna telefonul, credea că ştiuse cu o clipă

mai înainte că va suna. Funcţionara ridică receptorul şi făcu un semn înspre cabina telefonică. Deja în cabină, se întrebă dacă nu cumva înţelesese greşit gestul mâinii, dacă nu cumva fusese un simplu gest, neadresat cuiva anume. Ridică receptorul şi o rugă pe fosta lui soţie, care, ca şi cum ar fi ştiut că e el, se prezentase spunându-şi prenumele, să-i trimită nişte bani la post-restant. Urmă o tăcere ciudată. Bloch auzi nişte şuşoteli care nu-i erau destinate lui. Unde te afli? întrebă femeia. De atâta colindat, am ajuns pe jantă, spuse Bloch şi râse ca de o glumă plină de haz. Femeia nu-i răspunse. Bloch auzi din nou şuşoteli. E foarte dificil, îi răspunse femeia. De ce? întrebă Bloch. N-a vorbit cu el, îi răspunse femeia. „Unde să trimit bani?“ Bloch îi spuse că în curând va trebui să-şi întoarcă pe dos buzunarele dacă nu-l ajută. Femeia tăcu. Apoi, la celălalt capăt al firului, telefonul fu închis.

„Zăpadă de anul trecut“, gândi pe neaşteptate Bloch, ieşind din cabină. Ce vrusese să spună cu asta? Într-adevăr, auzise că pe graniţă sunt desişuri sălbatice atât de compacte, încât pe dedesubtul lor pot fi întâlnite petice de zăpadă până la începutul verii. Bine, dar nu asta a vrut să spună. Şi apoi – nu

avea ce să caute în desişuri. „Nu avea ce să caute?" Ce voia să spună cu asta? „Ceea ce spun", gândi Bloch.

La casa de economii schimbă hârtia de un dolar pe care o purta de multă vreme la el. Încercă să schimbe şi nişte bani brazilieni, dar această valută nu se cumpăra în acel loc; de altfel, le lipsea şi cursul valutar.

Când intrase Bloch, funcţionarul număra monede, le strângea în suluri şi le prindea cu elastice. Bloch puse bancnota pe bariera ghişeului. Alături se afla un ceas cu muzică; abia când se uită a doua oară îşi dădu seama că era o puşculiţă în scopuri filantropice. Funcţionarul ridică privirea, dar continuă să numere. Fără să aştepte să fie întrebat, Bloch împinse bancnota pe sub geamul ghişeului. Funcţionarul stivui la rând sulurile, alături de el. Bloch se aplecă şi suflă bancnota până la masa funcţionarului, iar funcţionarul o despături, o netezi cu latul palmei, o pipăi cu buricele degetelor. Bloch văzu că vârfurile degetelor erau destul de negre. Din încăperea din dos apăru un al doilea funcţionar. Spre a putea dovedi ceva, gândi Bloch, rugă să i se pună monedele – nu era nici

o bancnotă printre ele – într-o punguță de hârtie și împinse înapoi monedele pe sub geamul ghișeului. Cu același tip de gesturi cu care stivuise înainte sulurile, funcționarul vârî monedele într-un plic de hârtie și i-l împinse lui Bloch pe sub geamul ghișeului. Bloch își imagină cum s-ar ruina casa de economii până la urmă dacă toată lumea ar cere să i se pună banii în plic. Ar putea oare această risipă de material de ambalat să determine, treptat, falimentul magazinelor? Oricum îi făcea plăcere să-și închipuie acest lucru.

Bloch își cumpără dintr-o librărie o hartă turistică a zonei respective; puse să-i fie împachetată; își cumpără apoi și un creion. Ceru să i se ambaleze și creionul într-o punguță de hârtie. O porni mai departe cu sulul în mână; era de părere că așa era mai pașnic decât înainte, cu mâinile goale.

În afara localității, se așeză pe o bancă, într-un loc de unde avea o privire de ansamblu a împrejurimilor și confruntă, cu creionul, detaliile de pe hartă cu detaliile pe care le vedea pe teren, în fața lui. Legenda schiței: cercurile acestea însemnau o pădure de foioase, triunghiurile – o pădure de conifere; privind harta, rămase surprins văzând că

ea corespunde. Terenul din partea aceea era, desigur, mlăştinos; dincolo ar trebui să fie o pancartă şi acolo – o trecere de cale ferată. Mergând înainte pe şoseaua aceasta, ar trebui să treacă peste un pod, apoi să ajungă la un drum pentru transportul mărfurilor, după aceea, la un urcuş abrupt, dar sus s-ar putea afla cineva; deci drumul acesta ar trebui ocolit în goană peste câmpul acesta, către pădure – din fericire o pădure de conifere –, dar şi din pădure ar putea să iasă unii, aşa încât ar trebui făcută o cotitură, pe povârnişul acesta la vale, înspre gospodăria de-acolo, în fugă pe lângă hambar, de-a lungul pârâului – ar putea fi sărit prin locul acesta – pentru că aici ar putea apărea un jeep, şi pe urmă, în fugă, în zig-zag, peste arătură, prin gardul acela viu, direct în şosea unde ar putea apărea un camion pe care l-ar putea opri şi atunci ar fi în siguranţă. Bloch se opri. Auzise el într-un film pe cineva zicând: „Când e vorba de crimă, aşa se întâmplă: sari de la una la alta."

Se simţi uşurat când pe hartă dădu peste un pătrat pe care nu-l regăsi în peisaj: casa care era indicată acolo nu se afla aici şi strada, care făcea în locul acesta o curbă, în realitate era dreaptă. Lui

Bloch i se păru că această neconcordanţă i-ar putea fi utilă.

Urmări pe câmp un câine care alerga înspre un om; îşi dădu seama apoi că, de fapt, nu mai urmăreşte câinele, ci omul acela care se mişca precum cineva care caută să iasă în calea altcuiva. Zări acum şi un copil, în spatele omului; dintr-odată, observă că nu mai urmăreşte nici bărbatul, nici câinele, cum ar fi fost firesc, ci copilul care, privit de la distanţă, părea că tremură; după aceea sesiză că ţipătul copilului fu ceea ce îi păruse lui un tremur. Între timp, bărbatul apucase câinele de zgardă şi toţi trei – câine, bărbat şi copil – îşi continuau mersul într-o anumită direcţie. „Pentru cine s-au petrecut toate acestea?" gândi Bloch.

Pe pământ, în faţa lui, o altă imagine. Nişte furnici care se apropiau de o firimitură de pâine. Îşi dădu seama că, iarăşi, nu furnicile erau acelea pe care le observa, ci musca aşezată pe firimitura de pâine.

Literalmente, tot ce vedea i se părea ostentativ. Imaginile care i se perindau pe dinainte nu i se păreau firești, ci aşa, de parcă erau anume menite pentru el. De parcă serveau unui scop. La orice privea, totul era bătător la ochi. „Ca un semn de

exclamare!" gândi Bloch. Ca niște porunci! Crâmpeiele pe care le reținea păreau că scânteiază, că tremură pe margini.

A pornit-o la drum direct din poziție șezândă, fără să se ridice de-a binelea. După un timp se opri și, din poziția de repaus, brusc, o luă la fugă. Demară repede, se opri subit, schimbă direcția, fugi apoi în pas egal, schimbă pasul, schimbă încă o dată pasul, se opri, fugi de-a îndărătelea și în timpul acela se învârti pe loc, merse cu spatele, după câțiva pași o luă din nou la fugă, iarăși se opri subit, se așeză pe piatra unei fântâni și din nou porni în goană din poziție șezândă.

Mai pe urmă, când se opri după aceea iarăși să-și continue mersul, începură să i se încețoșeze contururile imaginilor; până la urmă, se înnegriră într-atât, încât rămaseseră doar niște cercuri în mijloc. „Ca și cum într-un film cineva ar privi prin lunetă", gândi el. Își șterse cu pantalonii sudoarea de pe picioare. Trecu pe lângă o pivniță, în care, prin ușa întredeschisă, se zăreau niște frunze de ceai licărind straniu. „Ca niște cartofi", gândi Bloch.

Bineînțeles, casa din fața lui era cu etaj, obloanele erau ferecate, țiglele acoperișului erau acoperite

cu mușchi (iarăși un cuvânt din acelea!), ușa era încuiată și deasupra ei stătea scris: *Școala elementară*. În spate, în grădină, cineva spărgea lemne, probabil omul de serviciu de la școală – chiar așa era –, și în fața școlii se afla, firește, un gard viu, da, totul se potrivea, nu lipsea nimic, nici măcar buretele de la tablă în clasa întunecată, iar alături cutia cu cretă, și nici semicercurile de pe pereții clădirii, sub ferestre, care aveau și ele o legendă care confirma că era vorba de zgârieturile făcute de cârligele ferestrelor – era în general, ca și cum tot ce vedea sau auzea îi confirma că lucrurile corespund.

Capacul lăzii cu cărbuni din sala de clasă era deschis; înăuntru, în ladă, se putea vedea coada unei lopeți (o păcăleală de întâi aprilie!), în plus, dușumeaua din scânduri late, care păstrau în crăpăturile dintre ele umezeala proaspetei spălări; să nu uităm harta de pe perete, chiuveta de lângă tablă și pănușile de porumb de pe pervazul ferestrei – totul o pastișă proastă! Nu prind la el păcălelile astea de întâi aprilie!

Era ca și cum ar fi schițat cercuri din ce în ce mai mari. Uitase de paratrăsnetul de lângă ușă care acum îi apărea ca un cuvânt-cheie. Trebuia să

înceapă. Se ajută mergând pe lângă clădirea şcolii în curtea din dos şi stând de vorbă, în magazia de lemne, cu omul de serviciu. Magazia de lemne, omul de serviciu, curtea – cuvinte-cheie. Se uită la omul de serviciu cum aşază câte o bucată de lemn pe butuc şi cum ridică toporul. I se adresă de afară, din curte; omul de serviciu se opri, îi răspunse, şi când lovi în bucata de lemn, aceasta sări într-o parte şi el nimeri butucul, stârnind praf în jur. Mormanul de lemne din spatele lui, încă nesparte, se prăbuşi. Iarăşi un cuvânt-cheie! Dar nu se mai preocupă de el, ci îl întrebă pe omul de serviciu, aflat în semiobscuritatea din magazie, dacă acea unică încăpere serveşte drept sală pentru toate clasele de şcoală, iar omul de serviciu îi răspunse că, într-adevăr, pentru toate clasele există doar această unică sală.

Nu-i de mirare, spuse brusc omul de serviciu, înfigând toporul în butuc şi ieşind din magazie, că la terminarea şcolii, copiii nici măcar n-au învăţat să vorbească şi nu sunt în stare să rostească până la capăt nici măcar o singură propoziţie pe care s-o fi gândit ei; vorbesc unii cu alţii folosind aproape numai cuvinte izolate, niciodată neîntrebaţi şi ceea ce învaţă sunt doar nişte lucruri pe care le tocesc

şi le spun pe de rost; nu sunt în stare, dincolo de astea, să formuleze propoziţii întregi. „De fapt, cu toţii au mai mult sau mai puţin vorbirea handicapată", spuse omul de serviciu.

Ce vrea să spună? Ce urmăreşte omul de serviciu? Ce legătură avea acest lucru cu el? Niciuna? Dar atunci de ce vorbea omul de serviciu aşa, de parcă ar fi existat o legătură?

Bloch ar fi trebuit să-i răspundă, dar nu interveni. Odată începută discuţia, ar fi trebuit să continue să vorbească. Se mai mişcă prin curte, îl ajută pe omul de serviciu să strângă bucăţile de lemn care săriseră afară din magazie când le spărsese şi apoi, treptat şi pe neobservate, se retrase înspre stradă de unde putu să se îndepărteze nestânjenit.

Trecu prin dreptul terenului de sport. Era după terminarea programului de lucru şi fotbaliştii se antrenau. Pământul era atât de umed, încât atunci când un jucător lovea mingea, săreau stropi din iarbă. Bloch privi un timp, dar se însera şi merse mai departe.

La cârciuma din gară mâncă nişte chiftele şi bău câteva pahare cu bere. Afară, pe peron, se aşeză pe o bancă. O fată cu pantofi cu tocuri înalte se plimba

înainte și înapoi pe pietriș. În biroul impiegatului de mișcare sună telefonul. În ușă stătea un funcționar și fuma. Cineva ieși din sala de așteptare, dar se opri imediat. Iarăși suna în biroul impiegatului de mișcare și se auziră vorbe ca atunci când vorbește cineva la telefon. Între timp se întunecase.

Nu se mai auzea mare lucru. Ici și colo zăreai pe câte unul cum trăgea din țigară. Un robinet fu deschis cu putere și apoi închis imediat. Ca și cum respectivul s-ar fi speriat. Ceva mai departe, unii vorbeau pe întuneric; ca într-o stare de moțăială, distingea vocalele a, i. Cineva strigă: Au! Nu putu recunoaște dacă era femeie sau bărbat cel ce strigase. De la o distanță mai mare auzi pe cineva rostind foarte clar: „Păreți foarte istovit!" Zări de asemenea foarte clar un muncitor feroviar care stătea între șinele de cale ferată și se scărpina în cap. Bloch avu senzația că doarme.

Văzu un tren intrând în gară. Apoi văzu niște oameni care se dădură jos, dar așa ca și cum n-ar fi fost pe deplin hotărâți să coboare. La sfârșit ieși și un om beat care închise ușa, trântind-o cu putere. Îl văzu pe funcționarul de pe peron făcând un semn cu lanterna și trenul o porni mai departe.

În sala de aşteptare, Bloch privi tabela cu mersul trenurilor. În ziua aceea nu mai trecea nici un tren. Oricum, între timp se făcuse destul de târziu ca să poată merge la cinematograf.

În holul cinematografului câţiva şedeau şi aşteptau. Bloch se aşeză şi el, cu biletul în mână. Se adunau din ce în ce mai mulţi oameni. Era plăcut să asculţi tot felul de zgomote. Bloch ieşi în faţa cinematografului, se apropie de un grup şi apoi intră în sală.

În film, unul îl împuşca pe altul care stătea cu spatele la el, mult mai departe, lângă un foc de tabără. Nu se petrecu însă nimic; omul nu se răstoarnă, rămâne şezând, nici măcar nu se întoarce să vadă cine a tras. Se scurge câtva timp. Apoi omul alunecă încet într-o parte şi rămâne nemişcat la pământ. Niciodată puştile astea vechi – îi spune însoţitorului său cel care a tras – n-au forţă de străpungere. În realitate, omul aşezat lângă foc fusese mort dinainte.

După film, Bloch plecă împreună cu doi tineri cu maşina spre graniţă. O piatră lovi maşina pe dedesubt; Bloch, care şedea în spate, deveni din nou atent. Cum în ziua respectivă se plătiseră salariile, nu

mai găsi nici o masă liberă în cârciumă. Apăru hangiţa şi-i puse o mână pe umăr. El înţelese şi comandă rachiu pentru toţi care şedeau la masa aceea.

La plată, puse pe masă o bancnotă împăturită. Cineva de alături despături bancnota şi spuse că în bancnotă ar fi putut fi ascunsă încă una. Bloch spuse: Şi ce dacă? şi împături bancnota la loc. Tânărul despături iarăşi bancnota şi aşeză o scrumieră peste ea, Bloch apucă scrumiera şi azvârli de jos în sus, în obrazul tânărului, mucurile de ţigară. Cineva însă îi trase scaunul de sub el, încât alunecă sub masă.

Bloch sări numaidecât în picioare şi-l izbi cu antebraţul în piept pe tânărul care-i smulsese scaunul. Tânărul se prăvăli la perete şi gemu puternic pentru că i se tăiase răsuflarea. Alţi câţiva îi răsuciră lui Bloch braţele la spate şi-l împinseră pe uşă afară. Nu căzu, se clătină doar şi se repezi din nou înăuntru.

Îl pocni pe tânărul care-i despăturise bancnota. Din spate se pomeni cu un picior în dos şi se prăbuşi împreună cu tânărul acela peste masă. Căzând, continuă să-l lovească.

Cineva îl apucă de picioare şi-l smuci într-o parte. Bloch îl lovi în coaste şi respectivul îi dădu drumul, dar alţii puseră mâna pe el şi-l târâră afară. Pe stradă unul îi încleştă capul cu braţul şi-l purtară astfel de colo colo. În faţa clădirii vămii se opriră, îi apăsară capul de sonerie şi plecară.

Un funcţionar de la vamă ieşi, dădu cu ochii de Bloch şi intră din nou în clădire. Bloch o luă la goană în urma flăcăilor, îl apucă pe la spate pe unul dintre ei şi-l trânti. Ceilalţi tăbărâră pe el. Bloch se feri şi-i plasă unuia o lovitură cu capul în burtă. Dinspre cârciumă mai apărură câţiva. Unul dintre ei îi aruncă un palton în cap. Bloch îl lovi în fluierul piciorului, dar un altul reuşise deja să înnoade mânecile paltonului. Acum reuşiră repede să-l doboare la pământ şi se reîntoarseră la cârciumă.

Bloch se eliberă de palton şi se luă după ei. Unul se opri fără să se întoarcă, Bloch se repezi la el, dar brusc flăcăul ţâşni înainte şi Bloch căzu.

După câtva timp se ridică şi intră în cârciumă. Vru să spună ceva, dar când să-şi mişte limba, simţi sânge în gură. Se aşeză la o masă şi făcu semn cu un deget să i se aducă ceva de băut. Ceilalţi de la masă nu se sinchisiră de el. Chelneriţa îi aduse o sticlă cu

bere fără pahar. I se păru că vede pe masă nişte muşculiţe alergând încoace şi încolo, dar nu era decât fumul de la ţigări.

Era prea slăbit ca să ridice sticla cu bere cu o singură mână; aşa că o cuprinse cu amândouă şi se aplecă spre a nu fi nevoit s-o ridice. Urechile îi erau atât de sensibilizate, încât timp de câteva minute nu auzi cărţile de joc din preajmă căzând firesc pe masă, ci ca pe nişte pocnituri, iar la tejghea, buretele nu cădea în chiuvetă, ci părea trântit; copilul hangiţei, încălţat cu galenţi direct pe picioarele goale, nu mergea pur şi simplu, ci ţopăia; vinul nu curgea, ci clipocea în pahare; tonomatul nu cânta, ci urla.

Auzi o femeie scoţând un ţipăt de spaimă, dar un ţipăt de femeie într-o cârciumă n-avea nici o semnificaţie; probabil că femeia nici nu ţipase de spaimă. Şi totuşi ţipătul îl făcuse să tresară – numai din cauza zgomotului, numai pentru că fusese atât de strident ţipătul acela de femeie.

Treptat, celelalte detalii îşi pierdură însemnătatea. Spuma din sticla de bere golită îi spunea tot atât de puţin ca şi pachetul de ţigări pe care un tânăr din preajma lui îl deschisese ca el să poată să apuce cu unghiile o ţigară. Nici chibriturile arse,

răspândite peste tot printre scândurile podelei nu-l mai preocupau şi nici urmele făcute cu unghiile în chitul de la fereastră nu i se părea a avea neapărat de-a face cu el.

Acum totul îl lăsa rece, toate erau din nou la locul lor. Ca în timp de pace, gândi Bloch. Nu trebuia să mai tragă anume concluzii legate de cocoşul de munte împăiat de deasupra tonomatului. Nici muştele adormite pe tavan nu mai reprezentau niscaiva aluzii.

Văzu un tânăr pieptănându-şi părul cu degetele, văzu o fată îndreptându-se de-a îndărătelea spre dans, văzu tineri ridicându-se în picioare şi încheindu-şi vestoanele, auzi plescăitul cărţilor de joc când erau amestecate, dar nu mai simţi nevoia să se oprească asupra acestor lucruri.

Bloch era obosit. Şi pe măsură ce-i creştea oboseala, percepea totul mai clar, deosebea mai bine un lucru de celălalt. Văzu cum uşa rămâne mereu deschisă când câte unul ieşea afară şi vedea mereu pe câte cineva cum se ridică şi închide din nou uşa. Era atât de obosit, încât vedea fiecare obiect în sine, mai cu seamă contururile, de parcă obiectele ar fi constat numai din contururi. Vedea şi auzea

totul direct, fără să trebuiască întâi să le traducă în cuvinte, ca mai înainte, sau să le recepţioneze numai sub formă de cuvinte sau jocuri de cuvinte. Se afla într-o stare în care totul i se părea firesc.

Mai târziu hangiţa veni şi se aşeză lângă el, iar el o cuprinse cu braţul atât de natural, încât nu păru nimic ostentativ. Azvârli câteva monede în tonomat, de parcă nu s-ar fi întâmplat nimic, şi începu să danseze cu hangiţa. Observă că de fiecare dată când ea îi spunea câte ceva, îi rostea şi numele. Nu i se mai părea ciudat văzând-o pe chelneriţă cum îşi ţinea o mână cu cealaltă, şi nici perdelele groase nu mai prezentau nimic deosebit şi i se părea de la sine înţeles faptul că tot mai mulţi oameni plecau. Calm asculta cum, ajunşi afară în stradă, îşi făceau nevoile şi plecau mai departe.

În cârciumă, atmosfera se linişti, astfel că discurile puse în tonomat se puteau asculta foarte bine. În pauza dintre discuri oamenii vorbeau încet, aproape că-şi ţineau respiraţia; răsuflai uşurat când începeau să răsune cântecele de pe discul următor. Bloch avu impresia că putea să vorbească despre aceste lucruri ca despre ceva ce se tot repetă; aşa, ca un program zilnic: ceva ce, de obicei, se scrie pe

ilustrate. „Seara stăm la cârciumă şi ascultăm discuri." Se simţea tot mai obosit. Afară cădeau mere din pomi.

Când, în afară de el, nu mai rămăsese nimeni, hangiţa se duse la bucătărie. Bloch stătu pe loc şi aşteptă să se termine discul. Apoi decuplă tonomatul; nu mai ardea lumina decât în bucătărie.

Hangiţa şedea la o masă şi-şi făcea socotelile. Bloch se apropie de ea, în mână cu un suport de carton pentru paharul cu bere. Când îl văzu venind, ea ridică privirea şi se uită în ochii lui în timp ce el se apropia de ea. Era prea târziu când el îşi aminti de suportul acela de carton; dădu repede să-l ascundă, înainte ca ea să-l vadă, dar hangiţa îşi coborâse deja privirea asupra acestuia şi-l întrebă ce are de gând cu el sau dacă a scris ea pe suport vreo socoteală care n-a fost plătită. Bloch lăsă suportul să cadă şi se aşeză lângă hangiţă, dar gesturile lui nu se continuau unul pe celălalt; ezita la fiecare mişcare. Ea continua să socotească, vorbind între timp şi cu el, iar apoi puse banii deoparte. Bloch îi spuse că pur şi simplu uitase că ţinea suportul de bere în mână şi că asta n-are nici o importanţă.

Ea îl invită să mănânce ceva cu ea şi îi aşează dinainte un fund de lemn. Lipseşte cuţitul, îi spuse el, deşi ea pusese cuţitul lângă fundul de lemn. Ea zise că trebuie să strângă rufele din grădină pentru că, uite, începe să plouă. Nu plouă, o corectă el, picură din copaci pentru că bate vântul. Dar între timp ea ieşise şi, pentru că lăsase uşa deschisă, el văzu că într-adevăr ploua. O văzu întorcându-se şi-i strigă că a pierdut o cămaşă pe drum, dar se dovedi că nu era decât cârpa de spălat pe jos care stătuse şi mai înainte pe jos, lângă intrare. Când ea aprinse la o masă o lumânare, el văzu cum ceara picura pe o farfurie pentru că ea ţinea lumânarea puţin înclinată. Să aibă grijă, îi spuse el, că ceara se prelinge pe farfuria curată. Dar pe ceara scursă şi încă moale ea aşeză lumânarea şi o ţinu apăsată până ce se înţepeni. „N-am ştiut că vrei să pui lumânarea pe farfurie", spuse Bloch. Ea făcu o mişcare ca şi cum ar fi vrut să se aşeze într-un loc unde nu era scaun. Bloch strigă: „Atenţie!" Dar ea nu făcuse decât să se aplece ca să ridice o monedă care, în timp ce număra, îi alunecase sub masă. Când femeia se duse în odaia de dormit ca să vadă de copil, el întrebă imediat de ea; chiar şi când se

sculă de la masă puţin, el strigă în urma ei, ca să afle unde se duce. Ea deschise radioul de pe frigider; îi plăcea s-o privească umblând de colo colo, în timp ce radioul difuza muzică. La film, când se intercala o emisiune de radio şi se întrerupea rularea, era ca să se anunţe descrierea unui criminal.

Stăteau la masă şi vorbeau. Bloch avu impresia că e incapabil să spună ceva serios. Făcea glume proaste, dar hangiţa le lua pe toate în serios, îi spuse că bluza ei este vărgată ca un tricou de fotbalist; vru să vorbească mai departe, dar ea interveni şi-l întrebă dacă nu-i place bluza şi de ce. Degeaba o asigură că făcuse doar o glumă, că de fapt, la tenul ei palid, bluza îi stă foarte bine; ea îl întrebă dacă i se pare că are cumva pielea prea palidă. El, tot în glumă, îi spuse că bucătăria era aranjată aproape ca o bucătărie la oraş şi ea îl întrebă de ce a spus „aproape". Cumva cei de acolo îşi ţin lucrurile mai curate? Chiar şi când Bloch făcu o glumă pe seama fiului moşierului (că probabil a şi cerut-o în căsătorie), ea îl luă în serios şi-i răspunse că fiul moşierului nu era liber. Făcând o comparaţie, vru să-i explice că el nu vorbise serios, dar ea luă textual şi aceste vorbe ale lui. „De fapt, n-am vrut să spun nimic cu asta",

rosti Bloch. „Ei, vei fi avut tu vreun motiv ca s-o spui", îi răspunse hangița. Bloch râse. Ea îl întrebă de ce râde de ea.

Copilul o strigă din dormitor. Ea se duse la el și-l liniști. Când se reîntoarse, Bloch era deja în picioare. Ea se opri în fața lui și-l privi. Apoi îi vorbi despre ea. Pentru că era atât de aproape de el, Bloch nu putu să-i răspundă și făcu un pas îndărăt. Ea nu-l urmă, el se întrerupse. El vru să o cuprindă cu brațul. Când, în sfârșit, își mișcă mâna, privirea ei alunecă într-o parte. Bloch își lăsă mâna să cadă și se prefăcu că a glumit. Hangița se așeză de partea cealaltă a mesei și continuă să vorbească.

Intenționă și el să spună ceva, dar nu-i veni în minte ce anume. Încercă să-și amintească; nu-și aminti despre ce fusese vorba, oricum era ceva legat de greață. Apoi, o mișcare din mână a hangiței îi aminti de altceva. Nici de data asta nu-și dădu seama de ce anume, dar în orice caz era ceva legat de rușine. Ceea ce percepea – gesturi, lucruri – nu-i amintea de alte gesturi, alte lucruri, ci de senzații și sentimente, iar sentimentele acelea nu îi apăreau ca ceva aparținând trecutului, ci le trăia ca pe ceva prezent. Nu-și amintea de ceva rușinos, de ceva

ce-i făcuse greață, ci se rușina și-i era greață acum, amintindu-și, dar fără să rememoreze lucrurile care-i provocaseră rușinea și greața. Dar greața și rușinea laolaltă erau atât de intense, încât simți furnicături în tot corpul.

De afară se auzi ceva metalic lovind în geamul ferestrei. La întrebarea lui, hangița îi răspunse că este sârma de la paratrăsnet, care se balansează. Bloch, care observase și la școală un paratrăsnet, găsi că reîntâlnirea cu acest obiect înseamnă ceva; că nu poate fi o simplă întâmplare faptul că de două ori la rând se interferează cu un paratrăsnet. În general, vedea pretutindeni similitudini; toate obiectele îi aminteau unele de altele. Oare ce putea să însemne repetata întâlnire cu paratrăsnetul? Ce să deducă din paratrăsnet? „Para-trăs-net"? Cumva iarăși un joc de cuvinte? Să însemne oare că nu i se poate întâmpla nimic? Sau e o aluzie ca să-i povestească totul hangiței? Și fursecurile de pe farfuria aceea de lemn, de ce aveau ele forme de pești? La ce făceau astea aluzie? Să rămână mut ca peștele? Să nu mai continue să vorbească? Asta voiau să spună peștii de pe farfuria aceea de lemn? Parcă nu le

vedea pe toate acestea, ci parcă le citea undeva, pe un panou cu reguli de comportare.

Da, erau reguli de comportare. Cârpa de spălat vasele care atârna peste robinet îi poruncea ceva. Şi dopul de la sticla cu bere de pe masa care, între timp, fusese debarasată îl îndemna către ceva. Ca într-un joc, pretutindeni vedea o chemare: asta să facă, asta să nu facă. Totul apărea formulat dinainte: raftul cu borcănele de condimente, raftul borcanelor cu marmeladă proaspăt fiartă... totul se repeta. Bloch îşi dădu seama că de câtva timp nu mai conversa cu sine însuşi. Hangiţa era la chiuvetă şi strângea resturile de pâine de pe nişte farfurii. Mereu trebuie să strângă în urma lui, zise ea; nici măcar sertarul din care-şi scoate tacâmurile nu-l închide, cărţile pe care le răsfoieşte le lasă deschise pe unde se nimereşte; când îşi dezbracă vestonul, îi dă pur şi simplu drumul pe jos.

Bloch îi răspunse că, într-adevăr, are sentimentul că trebuie să dea drumul la toate. Că, de pildă, nu lipseşte mult ca şi scrumierei, pe care o are în mână, să-i dea drumul să cadă; că se miră el însuşi văzând scrumiera încă în mâna lui. Se ridicase în picioare, ţinând scrumiera în faţa lui.

Hangița îl privi. El se uită câteva clipe la scrumieră, apoi o puse deoparte. Ca și cum ar fi vrut să o ia înaintea aluziilor care se tot înmulțeau, Bloch repetă ceea ce spusese deja. Era atât de neajutorat, că repetă încă o dată. O văzu pe hangiță cum își scutură brațul deasupra chiuvetei. Ea îi spuse că i-a alunecat o bucățică de măr în mânecă și că uite, nu vrea să iasă afară. Nu vrea să iasă afară? Bloch o imită, scuturându-și și el mâneca. I se părea că dacă poate să imite totul, ar putea să fie la adăpost. Dar ea sesiză imediat și îi mimă cum o imitase.

Între timp ea se apropiase de frigiderul pe care se afla o cutie de ambalat tortul. Bloch o urmări cum, în timp ce continua să-l imite, a atins cu spatele cutia de tort. Dar cum el o privea cu multă atenție, ea dădu încă o dată cu cotul îndărăt. Cutia pentru ambalat tortul începu să alunece și se rostogoli în jos peste marginea rotunjită a frigiderului. Bloch ar fi putut s-o prindă, dar o contemplă până ce ajunse pe dușumea.

În timp ce hangița se aplecă după cutie, el umblă încoace și încolo, împingând pe unde nimerea și pe unde se oprea lucrurile care-i ieșeau în cale: un scaun într-un colț, o brichetă pe cuptor, un pahar

pentru ouă pe masă. „E totul în ordine?“ întrebă el. De fapt, întreba ceea ce ar fi vrut s-o audă pe ea întrebându-l. Înainte ca ea să-i poată răspunde, de afară se auzi o bătaie în geam cum niciodată n-ar fi putut ciocăni sârma vreunui paratrăsnet. Bloch simţise totul cu o clipă mai devreme.

Hangiţa deschise fereastra. Afară era un funcţionar de la punctul vamal care o rugă să-i dea o umbrelă ca să se întoarcă acasă, în localitate. Bloch spuse că va pleca şi el cu acesta şi hangiţa îi dădu umbrela care atârna de rama uşii, sub pantalonii de lucru. Promise că o va aduce înapoi a doua zi. Până ce nu o va fi restituit nu putea interveni nimic.

Ajuns în stradă, deschise umbrela. Răpăiala ploii se auzi dintr-odată atât de tare, încât nici nu percepu dacă ea îi răspunsese ceva. Funcţionarul de la punctul vamal alergă pe lângă peretele casei până sub umbrelă şi se îndepărtară împreună.

După câţiva paşi, la cârciumă lumina se stinse şi se făcu beznă. Era atât de întuneric, încât Bloch îşi ţinu mâna în faţa ochilor.

De dincolo de zidul pe lângă care tocmai treceau se auzi fornăit de vite. Ceva trecu în goană

prin dreptul lui. Frunzişul din marginea drumului foşni. „Era cât pe ce să calc un arici!“ zise funcţionarul de la punctul vamal.

Bloch îl întrebă cum de a reuşit să distingă ariciul pe întuneric. Funcţionarul îi răspunse: „Asta face parte din meseria mea. Dacă, de pildă, vedem o mişcare sau auzim un zgomot, trebuie să fim în stare să recunoaştem obiectul care determină mişcarea sau zgomotul. Trebuie să fim în stare să recunoaştem chiar şi un lucru care se mişcă în marginea razei de cuprindere a retinei, ba chiar şi culoarea trebuie să i-o recunoaştem, deşi culorile pot fi văzute bine doar cu centrul retinei.“ Între timp lăsaseră în urmă casele de pe graniţă şi mergeau pe o scurtătură de-a lungul râului. Drumeagul era presărat cu nisip care i se părea lui Bloch – pe măsură ce se obişnuia cu întunericul – tot mai deschis la culoare.

„Bineînţeles că aici nu suntem prea ocupaţi“, spuse funcţionarul. „De când e minată graniţa, nu se mai face contrabandă. Din pricina asta, atenţia noastră scade, obosim şi nu ne mai putem concentra. Şi când totuşi se mai întâmplă câte ceva, nici măcar nu mai reacţionăm.“

Bloch zări ceva venind în fugă spre el şi se dădu în spatele funcţionarului. Un câine trecu în goană pe lângă el şi-l atinse.

„Şi atunci când îţi iese cineva în cale, te pomeneşti că nici nu mai ştii cum să pui mâna pe el. De la bun început te plasezi greşit şi, chiar dacă eşti bine plasat, te bazezi pe faptul că îl va prinde colegul de lângă tine care, la rândul lui, se bazează pe tine, şi respectivul scapă." Scapă? Bloch auzi cum funcţionarul răsuflă adânc, sub umbrelă, lângă el.

Nisipul scârţâi în spatele lui. Se întoarse şi văzu câinele care venea în urma lor. Merseră înainte cu câinele după ei, adulmecându-le picioarele. Bloch se opri, rupse de pe malul râului o nuia de alun şi-l alungă.

„Atunci când stai faţă în faţă cu respectivul", continuă funcţionarul, „este important să te uiţi în ochii lui. Înainte de a o lua la fugă, ochii îţi indică direcţia în care se va îndrepta. În acelaşi timp trebuie să-i observi şi picioarele. Pe ce picior stă? Va fugi în direcţia piciorului pe care se lasă. Şi dacă respectivul ar vrea să te inducă în eroare şi să nu fugă în acea direcţie, va trebui înainte de a ţâşni din loc să-şi schimbe piciorul, manevră care-l costă

timp, astfel încât în clipele acelea te poţi năpusti asupra lui." Bloch privi spre râu în jos; îl auzea, dar nu-l vedea. Dintr-un tufiş se ridică în zbor o pasăre greoaie. Într-un coteţ se auziră nişte găini scurmând şi lovind cu ciocul în pereţii de lemn. „De fapt, nu există nici o regulă", spuse funcţionarul. „Întotdeauna te afli într-o poziţie dezavantajoasă pentru că celălalt te observă şi el şi vede cum reacţionezi la mişcările lui. Or, tu nu faci altceva decât să reacţionezi. Şi dacă o ia la fugă, iar după primul pas îşi schimbă direcţia, tu eşti acela care se află pe picior greşit."

Între timp ajunseseră din nou la şoseaua asfaltată şi se apropiaseră de intrarea în localitate. Păşeau din când în când pe ceva rumeguş ud, care fusese adus de ploaie până pe şosea. Bloch se întrebă dacă funcţionarul de la punctul vamal îi vorbeşte atât de detaliat despre ceva ce s-ar fi putut spune şi într-o frază pentru că, de fapt, vrea să spună altceva. „A spus ceva pe de rost!" gândi Bloch. Atunci, la rândul lui, ca să-l încerce, începu să-i înşire verzi şi uscate despre ceva ce putea fi exprimat altminteri într-o singură frază, dar funcţionarul găsi lucrul firesc şi nu-l întrebă ce vrea să spună în fond. Prin

urmare, ceea ce povestise funcţionarul mai înainte fusese lipsit de orice aluzie. Ajunşi în centrul localităţii, le ieşiră în întâmpinare participanţii la un curs de dans. „Curs de dans?“ Ce voiau să semnifice oare aceste cuvinte? O fată care trecea pe lângă ei căuta ceva în poşetă, iar o alta purta cizme cu carâmb înalt. Să fie oare şi acestea metafore pentru alte lucruri? Auzi în spatele lui închizându-se poşeta. Aproape că-i veni să răspundă la gest, închizând şi el umbrela.

Îl conduse cu umbrela pe funcţionar până la clădirea cu locuinţele comunale. „Deocamdată locuiesc aici cu chirie, dar strâng bani ca să-mi cumpăr o locuinţă personală“, spuse funcţionarul, intrând deja în casa scărilor. Bloch intrase şi el. Doreşte cumva să urce să bea un rachiu? Bloch refuză, dar rămase pe loc. În timp ce funcţionarul mai urca scările, lumina se stinse. Bloch se sprijini de cutiile de scrisori. Afară, la mare înălţime, zbura un avion. „Avionul poştal“, strigă funcţionarul pe întuneric şi apăsă pe butonul luminii. Apăsarea aceea răsună în toată casa scărilor. Bloch ieşi în grabă.

La han auzi că sosise un grup mare de turişti care au fost cazaţi în popicărie, pe paturi de

campanie; de aceea era astăzi liniște acolo. Bloch o întrebă pe fata care-i dăduse această informație dacă vrea să urce la el în cameră. Ea îi răspunse cu seriozitate că astăzi nu se poate. Mai târziu, în cameră fiind, o auzi umblând pe culoar și trecând în fugă prin dreptul ușii lui. Din cauza ploii, în cameră era atât de frig, încât avu senzația că pe jos fusese împrăștiat, peste tot, rumeguș ud. Puse umbrela cu vârful în jos în chiuvetă și, așa îmbrăcat cum era, se întinse pe pat.

I se făcu somn. Făcu câteva gesturi obosite ca și cum ar fi vrut să-și bată joc de propria-i stare de somnolență, dar nu reuși decât să și-o accentueze. Îi reveni în minte câte ceva din cele spuse peste zi; încercă să se liniștească prin respirații adânci. Simți după aceea că adoarme. Ca un sfârșit de paragraf, gândi el. Printr-un foc treceau fazani în zbor, niște hăitași mergeau pe marginea unui lan cu porumb, feciorul de la han stătea în camera de bagaje, îi scria cu creta pe servietă numărul de la cameră și într-o tufă cu mărăcini desfrunzită erau o mulțime de rândunele și melci.

Se trezi încetișor. Auzi în camera de alături pe cineva răsuflând zgomotos și bolborosind, în ritmul

respirației, în stare de semitrezie, niște propoziții; pe expirație auzi un „și" prelung, iar zgomotul întins al inspirației se transformă în propoziții care se legau de acel „și" prin niște cratime care corespundeau pauzelor dintre expirații și inspirații. Niște soldați, în pantofi de gală cu bombeuri ascuțite, stăteau în fața unui cinematograf; cineva punea o cutie de chibrituri peste pachetul de țigări; pe un televizor se afla o vază de flori; un camion încărcat cu nisip trecu, stârnind praf, prin dreptul autobuzului; unul care făcea autostopul ținea în cealaltă mână un ciorchine de struguri, și în fața ușii cineva rosti: „Vă rog, deschideți!"

„Vă rog, deschideți!" Aceste ultime cuvinte nu se potriveau cu respirația de alături care era tot mai deslușită, în timp ce propozițiile se răriseră până la dispariție. Se trezise acum de-a binelea. Iarăși ciocăni cineva la ușă și rosti: „Vă rog, deschideți!" Probabil că se trezise pentru că a încetat să plouă.

Se ridică în grabă; un arc din somieră sări la loc; în fața ușii, camerista cu o tavă pe care se afla micul dejun. De abia apucă să-i spună că el n-a comandat micul dejun, că fata se și scuză și ciocăni imediat la ușa de vizavi.

Aflat din nou singur în cameră, i se păru totul schimbat. Deschise robinetul. De pe oglindă căzu o muscă în chiuvetă și fu imediat dusă de șuvoiul de apă. Se așeză pe pat. Până adineauri, scaunul se aflase în dreapta lui, iar acum era în stânga. Cumva o imagine de-a-ndoaselea? Privi din stânga spre dreapta, apoi de la dreapta spre stânga. Repetă privitul de la stânga la dreapta; era ca și cum ar fi citit. Zări „un dulap", apoi „o masă mică", apoi „un coș de hârtii", apoi „o draperie", privind de la dreapta spre stânga zări „un scaun", alături „masa", dedesubtul ei „un coș", alături „un dulap", deasupra „valiza" lui și, dacă roti privirea, văzu „ușa" și alături „comutatorul". Ședea „pe pat". Dedesubt se afla „un chibrit". Se duse la fereastră. Trase perdelele și ieși afară.

Sufrageria era ocupată de un grup de turiști. Hangiul îl îndrumă pe Bloch în camera de alături unde perdelele erau trase și mama hangiului ședea la televizor. Hangiul dădu perdeaua la o parte și se opri lângă Bloch. Întâi îl văzu stând în stânga lui apoi, când se mai uită o dată, îl văzu în partea cealaltă. Bloch comandă micul dejun și ceru ziarul. Hangiul îi răspunse că tocmai îl citeau turiștii din grup. Bloch își pipăi chipul cu degetele; obrajii parcă

îi erau amorțiți. Îi era frig. Pe pardoseală mișunau agale niște muște pe care le confundă întâi cu niște gândaci. De pe pervazul ferestrei se ridică în zbor o albină, dar se prăbuși imediat. Pe afară, lumea sărea, ocolind bălțile; purtau sacoșe rezistente pentru cumpărături. Bloch își pipăi toată fața.

Hangiul intră cu tava și-i spuse că ziarul încă nu e disponibil. Vorbise foarte încet și când îi răspunse, Bloch vorbi și el încet. „Nu-i nici o grabă", șopti el. La lumina zilei se vedea că ecranul televizonului e prăfuit și reflecta fereastra prin care școlarii, care treceau prin dreptul ei, priveau înăuntru. În timp ce mânca, Bloch asculta textul filmului. Din când în când mama hangiului gemea.

Afară văzu un suport cu o geantă plină cu ziare. Ieși, azvârli o monedă în pușculița de lângă geantă și apoi scoase un ziar. Era atât de obișnuit să răsfoiască ziarul, încât citi încă din mers propria sa descriere. În autobuz îi căzuseră din buzunar niște monede, iar unei femei care se aplecase după ele îi sărise în ochi că sunt monede americane. Aflase mai târziu că și lângă casierița moartă fuseseră găsite asemenea monede. La început spusele ei nu fuseseră luate în serios, dar după aceea se dovedi că

descrierea făcută de ea corespundea cu descrierea făcută de un cunoscut al casieriţei care, cu o seară înaintea faptei, când o luase cu maşina pe casieriţă, văzuse un bărbat postat lângă cinematograf.

Bloch se aşeză iarăşi în camera de alături şi îşi contemplă imaginea pe care i-o schiţaseră după descrierea făcută de femeie. Însemna cumva că încă nu-i ştiau numele? Când se tipărise ziarul? Văzu că era prima ediţie care, de obicei, apare cu o seară înainte. Titlul şi fotografia i se părură a fi lipite pe ziar. Ca ziarele din filme, gândi el; şi acolo titlurile adevărate de pe prima pagină erau înlocuite cu titluri care se potriveau cu subiectul filmului. Sau ca în cartierele de distracţii unde puteai aranja să se tipărească câte un titlu mare despre tine.

Mâzgălelile de pe margine fuseseră descifrate; era cuvântul „Stumm“[1] scris cu majusculă; prin urmare era vorba de un nume propriu. Exista cumva o persoană cu numele Stumm care avea vreo legătură cu povestea? Bloch îşi aminti că vorbise cu casieriţa despre prietenul lui, fotbalistul Stumm.

[1] Mut (germ.).

Când fata veni să debaraseze masa, Bloch nu împături ziarul. Află că țiganul a fost eliberat și că moartea școlarului cu handicap de vorbire fusese un accident. În ziar nu era reprodusă decât o fotografie a copilului cu toată clasa, pentru că el singur nu fusese niciodată fotografiat.

Mamei hangiului îi alunecă de pe fotoliu perna cu care își proptise spatele. Bloch i-o ridică și ieși cu ziarul din încăpere. Zări exemplarul hanului lăsat pe masa de joc. Între timp, grupul de turiști plecase. Ziarul – ediția de sfârșit de săptămână – era atât de gros, încât nu încăpea în rama de lemn specială pentru ziare.

Prin dreptul lui trecu o mașină și se simți cuprins de o mirare fără nici un sens – afară era încă lumină destulă – că aceasta circula cu farurile stinse. Nu era nimic deosebit în jur. Văzu în niște livezi cu pomi fructiferi cum se goleau lăzile cu mere în saci. O bicicletă care-l depăși patină prin noroi încoace și încolo. În ușa unei prăvălii văzu doi țărani strângându-și mâna; mâinile le erau atât de uscate, încât le auzi frecându-se una de alta. Dinspre drumurile de pe câmp urmele de glod ale tractoarelor continuau până pe strada asfaltată. Zări o femeie în

vârstă ţinându-şi un deget peste buze şi stând aplecată în dreptul unei vitrine. Locurile de parcare din faţa prăvăliilor se goleau; clienţii care mai apăreau circulau pe intrarea din dos. „Pe treptele caselor" „se scurgea" „detergent". „În spatele ferestrelor" „se aflau" „pilote". Tăbliţele negre cu lista de preţuri erau duse înapoi în magazine. „Găinile" „ciuguleau" „nişte struguri căzuţi". Curcanii greoi stăteau pe coteţele de sârmă din livezi. Ucenicele ieşeau pe uşă afară şi-şi ţineau mâinile în şold. În magazinul întunecos, negustorul stătea nemişcat în spatele cântarului. „Pe tejghea" „se aflau" „bucăţele de drojdie". Bloch se oprise lângă zidul unei case. Cu un zgomot ciudat, lângă el, se deschise o fereastră care până atunci fusese doar întredeschisă. Imediat o porni mai departe.

Se opri în faţa unei case noi, care încă nu era locuită, dar avea deja ferestrele puse. Încăperile erau atât de goale, încât prin ferestre se putea vedea peisajul din spatele clădirii. Bloch avu senzaţia că el însuşi construise casa. El însuşi montase prizele şi pusese geamurile. Dalta, hârtia de împachetat gustarea şi paharul de plastic de pe pervaz erau ale lui.

Se uită încă o dată înăuntru. Nu, comutatoarele rămăseseră comutatoare şi scaunele de grădină din spatele casei rămăseseră şi ele scaune de grădină.

Merse mai departe pentru că...

Trebuia să aibă motive să meargă mai departe, pentru ca...?

Ce urmărea dacă...? Trebuia să motiveze acest „dacă" prin aceea că...? Lucrurile mai puteau dura până când...? Venise deja momentul ca să...?

De ce trebuia să concluzioneze neapărat ceva din simplul fapt că mergea pe aici? Trebuia să motiveze de ce se oprise aici? De ce să fi urmărit el ceva anume trecând pe lângă bazinul de înot?

Aceste „ca să", „pentru ca", sunau ca nişte ordine. Hotărî să le evite ca să nu...

I se păru că lângă el cineva deschide încet o fereastră până atunci întredeschisă. Tot ce se putea gândi, tot ce putea fi văzut era deja blocat. Nu-l sperie un ţipăt, ci o propoziţie de-a-ndoaselea la sfârşitul unui şir de propoziţii fireşti. Totul i se părea răs-numit.

Prăvăliile erau deja închise. Rafturile prin faţa cărora nu mai circula nimeni păreau supraîncărcate. Nu exista locşor în care să nu fie cel puţin

o stivă de cutii de conserve. În maşina de calculat de la casă atârna un bon rupt pe jumătate. Prăvăliile erau aranjate astfel încât...

„Prăvăliile erau aranjate astfel încât nu puteai să arăţi nimic pentru că..." „Prăvăliile erau aranjate astfel încât nu puteai să arăţi nimic pentru că lucrurile se acopereau unele pe altele." În parcare nu se mai aflau decât bicicletele ucenicelor.

După masa de prânz Bloch se duse la terenul de sport. De la distanţă auzi strigătele spectatorilor. Când ajunse acolo, se juca încă meciul de deschidere între echipele de rezervă. Se aşeză pe o bancă plasată pe latura lungă a terenului şi citi tot ziarul până la suplimentul de sfârşit de săptămână. Auzi un zgomot ca şi cum o bucată de carne ar fi căzut pe o pardoseală de piatră. Ridică privirea şi văzu cum mingea udă şi grea fusese izbită cu capul de unul dintre jucători.

Se ridică şi plecă. Când reveni, începuse deja meciul principal. Băncile erau ocupate, aşa că se duse pe marginea terenului până în spatele porţii. Nu vru să rămână prea aproape. Urcă pe taluzul care dădea în drum. Merse pe stradă până în dreptul fanionului din colţul terenului. Un nasture de

la haină i se desprinse și căzu pe stradă. Ridică nasturele și-l vârî în buzunar.

Intră în vorbă cu cineva care stătea alături de el. Se interesă ce echipe jucau și întrebă de tabela de marcaj. Pe vântul ăsta, spuse el, n-ar trebui să joace mingi atât de înalte.

Observă că bărbatul de lângă el purta pantofi cu catarame. „De fapt eu nu mă pricep", răspunse bărbatul. „Sunt agent comercial și mă aflu doar câteva zile în zonă."

„Jucătorii strigă mult prea mult", zise Bloch. „Un meci bun se derulează în tăcere."

„Nu văd nici un antrenor care să le strige de la marginea terenului ce au de făcut", răspunse agentul comercial. Bloch avu senzația că vorbesc între ei ca să audă un al treilea.

„Pe suprafața asta mică de joc trebuie să te decizi foarte repede", spuse el.

Auzi o plesnitură de parcă mingea s-ar fi izbit de stâlpul porții. Bloch povesti că jucase cândva contra unei echipe în care toți jucătorii erau desculți. De fiecare dată când aceștia loveau balonul, simțea el însuși izbitura.

„Am văzut odată pe un stadion cum şi-a rupt piciorul un jucător", zise agentul comercial. „Pârâitura aceea s-a auzit până sus, în ultimul rând, la locurile în picioare."

Bloch văzu în preajma lui alţi spectatori vorbind între ei. Nu-i urmări pe cei ce vorbeau, ci pe cei ce ascultau. Îl întrebă pe agentul comercial dacă a încercat vreodată ca la o fază de atac să nu-i urmărească pe înaintaşi, ci pe portarul spre poarta căruia aleargă înaintaşii cu balonul.

„E foarte greu să nu te uiţi la înaintaşi şi la minge, ci să-l observi pe portar", spuse Bloch. „Trebuie să te desprinzi de balon, ceea ce e într-adevăr nefiresc." În loc să te uiţi la minge, să-l vezi pe portar cum îşi ţine mâinile pe coapse, cum aleargă înainte, înapoi, cum se apleacă spre stânga şi spre dreapta şi cum strigă la fundaşi. „De obicei îl observi abia când se trage un şut la poartă."

Merseră împreună de-a lungul tuşei laterale. Bloch auzi un gâfâit de parcă arbitrul de tuşă alerga prin dreptul lor. „E caraghios să-l vezi pe portar fără minge, dar alergând încoace şi încolo, în aşteptarea mingii", spuse el.

Agentul comercial îi răspunse că nu poate să se uite prea îndelung la portar; fără să vrea, ochii îi fug înapoi spre înaintaşi. Dacă priveşti spre portar, ţi se pare că eşti silit să te uiţi cruciş.

E ca şi cum vezi pe cineva îndreptându-se spre o uşă, iar tu, în loc să-l priveşti pe respectivul, te uiţi la clanţă. Te apucă durerea de cap şi nici nu mai eşti în stare să respiri în voie.

„Se obişnuieşte omul", spuse Bloch, „dar este, într-adevăr, stupid."

S-a dispus un unsprezece metri. Toţi spectatorii alergară în spatele porţii.

„Portarul se întreabă în care colţ va trage celălalt", spuse Bloch. „Dacă îl cunoaşte pe executant, ştie în care dintre colţuri trage de obicei. Dar se întâmplă ca şi cel care trage şutul să chibzuiască la ceea ce gândeşte portarul. Deci portarul reflectează mai departe că astăzi mingea ar putea ajunge în celălalt colţ. Dar ce se întâmplă dacă executantul gândeşte la fel ca portarul şi va trage totuşi în colţul preferat? Şi aşa mai departe."

Bloch văzu cum toţi jucătorii părăsiră treptat careul. Executantul îşi potrivi mingea. Apoi ieşi şi el din careu.

„Când acesta o ia din loc, involuntar portarul indică deja cu corpul, o clipă înainte de a se trage șutul, direcția în care se va azvârli, iar executantul poate să tragă liniștit în cealaltă direcție", spuse Bloch. „Și atunci e ca și cum portarul ar încerca să descuie o ușă cu un pai."

Executantul porni. Portarul, care purta un pulover galben-aprins, rămase complet nemișcat și executantul trase mingea drept în mâinile lui.

Vă recomandăm și

PREMIUL NOBEL PENTRU LITERATURĂ 2019

PETER HANDKE

SCURTĂ SCRISOARE PENTRU O LUNGĂ DESPĂRȚIRE

ART

JEFFERSON STREET e o stradă liniştită din Providence. Ea face înconjurul cartierelor comerciale, ca apoi, în sudul oraşului, care între timp se numeşte Norwich Street, să dea în şoseaua de ieşire din oraş spre New York. Pe alocuri, Jefferson Street se lărgeşte, formând mici pieţe străjuite de fagi şi de arţari. În una din aceste pieţe, numită Wayland Square, se află o clădire destul de mare, în stilul conacelor englezeşti, anume hotelul WAYLAND MANOR. Când am sosit acolo la sfârşitul lui aprilie, portarul a luat dintr-un raft, odată cu cheia, şi o scrisoare şi mi le-a întins. În faţa uşii deschise a ascensorului, în care mă şi aştepta liftierul, m-am repezit să desfac plicul, care, de altfel, nici nu era prea bine lipit. Scrisoarea era scurtă şi suna astfel: „Sunt la New York. Te rog, nu mă căuta, n-ar fi de dorit să mă găseşti."

După cât îmi aduc aminte, eram parcă făcut pentru spaimă şi grozăvii. Bucăţi de lemn zăceau împrăştiate peste tot, bătute lin de soare, afară, în curtea pe lângă care fusesem dus în casă prin faţa bombardierelor americane. Picături de sânge luceau pe treptele laterale de la intrarea în casă, unde, la sfârşitul săptămânii, erau tăiaţi iepurii. Într-o penumbră cu atât mai înspăimântătoare, cu cât nu se înnoptase încă, mergeam împiedicat, bălăngănindu-mi braţele în chip ridicol de-a lungul pădurii năruite, din care nu se mai zăreau lucind decât lichenii de pe trunchiurile cele mai din faţă; din când în când, oprindu-mă din mers, strigam ceva înspre pădure, penibil de încet, de ruşine; într-un târziu am început să urlu din străfundul fiinţei mele, atunci când, de spaimă, încetase să-mi mai fie ruşine, chemând pe cineva care mi-era drag şi care plecase dimineaţă spre pădure şi nu se întorsese încă; din nou erau împrăştiate peste tot prin curte, lipite chiar şi de zidurile casei, în bătaia soarelui, penele pufoase ale păsărilor care o luaseră la fugă.

Am intrat în ascensor, iar când bătrânul liftier de culoare mi-a spus să fiu atent cum fac pasul,

m-am împiedicat de podeaua puțin ridicată a cabinei. Liftierul închise ușa ascensorului cu mâna și trase un grilaj prin fața ei; cu ajutorul unei manete puse liftul în mișcare.

Pe lângă ascensorul de persoane trebuie să fi fost și unul de mărfuri, deoarece, pe când urcam încet, ne însoțea un zăngănit ca de cești stivuite, care rămase același în timpul mersului. Mi-am ridicat privirile de pe scrisoare, urmărindu-l pe liftier, care stătea cu capul plecat în colțul întunecat din dreptul manetei, fără să se uite la mine. Numai cămașa albă îi răsărea strălucitoare de sub uniforma bleumarin-închis... Deodată, cum mi se întâmplă adesea când sunt cu alți oameni în aceeași încăpere și când o vreme nimeni nu scoate nici o vorbă, am avut certitudinea că dintr-o clipă în alta negrul de dinainte-mi are s-o ia razna și are să se năpustească asupra mea. Am scos din palton ziarul pe care-l cumpărasem dimineața, înaintea plecării din Boston, și am încercat să-i explic liftierului, arătându-i titlurile principale de pe prima pagină, că nu-mi rămâne altceva mai bun de făcut, în urma reevaluării recente a unor monede europene față de dolar, decât să-mi cheltuiesc toți banii, schimbați

în vederea călătoriei, pentru că la un nou schimb în Europa aș primi mult mai puțin. În loc de răspuns, liftierul îmi arătă teancul de ziare de sub bancheta din ascensor, deasupra căruia se aflau monedele primite pe ziarele vândute, și încuviință, dând din cap: exemplarele din *Providence Tribune* de sub banchetă aveau aceleași titluri principale ca și exemplarul meu din *Boston Globe*.

Ușurat de faptul că liftierul mă băgase în seamă, am scotocit în buzunarul de la pantalon după o bancnotă, pe care puteam să i-o strecor de îndată ce îmi lăsa bagajele în cameră. Dar, pe neașteptate, când am ajuns acolo, țineam în mână o hârtie de zece dolari. Am pus-o în cealaltă mână și, fără să scot din buzunar portofelul, am căutat o bancnotă de un dolar. Am pipăit după o hârtie și, scoțând-o direct din buzunar, i-am întins-o liftierului. Era o bancnotă de cinci dolari, pe care negrul o strânse de îndată în pumn. „Iar a trecut prea puțin timp de când mă aflu aici", am spus eu cu voce tare, când am rămas singur. M-am dus cu paltonul în baie și m-am uitat mai mult la oglindă decât la mine. Apoi am văzut câteva fire de păr pe palton și mi-am spus: „În mașina aceea se vede că mi-am pierdut părul."

Plin de uimire, m-am așezat pe marginea căzii, fiindcă, pentru prima dată din copilărie, începusem din nou să vorbesc cu mine însumi. Dacă însă un copil vorbește cu voce tare pentru a-și crea iluzia unei companii, eu, care mai degrabă voiam să privesc decât să particip, nu-mi puteam explica de ce monologhez. Nu mi-am putut înăbuși râsul, iar în cele din urmă mi-am dat cu pumnul în cap, dintr-un soi de orgoliu, atât de tare, de era să alunec în baie.

Fundul căzii era prevăzut de-a lungul și de-a latul cu niște benzi groase, deschise la culoare, care semănau cu niște plasturi și împiedicau alunecarea. La vederea acelor plasturi și la gândul acelor monologuri se stabili de îndată o concordanță atât de greu de înțeles, încât am încetat să mai râd și am revenit în cameră.

ÎN FAŢA FERESTREI, care dădea spre un amplu peisaj de parc cu case mai mici, se aflau nişte mesteceni înalţi. Frunzele din copaci erau încă firave, iar soarele străbatea printre ele. Am ridicat geamul, am tras un fotoliu mai în faţă şi m-am aşezat; mi-am pus picioarele pe caloriferul care rămăsese călduţ de dimineaţă. Fotoliul era pe rotile, iar eu alunecam cu el de colo colo, uitându-mă la plicul scrisorii. Era un plic albastru-deschis, de la hotel. Pe spate se afla imprimat: „Delmonico's, Park Avenue at Fifty-ninth Street, New York". În schimb, ştampila de pe faţă indica: „Philadelphia, PA." Scrisoarea fusese expediată de acolo cu cinci zile în urmă. „După-amiază", am spus cu voce tare, zărind literele „p.m." de pe ştampilă.

„De unde are ea bani de călătorie?" m-am întrebat. „Trebuie să aibă mulţi bani la ea, o cameră

costă cu siguranță treizeci de dolari." Știam de Delmonico's mai ales din comediile muzicale: acolo, oameni de la țară se adunau de pe stradă și luau masa, neîndemânatici, în separeuri. „Pe de altă parte, n-are simțul banilor, în orice caz nu are acel simț pe care trebuie să-l ai de obicei. N-a reușit să se dezbare niciodată de acea plăcere copilărească de a face troc, de aceea banii nu reprezintă pentru ea decât un simplu mijloc de schimb. Se bucură de orice lucru care poate fi întrebuințat sau măcar preschimbat cu ușurință, iar în privința banilor găsește ambele aspecte laolaltă: și folosul, și schimbul." Am privit cât puteam de departe și am zărit o biserică ce părea și mai îndepărtată din cauza fumului care ieșea dintr-o fabrică de bumbac: judecând după planul orașului, trebuia să fie o biserică baptistă. „Scrisoarea a făcut mult timp până la destinație", mi-am spus. „Oare să fi murit ea între timp?" Odată, către seară, am căutat-o pe mama în vârful unei stânci. Din când în când devenea melancolică, iar eu am avut impresia că ori s-a aruncat în prăpastie, ori a căzut pur și simplu în ea. Stăteam pe stâncă și priveam spre așezământul din vale, peste care se lăsa seara. Nu vedeam nimic deosebit,

dar câteva femei, cu papornițele așezate pe jos, stând laolaltă ca după o spaimă mare, cărora li se mai alăturase cineva, mă făcură să caut din nou bucăți de haine pe proeminențele stâncilor. Nu mai puteam deschide gura, aerul îmi pricinuia durere; totul se prăbușise adânc în mine, de spaimă. Apoi, acolo jos, se aprinse lumina pe străzi, câteva mașini circulau deja cu farurile aprinse. Sus, pe stânci, domnea o liniște deplină, nu se auzeau decât greierii țârâind. Deveneam din ce în ce mai greoi. Și la benzinăria de la intrarea în localitate se aprindeau luminile. Dar afară mai era încă lumină! Oamenii de pe străzi mergeau cu pas mai grăbit. În timp ce călcam cu pași mărunți încolo și încoace pe vârful stâncii, am observat cum cineva se mișca foarte încet printre ei și după asta am recunoscut-o pe mama, care făcea totul în ultimul timp cu foarte mare încetineală. Nici nu mai traversa strada ca de obicei, ci o tăia pe o diagonală lungă.

Am lunecat cu fotoliul spre noptieră și am cerut legătura cu hotelul Delmonico's din New York. Abia când am pomenit numele de fată al lui Judith au găsit-o în registru. Plecase cu cinci zile în urmă, fără să lase vreo adresă; în camera ei se găsise un

aparat de fotografiat: să fie trimis oare la adresa ei din Europa? Am răspuns că a doua zi voi fi la New York şi că aş putea să vin chiar eu după aparat. „Da, am repetat, după ce am pus jos receptorul, sunt soţul." Pentru a nu fi nevoit să izbucnesc din nou în râs, am lunecat înapoi la fereastră.

Aşezat, mi-am scos paltonul şi am răsfoit cecurile de călătorie, pe care le preschimbasem în bani lichizi încă din Austria, fiindcă se vorbea mult de atacuri tâlhăreşti. Funcţionarul de la bancă îmi promisese, ce-i drept, că reprimeşte cecurile la acelaşi curs, dar liberalizarea cursului de schimb valutar îl scutea acum de promisiunea făcută. „Cum să cheltuiesc toate cele trei mii de dolari aici?" m-am întrebat. Deodată, m-am hotărât ca din banii pe care-i schimbasem doar dintr-un capriciu într-o sumă atât de mare să trăiesc aici pe cât posibil în huzur şi în uitare de sine. Am chemat din nou hotelul Delmonico's şi am rezervat o cameră pentru a doua zi. Auzind că nu era nici una liberă, l-am rugat pe portar să-mi rezerve una la Waldorf Astoria: m-am întrerupt însă imediat şi, cu gândul la F. Scott Fitzgerald, care trăsese acolo de multe ori şi ale cărui cărţi tocmai le citeam, am rezervat

o cameră la hotelul ALGONQUIN, pe Strada 44. Acolo mai aveau una liberă.

Apoi, în timp ce lăsam apa să curgă în cadă, mi-am amintit că Judith trebuie să fi luat restul de bani din contul meu. „N-ar fi trebuit să-i dau împuternicire", m-am gândit eu, fără să-mi pese prea mult; la drept vorbind, mă amuza şi eram curios să văd cum se continua toată povestea, dar totul n-a durat decât o clipă, fiindcă atunci când am zărit-o ultima dată, într-o după-amiază, lungită pe patul ei, nu mai era abordabilă şi m-a privit într-un asemenea fel, încât mi-am oprit drumul spre ea, căci nu mai aveam cum s-o ajut.

M-am băgat în cadă şi am terminat de citit *Marele Gatsby* de F. Scott Fitzgerald. Era o poveste de dragoste, în care un bărbat îşi cumpără o casă într-un golf doar pentru ca în fiecare seară să poată vedea cum se aprind luminile de cealaltă parte a golfului, într-o casă în care femeia iubită trăia cu un alt bărbat. Pe cât era de posedat marele Gatsby de sentimentul său, pe atât era de pudic; pe când femeia se comporta cu atât mai laş, cu cât iubirea ei devenea mai insistentă şi mai neruşinată.

„Da", mi-am spus, „pe de o parte sunt pudic, pe de alta sunt laș în privința sentimentelor mele pentru Judith. M-am jenat mereu să mă dezvălui în fața ei. Înțeleg din ce în ce mai bine că predispoziția mea de a-mi fi rușine, la care am ținut dintotdeauna fiindcă eram de părere că mă împiedica să accept orice, era, de fapt, un soi de lașitate când devenea măsura sentimentelor mele de dragoste. Marele Gatsby era pudic doar în formele de manifestare a iubirii ce pusese stăpânire pe el. Era politicos. La fel de politicos și de lipsit de scrupule ca el aș vrea să fiu și eu, dacă nu cumva e prea târziu."

Am dat drumul apei din cadă fără să ies din ea. Apa se scurgea foarte încet și, în timp ce stăteam sprijinit cu spatele de cadă, cu ochii închiși, aveam senzația că și eu mă făceam din ce în ce mai mic și mă dizolvam de tot odată cu bolboroseala domoală a apei. Abia când mi s-a făcut frig, fiindcă stăteam întins în cadă, fără apă, mi-am simțit din nou mădularele și m-am ridicat. În timp ce mă ștergeam, privirile îmi alunecau de-a lungul trupului de sus în jos. Mi-am apucat penisul mai întâi cu prosopul, apoi direct cu mâna și, stând așa, am început să mă masturbez. A durat mult timp și, din când în când,

deschideam ochii să privesc spre geamul lăptos al ferestrei de la baie, în faţa căreia se legănau, încolo şi încoace, frunzele de mesteacăn. Când, în sfârşit, am ejaculat, m-am lăsat în genunchi. Apoi m-am spălat, am clătit cada cu duşul şi m-am îmbrăcat.

AM STAT câtva timp lungit în pat, fără să fiu în stare să-mi închipui ceva. O clipă a fost dureros, apoi mi s-a părut agreabil. Nu-mi era somn, dar nici nu mă gândeam la ceva. La oarecare distanţă de fereastră auzeam din când în când un mic zgomot, ca o pocnitură şi un trosnet laolaltă, urmat de strigătele şi urletele studenţilor care jucau baseball pe terenul de la Brown University.

M-am sculat, mi-am spălat câteva perechi de şosete cu săpunul hotelului şi am coborât pe scări în holul de jos. Liftierul şedea pe un taburet lângă ascensor, cu capul rezemat în mâini. Am ieşit afară, se lăsa încet seara, iar şoferii de taxi, care vorbeau între ei, în piaţă, de la o maşină la alta, mi s-au adresat în timp ce treceam pe lângă ei. După ce m-am îndepărtat destul, am observat că sila de a le

răspunde, fie măcar printr-un gest, începea să mă amuze.

„A doua zi de când sunt în America", mi-am spus, coborând de pe trotuar pe stradă și urcând din nou pe trotuar. „Oare să mă fi schimbat deja?" Fără să vreau, m-am uitat în timpul mersului peste umăr și am aruncat apoi o privire oarecum nerăbdătoare la ceasul meu cu brățară. Ca atunci când o lectură îmi trezea pofta de a trăi imediat cele citite, marele Gatsby mă îndemna acum să mă preschimb. Am resimțit deodată o nevoie organică, asemenea unui instinct, de a deveni altfel de cum eram. M-am întrebat cum aș putea să-mi manifest sentimentele pe care marele Gatsby le declanșase în mine și să le folosesc în anturajul meu. Erau sentimente de cordialitate, de atenție, de seninătate și de fericire, și mi-am dat seama că ele erau menite să mă elibereze pentru totdeauna de predispoziția mea pentru groază și panică. Puteau fi puse în practică, niciodată nu voi mai fi chinuit de spaimă! Cui, însă, din jurul meu să-i arăt în sfârșit că puteam fi altfel? Anturajul vechi îl abandonasem pe moment; în acest cadru necunoscut nu mă simțeam capabil decât să frecventez locurile publice, să merg pe

străzi, să călătoresc cu autobuzul, să locuiesc în hoteluri, să stau pe taburete de bar. Nici nu voiam mai mult, fiindcă ar fi trebuit să-mi dau aere. Mă credeam în sfârșit absolvit de constrângerea de a face peste tot pe eroul, pentru a fi demn de o privire. Și totuși: oricât îmi doream să fiu atent și sincer cu cei din jur, evitam pe oricine venea în întâmpinarea mea pe trotuar, nefiind ahtiat să văd alte chipuri, plin de vechea mea scârbă față de tot ce nu-mi era propriu. Deși, odată, în timp ce mergeam tot mai departe pe Jefferson Street, m-am gândit fără să vreau la Judith, pe care am alungat-o din minte respirând adânc și făcând câțiva pași, conștiința mea rămase lipsită de orice prezență umană și m-am simțit cuprins până în rărunchi de un val cald de furie, care aproape se transformă într-o poftă de a ucide, fiindcă nu puteam s-o îndrept nici împotriva mea, nici împotriva altui lucru.

Grupul Editorial ART
Comenzi – Cartea prin poştă
C.P. 4, O.P. 83, cod 062650, sector 6, Bucureşti
tel.: (021) 224.01.30, 0744.300.870, 0721.213.576;
fax: (021) 369.31.99
Comenzi – online
comenzi@editura-art.ro
www.editura-art.ro

„Prin puterea, viziunea și cuprinderea scriiturii sale, Peter Handke este cel mai important scriitor de pe scena literară internațională de la Beckett încoace."

SATURDAY REVIEW

„Peter Handke și-a câștigat reputația de scriitor important cu o serie de romane și piese de teatru vehemente și ostile: *Insultarea publicului*, *Kaspar*, *Frica portarului...*, *Scurtă scrisoare pentru o lungă despărțire*. Eliptice și totodată atât de directe, aceste creații au exprimat preocupări cu precădere postmoderne, de pildă obsesia (sau de-a dreptul dezgustul) față de felul în care limbajul însuși definește și constrânge potențialul uman."

THE NEW YORK TIMES

Alienat și monomaniacal, personajul Bloch cutreieră satele de la granița austriacă după ce comite o crimă care, aparent, nu îi stârnește nici o trăire. Lipsit de capacitatea de a decoda realitatea așa cum o fac ceilalți, el își construiește cu obsesivitate propriul set de semnificații prin care încearcă să-și valideze existența și să simuleze normalitatea. Handke nu face nici o considerație de ordin psihologic asupra personajului său nicăieri de-a lungul romanului, ci îi construiește alienarea uzând aproape în totalitate de descrierea a ceea ce observă privirea lui Josef Bloch.

Ecranizat în 1972 de celebrul regizor german Wim Wenders, romanul *Frica portarului înaintea loviturii de la 11 metri* este povestea dramatică și înduioșătoare a înstrăinării.

„Handke scrie dintr-o zonă de dincolo de psihologie, unde sentimentele capătă duritatea unor pietre găsite la întâmplare și analizate geologic."
JOHN UPDIKE

„Un amestec de lirism și oroare văzut în runele unei lumi care se dezintegrează."
BOSTON SUNDAY GLOBE

De același autor:

www.editura-art.ro
ISBN 978-606-710-686-2